

T.C.
DİCLE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
Eğitim Yönetimi Teftişi Planlaması ve Ekonomisi Bilim Dalı
YÜKSEK LİSANS TEZİ

YÜKSEKÖĞRETİME HAZIRLIK EĞİTİMİNDE
ÖZEL DERSHANECİLİK OLGUSUNU BESLEYEN ETMENLERE İLİŞKİN
ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Diyarbakır Örneği

HAZIRLAYAN

Havva DURUSU

DANIŞMAN

Prof. Dr. Hasan AKGÜNDÜZ

DİYARBAKIR

2010

ÖZET

Araştırmanın genel amacı; *yükseköğretime hazırlık eğitiminde özel dershanecilik olgusunu besleyen etmenlere ilişkin, öğretmen görüşlerinin Diyarbakır ili örneğinde değerlendirilmesidir. Araştırmanın birinci bölümünde yükseköğretime hazırlık eğitiminin doğası ve vizyonu, Türkiye’de yükseköğretime hazırlık eğitiminde özel dershanecilik olgusunun özgeçmiş, Türkiye ve Diyarbakır güncelinde yükseköğretime hazırlık eğitimi ve özel dershanecilik olgusunu besleyen etmenler hakkında kuramsal çözümlmeye yer verilmiştir. Araştırmanın ikinci bölümünde ise Diyarbakır örneğinde tüm dershanelerde çalışan öğretmen görüşleri doğrultusunda yüksek öğretime hazırlık eğitiminde özel dershanecilik olgusunu besleyen etmenlere ilişkin eğitim bilinci ve eğitim teknolojisi odaklı görüşlerin cinsiyet-branş ve çalışma süresi değişkenlerine göre değerlendirildiği hipotez testi yorumlanarak halihazırdaki görünüm ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır.*

Araştırma, 2008-2009 eğitim-öğretim yılında Diyarbakır il merkezindeki yükseköğretime hazırlık eğitimi veren özel dershanelerdeki 373 öğretmeni kapsamaktadır. Araştırmada; sayın tez danışmanım Prof. Dr. Hasan AKGÜNDÜZ tarafından geliştirilen 14 maddelik veri aracı kullanılmıştır. Diyarbakır il merkezi olarak Sur, Bağlar, Yenişehir ve Kayapınar ilçelerindeki 41 özel dershanedeki öğretmene birebir ölçme aracı uygulanmış ve ölçme aracı ile elde edilen veriler SPSS paket programı kullanılarak analiz edilmiştir. Verileri analiz etmek için anlamlılık düzeyi 0,05 olarak alınmıştır.

Hipotez testi sonucunda ulaşılan temel bulgulara göre; eğitim bilincine ait görüşlerin genel ortalaması 2.28 ile “kısmen katılıyorum” olarak, eğitim teknolojisine ait görüşlerin genel ortalaması ise 2.35 ile “katılıyorum” olarak hesaplanmıştır. Diğer değişkenler açısından önemli bir fark bulunmamıştır. Bu bulgulara göre yükseköğretime hazırlık eğitiminde özel dershanecilik olgusu, eğitim teknolojisi yönünden daha fazla olmakla birlikte eğitim bilinci yönleri ile birlikte beslenmekte ve büyümektedir denebilir. Özel dershaneler ile üniversite arasında kurulan bağ günümüz şartlarında sadece kitlesel koşullanma ile açıklanabilir. Eğitime dair hâlihazırda var olan sorunlar, onun koşullayıcı ve tek tip insan yetiştiren ikliminden çıkıp insanın varoluş bilincini uyandırabilme yetisinin işe koşulması ile doğru orantılı olarak aşılabacaktır.

Anahtar Kelimeler: Özel Dershanecilik, Yüksek Öğretime Hazırlık, Eğitim Bilinci, Eğitim Teknolojisi

ABSTRACT

The general aim of this research is to describe the teachers opinions concerning the factors the nourishing the ‘ private coursing fact’ in preparatory education for university in Diyarbakır example. In this sense, in the first part of the research in the theoretical analysis about the factors nourishing the private coursing fact and the preparatory education for university has been featured. In the second part of the research, hypothesis test which evaluates the theachers opinions focused on educational conciousness and the educational technology according to gender, province and the length of occupational experience concerning the factors nourishing the private coursing fact in preparatory education for university in Diyarbakır and display of the current profile have been emphasized.

The research consist of 373 trainer who work at private courses in Diyarbakır city center which give preparatory education for university during 2008-2009 educational and instructional year. In this research, 14 item- data collection tool developed by Prof. Dr. Hasan AKGÜNDÜZ was utilized. The data collection tool has been applied to the trainers of 41 private courses in Sur, Yenişehir, Bağlar, Kayapınar counties in Diyarbakır city center. Then the collected data has been analyzsed by using SPSS. 16. 0 pachet programme. To analyze the data, the Significance level is taken as 0,05.

Acording to the main results of hypothesis test; the opinions of educational conciousness’s general mean was 2,28 as “partially agreed” and the opinions of educational technology’s general mean was 2,35 as “agreed”. From aspect of other variables, significant difference was not found. It can expressed that; acording to this results, private course in preparation of higher education has been grown and nourished with educational conciousness and educational technology. The relationship between private course and university can be explained as only communal condition. The problems about education will be surpassed as directly proportional with activation of its gift of existence conciousness’s awareness and avoidance of its training of conditional and monotype human. Although, private courses have completed partially deficiencies of official instutions, they could not surpass supporting to the schools.

Key Words: Private Coursing, Preparation For University, Educational Consciousness, Educational Technology

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne

Bu çalışma jürimiz tarafından Eğitim Bilimleri Eğitimi Ana Bilim Dalında YÜKSEK

LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

BASKAN : Prof.Dr. Hasan AKGÜNDÜZ (Danışman) Dicle Üniversitesi Ziya
Gökalp Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Eğitimi Bölüm Başkanı

ÜYE : Yrd. Doç.Dr. Hasan ŞENTÜRK Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp
Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Eğitimi Bölümü Öğretim Üyesi

ÜYE : Yrd. Doç.Dr. Abidin DAĞLI Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp
Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Eğitimi Bölümü Öğretim Üyesi

ONAY

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

...../...../2010

ENSTİTÜ MÜDÜRÜ

ÖNSÖZ

Türkiye de son yıllarda, özel öğretim kurumları kapsamında değerlendirilen dersanelere ilgi oldukça artmıştır. Öyle ki, eğitim sistemimizin neredeyse bir parçası ve destekleyicisi olmuşlardır. Ancak bu durum eğitimin niteliksel olması açısından ne kadar uygundur, tartışılan bir konudur. Bu konuda yapılan çalışmalar tarandığında konuya, dershanecilik olgusunu besleyen etmenlere dair öğretmen görüşleri açısından yaklaşan başka bir çalışmaya rastlanmamıştır.

Yüksek lisans programı boyunca bilgisini, emeğini esirgemeyen tüm hocalarıma, tez konusunda sonsuz sabrı, desteği ve her zaman olumlu tavrı ile beni cesaretlendiren, tavsiye ve yardımlarını esirgemeyen, Tez danışmanım Dicle Üniversitesi, Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü Başkanı Prof. Dr. Hasan AKGÜNDÜZ'e, çok teşekkür ediyorum. Kendisiyle çalışmak gerek akademik düşünce yapısını kazanma, problem çözme becerisini geliştirme, eleştirel düşünme ve yorumlama yetisini geliştirme gerekse başarı duygusunu tatma adına keyifli bir yolculuktan ve bu süreçte kendisiyle çalışmaktan daima onur duydum.

Ayrıca görüş ve önerilerinden yararlandığım Sayın hocalarım Yrd.Doç.Dr. Abidin DAĞLI'ya, Yrd. Doç. Dr. Hasan ŞENTÜRK'e, Yrd.Doç.Dr. Behçet ORAL'a ve her zaman yardımcı olan araştırma görevlisi Yunus AVANOĞLU'na çok teşekkür ediyorum.

Ayrıca sevgili eşim Murat DURUSU, çocuklarım Vedat Sinan ile Merve Meral'e de tezin hazırlanması aşamasında bana karşı sabır ve destek gösterdikleri için teşekkür ediyorum.

Havva DURUSU

Diyarbakır,2010

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	ii
ABSTRACT.....	iii
ONAY SAYFASI.....	iv
ÖNSÖZ.....	v
İÇİNDEKİLER.....	vi
TABLolar LİSTESİ.....	vii
KISALTMALAR LİSTESİ.....	viii
GİRİŞ.....	1
• Konunun sunumu.....	1
• Amaçlar	18
• Önem	19
• Varsayımlar	20
• Sınırlılıklar	20
• Tanımlar	20
• Yöntem	21
o Araştırma Modeli.....	21
o Evren ve Örneklem.....	22
o Verilerin Toplanması.....	24
o Verilerin Çözümlemesi ve Yorumlanması.....	25
1. YÜKSEK ÖĞRETİME HAZIRLIK EĞİTİMİNDE ÖZEL DERSHANECİLİK OLGUSUNU BESLEYEN ETMENLER	27
1.1. Yükseköğretime Hazırlık Eğitiminin Doğası ve Vizyonu.....	27
1.2. Türkiye’de Yükseköğretime Hazırlık Eğitiminde Özel Dershanecilik Olgusunun Özgeçmişi.....	53
1.3. Türkiye ve Diyarbakır Güncelinde Yükseköğretime Hazırlık Eğitimi ve Özel Dershanecilik Olgusunu Besleyen Etmenler.....	74
2. YÜKSEK ÖĞRETİME HAZIRLIK EĞİTİMİNDE ÖZEL DERSHANECİLİK OLGUSUNU BESLEYEN ETMENLERE İLİŞKİN ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ /Diyarbakır Örneği.....	99
2.1. Kişisel Durum Bilgileri.....	99
2.2. Eğitim Bilincine İlişkin Öğretmen Görüşlerinin Değerlendirilmesi.....	103
2.3. Eğitim Teknolojisine İlişkin Öğretmen Görüşlerinin Değerlendirilmesi.....	112
TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER.....	122
KAYNAKLAR.....	130
EKLER.....	139

TABLOLAR

- Tablo 1:** Diyarbakır örneğinde yüksek öğretime hazırlık eğitimi veren dershaneler
- Tablo 2:** Türkiye’de Üniversitelerin Tarihi gelişim Çizelgesi
- Tablo 3:** Yıllara göre Yükseköğretime Giriş Sınavlarına Başvuran ve Yerleşen Öğrenci Sayısı
- Tablo 4:** 1990-1991 öğretim yılı resmi ve özel okul sayıları karşılaştırılması
- Tablo 5:** Yıllara Göre Özel Dershanelerdeki Sayısal Artış
- Tablo 6:** 2002-2010 yılları arası özel dershane, öğretmen ve öğrenci sayıları
- Tablo 7:** 2005’de ÖSS’ye İlk Kez Girenlerin Yanıtladıkları Net Doğru Sayıları
- Tablo 8:** Cinsiyetlerine Göre Öğretmenlerin Özellikleri
- Tablo 9:** Branşlarına Göre Öğretmenlerin Özellikleri
- Tablo 10:** Çalışma Sürelerine Göre Öğretmenlerin Özellikleri
- Tablo 11:** Eğitim Bilincine İlişkin Genel Öğretmen Görüşleri
- Tablo 12:** Cinsiyet Değişkenine Göre Eğitim Bilinci Sorularının Karşılaştırılması
- Tablo 13:** Branş değişkenine göre eğitim bilinci sorularının karşılaştırılması
- Tablo 14:** Çalışma süresi değişkenine göre eğitim bilinci sorularının karşılaştırılması
- Tablo 15:** Eğitim Teknolojisine İlişkin Genel Öğretmen Görüşleri
- Tablo 16:** Cinsiyet Değişkenine Göre Eğitim Teknolojisi Sorularının Karşılaştırılması
- Tablo 17:** Branş Değişkenine Göre Eğitim Teknolojisi Sorularının Karşılaştırılması
- Tablo 18:** Çalışma Süresi Değişkenine Göre Eğitim Teknolojisi Sorularının Karşılaştırılması

GİRİŞ

Konunun Sunumu

İnsan, doğası gereği sürekli bir öğrenme süreci ile karşı karşıyadır. Bu süreç insanlığın gelişmesi ile doğru orantılı olarak karmaşıklaşır. İlkel yaşamsal ihtiyaçların giderilmesi ile başlayan öğrenme süreci, insanlığın kendi hücrelerini incelemesi hatta atomu parçalamasına kadar süregelmiştir. Yani, insanoğlunda öğrenme dürtüsü var olmasının vazgeçilmez bir parçasıdır.

Antik çağdan beri eğitimin bilinen bir tanımı vardır. Ünlü düşünür Plato, bunu “bilgilendirme”, “aydınlatma” kavramlarıyla ifade ediyordu. Bu bilgilendirme sonucu, çevresinde yeni bir şeyler kazanan insan, eğer kendine has bazı değişim ve yenilikler meydana getirebiliyorsa yapıcı ve dinamik dediğimiz toplumsal süreç başlamış olur(Bulut,2002:1).

Günümüzde eğitim yaygın olarak ‘kişinin davranışında istenen yönde değişiklik yapma’ şeklinde tanımlanmaktadır. Ayrıca eğitim bilimciler değişik tanımlar yapmaktadır. Tyler’ a göre eğitim, kişinin davranış örüntülerini değiştirme sürecidir(Sönmez, 2005:35). Diğer bir ifade ile eğitim, bir toplumun sahip olduğu insanı yeniden yaratarak geleceğini kontrol etme girişimi olarak tanımlanabilir(Aydın,2005:179). Eğitimi, tarih sürecinde devam eden bilgi, beceri, normlar, kurallar, değerler sisteminin yeni kuşaklara aktarılması olarak tanımlamak mümkündür(Başaran, 2004:79).

R.Hubert, en geniş anlamıyla eğitim; yaşlıların, gençler üzerinde yapmayı istedikleri etkilerin tümüdür. Yaşlılar isterler ki; çocuklar, kendilerinin ve kendilerinden önce gelenlerin bilgilerini yeniden bulmak külfetinden kurtulsunlar ve bundan kolayca faydalansınlar. Kendi beğendikleri yaşama tarzlarına yön veren değer yargılarını benimsesinler. Bunlardan daha önemli olarak; bütün ömürleri boyunca karşılaşacakları olaylarda şahsı veya çevresiyle olan ilişkilerinde ve mücadelelerinde, en uygun ve başarılı davranışlarda bulunabilsinler. Bu üç yönlü etkiler bütünü, öğretim, telkin ve dar anlamda eğitim olarak adlandırabiliriz(Saraç,2008:1).

Başka bir deyişle, birçok eğitimci yahut düşünür, daha doğrusu davranışçı okul mensupları eğitimi bireyin tutum ve davranışlarında olumlu değişiklik meydana getiren bir etkinlik olarak tanımlanmaktadır. Buna göre bireyin tutum ve davranışlarında değişiklik meydana getiren her etkinlik eğitim olarak kabul edilmektedir.

Eğitime dair bütün bu değerlendirmeler onun yüzeysel betimlemesini ön plana çıkaran onun dönüştürücü gücünü öteleyen değerlendirmelerdir. Bunların ötesinde eğitim, kişinin kendi varlık bilincinin farkına varmasının hedeflendiği süreçtir. *Yani burada eğitimle hedeflenen kişinin kendi varoluşuyla, kendi dışındakilerin varoluşları hakkındaki bilinçliliği kazanmış olmasıdır.* Bunu açarsak, tüm bunları doğru algılama ve doğru kararlar alıp, doğru değerlendirmeler yapabilme, anlamlı bir yaşantı oluşturabilme gibi pek çok insani hususu ihtiva ettiği görülür(Yayla,2005:5).

“...Bir potansiyel olan insanı gerçekliğe taşıyan araç, insan varoluşunun ve buna bağlı kozmik varoluşun omurgasını teşkil eden Eğitsel Yetidir. Bir başka deyişle insan varoluşu, eğitsel yetinin gerçekleşmesine sahne olan bir eğitim sürecidir. Bu sürecin yetkin işlemesi, eğitsel yetinin tam açılımı, insanın bütünleşmiş varlık vizyonuna ulaşmasına netice verir. İnsan biyolojik doğumla formlaşır, biyolojik ve psikolojik esaret altına girer. Eğitsel Yeti etkili işlendiğinde bu esareti kırarak kendi kendinin efendisi, özne ve nesneyi varlığında bütünleştiren varlık durumuna evrimleşir, bu duruma ikinci doğum denilmektedir. Daha açık ifade ile Eğitsel Yeti, insanın varoluş sürecini kristalize eden ikinci doğumu gerçekleştiren bir yetidir...”(Akgündüz, 2008).

Sonuç olarak eğitimi kişinin kendi varlık bilincinin farkına varmasıyla gerçek mutluluğa ulaşması şeklinde özetleyebiliriz. Öyle ki hayat, başkalarının dayatma ve ödünç akılları ile yaşanması için var olmamıştır. Hayat insanın kendini bilmesi ile başlayan bir şölendir. Ne var ki insan tek başına değildir ve sosyal bir varlıktır. Yani, eğitim insanın toplumsallaşması ile aynı zamanda başlayan bir olgudur. Bundan dolayıdır ki eğitim ile ilgili önermelerde ve uygulamalarda eğitimin toplumsal ve sosyal yönünün de vurgulandığı görülür.

Birçok düşünür eğitimi bireysel özellikleri ile ele almışlardır. Örneğin Kant' a göre eğitim, *insanın mükemmelleştirilmesidir*. T.S. Mill'e göre, *bireyin kendisi ve başkaları için bir mutluluk aracıdır*. H. Spencer'a göre de *iyi yaşama olanakları sağlayan etkinliklerin tümüdür*. Oysaki E. Durkheim, diğerlerinden farklı olarak eğitime toplumsal bir nitelik kazandırmıştır. Ona göre eğitim fizik ve toplumsal çevrenin insan üzerinde meydana getirdiği etkilerdir. Çocuğun, gencin çevreye uyarlanması ve değişen şartlara ayak uydurabilmesi için gerekli bilgi, görgü ve becerilerin kazandırılmasıdır(Sönmez ,2006:96).

Eğitimin toplumsal, siyasal ve ekonomik işlevlerinden dolayı bütün ülkeler insanların yetiştirmeyi, kendi varlıklarının devamı için bir güvence olarak görürler. Eğitim sisteminin teknoloji ile paralel olarak kendini sürekli yenilemesi gerekir(Bulut, 2002:2).

Buna bağlı olarak toplum ve birey birbiriyle iç içedir. İyi eğitilmiş bireyler refah seviyesi yüksek, çağdaş ve erdemli toplumlar oluştururken, böyle toplumlardan da kaliteli ve verimli bireyler yetişecektir. Bu nedenle devletler ve toplumlar özellikle eğitime çok önem vermeliler ve eğitimle ilgili ataklarını oldukça dikkatli yapmalıdırlar. Özellikle bireylerin toplumdaki yetenek, ilgi ve başarılarına göre yönelmeleri, bireylerin ve toplumun refahı açısından oldukça önemlidir. Ayrıca bu kişilerin temel hak ve özgürlükleri arasındadır.

Bireylerin yönelme ve geleceğe hazırlanma haklarını karşılama işlevi koşullandırma ve zorlamaya dayalı olursa bu sadece onların belirli işler için robot olarak kullanılmasına yol açacaktır. Oysa iyi yönlendirilmiş bireyler, içsel olarak kendilerini gerçekleştirmiş, mutlu ve topluma faydalı bireyler olacaklardır. Bu bağlamda yöneltme işlevini tam olarak yerine getiremeyen kamu kurumlarının boşluğunu doldurmak üzere özel öğretim kurumları eğitim ve öğretim işine nitelik ve teknolojik anlamda destek vermektedirler.

Günümüzde eğitimde nitelik arayışının gitgide artması, özelleşme sürecini daha da hızlandırmış ve kaçınılmaz bir hale sokmuştur. Artık eğitimin nereden alındığı değil nasıl ve hangi nitelikte olduğuna bakılmaya başlanmıştır (Memduhoğlu, 1999:133).

Toplumda özelleşme ve sivilleşme eğilimleri, kamu kurumlarının boşluğunu doldurmak üzere şeklen daha nitelikli ve yönlendirici hizmet verme eğiliminde olsalar da,

aynı paralelde koşullandırılmış ve öngörülebilir insan tipi yetiştirme yolunda ilerlemektedirler.

Türkiye’de son dönemlerde yaygınlaşan özel okulluk hareketi resmi formatın dışındaki arayışların karşı uçta kendini ifadesidir. Burada resmi ideoloji denilen içerikli bilinç, cemaat ideolojisi denilen bir başka içerikli bilinçle yer değiştirmiş olmaktadır. Özel okulluk ilk bakışta devletin kontrolü altında resmi sistemin eksiklerini telafi girişimi olarak gözüke de özü itibarıyla yönlendirici bir eğitim stiline karşı yönlendirici stillerle yer değiştirmesi kendini örtülü ifade biçimi olarak karşımıza çıkar. Sivil eğitim resmi ve karşı tepkiselliğin ötesinde sivil ve resmi toplumu bireycilik-toplumculuk ikileminde bölmeyen eğitimi çevresel icatlar yerine kendi doğal icatlarıyla geliştirmeyi hedefleyen böylece resmi ve sivil toplumu diyalektik ayrı öğeler yerine diolojik aynı bütünü ayrılmaz parçalar haline getiren, sonuçları bakımından hem bireysel hem toplumsal hem de resmi amaçların beklenenin ötesinde rezonanslı biçimde gerçekleşmesine imkân sağlayan proaktif bir duruştur. İnsanlığın son dönemlerde kutuplu yaklaşımları aşarak bu farkındalık temelinde eğitim, anlayış ve pratiklerini dönüştürmeye başladıkları yükselen paradigmanın özgürleştirme ve özgürlüğün ortaya çıkardığı doğal güvende ifadesini bulduğu söylenebilir(Akgündüz,2008:68).

Uzay çağını yaşadığımız şu yüzyılda insan, yaşamının her alanında olağanüstü değişimler ve gelişmeler ortaya koymuştur. Bu değişim toplumda siyasetten ekonomiye, kültürel yaşamdan eğitime kadar hemen her alanda kendini hissettirmektedir. Bu değişim ve gelişmeler ‘küreselleşme’ gerçeğini gündeme getirmiş ve bu noktada devletinde kendi adına alması gereken bir dizi tedbirleri zorunlu hale sokmuştur.

Cahit’e göre ise küreselleşme süreci kamu yönetiminde dört yönlü bir değişimi öngörmektedir(Aktay,2008:28):

- ✓ *Devletin küçültülmesi ve etkinleştirilmesi,*
- ✓ *Siyaset yönetim dengesinin yeniden kurulması,*
- ✓ *Şeffaf ve dürüst yönetim,*
- ✓ *Merkeziyetçilikten uzaklaşma eğilimleri.*

Bu eğilimler özünde katılımcılığı, verimliliği, etkinliği ve ekonomikliği sağlamak üzere ortaya çıkmışlardır. Oldukça geniş alanlarda yetki kullanan devletin sınırlandırılması ve küçültülmesi “özelleştirme” politikalarının hız kazanmasına yol açmıştır. Ayrıca bürokrasi üzerinde halkın ve dolayısıyla siyasetin denetim ve kontrolünün artırılması gündeme gelmiştir(Aktay,2008:28).

Eğitimde toplum merkezli yaklaşımdan birey merkezli yaklaşıma geçiş, resmi, ulusal ve kitlesel eğitimin yerini özel ve sivil eğitime bırakması ile paralel bir süreçtir (Öğreten, 2008:10).

Eğitim hizmetlerinin özelleştirilmesi tüm dünyada hızla sürmektedir. Gelişmiş batı ülkeleri bu sürecin önderliğini yapmışlar ve ülkemiz de özellikle 1980’li yıllardan itibaren bu sürece katılmıştır. Eğitimin doğrudan insana yönelik bir hizmet olması ve “En iyi yatırım insana yapılan yatırımdır” gerçeği hükümetleri, eğitimi devlet tekeline çıkarıp özel sektörü de bu hizmetin sunumuna ortak etme ve hizmetin daha etkin ve kaliteli olarak verilmesine ortam hazırlama yönünde teşvik etmiştir (Alpman,2002:2,3).

Sivilleşme veya sivil toplum kuruluşları, resmi kurumlar dışında ve bunlardan bağımsız alanlarda toplumun eğitim, sağlık vb. ihtiyaçlarını karşılamak amacı için kurulmuş, gönüllülüğü esas alan kuruluşlardır. Resmi toplum kuruluşları, devlet güvencesi ve politikası altında halka yardım eden kuruluşlardır ki resmi eğitim bu çatı altındadır. Aralarında bazı farklar olsa da özelleşmeyi, sivilleşme kavramı çatısı altında değerlendirebiliriz.

Teknolojinin hızla geliştiği çağımızda, çağdaş refah seviyesini yakalayabilmek ve daha iyi şartlarda yaşamak için ülkeler, eğitim sistemlerine çok daha fazla önem vermelidirler. Ülkemizde eğitim, bu amaçlara hizmet için tarihin her devrin de hemen her toplumda görüldüğü üzere ‘örgün’ ve ‘yaygın’ olarak yürütölmektedir.

Örgün eğitim; belirli bir yaş gurubundaki ve aynı seviyedeki bireylere, belirli bir amaca göre hazırlanarak planlanmış programlar doğrultusunda, okul çatısı altında düzenli olarak yapılan eğitimi ifade etmektedir. Örgün eğitim, devlet eliyle veya özel sektör aracılığıyla verilebilir. Sekiz yıllık zorunlu eğitimi hariç tutarsak örgün eğitimi; “genel eğitim” ve “mesleki eğitim” şeklinde ikiye ayırmak mümkündür. Gelişmiş ülkeler mesleki eğitime oldukça fazla önem vermektedir. Buna karşılık gelişmekte olan ülkeler, vasıflı ara iş gücüne ihtiyaçları olmasına rağmen nüfusun fazlalığı ve bu eğitimin maliyetinin yüksek olması nedeniyle mesleki eğitime gereken özeni gösterememektedir. Örgün eğitim sistemi ülkemizde okulöncesi eğitim, ilköğretim, orta öğretim ve yüksek öğretim olmak üzere dörde ayrılmaktadır.

Ülkemizde bulunan özel eğitim kurumları da, resmi eğitim ve öğretim kurumlarında olduğu gibi örgün ve yaygın olmak üzere iki bölümden oluşur. *Özel örgün eğitim* kurumlarının kapsamında, okul öncesi, ilköğretim, genel ve mesleki ortaöğretim

okulları; *özel yaygın eğitim* kurumlarının içerisinde ise özel dershaneler, kurslar ve biçki-dikiş yurtları bulunmaktadır(Duman,1984:2).

Yaygın eğitim, örgün eğitim ile birbirini tamamlayacak, gereğinde aynı vasıfları kazandırabilecek ve birbirinin her türlü imkânlarından yararlanacak biçimde bir bütünlük içinde düzenlenir. Yaygın eğitim; halk eğitimi, mesleki eğitim ve uzaktan eğitim yoluyla gerçekleştirilmektedir(www.meb.gov.tr).

Örgün eğitimin var olmadığı ilkel toplumlarda birey için gerekli bilgiler aile ortamında özel olarak verilirdi. Bu bağlamda özel eğitimin tarihi, resmi ve genel eğitimden daha eskidir denilebilir. Toplumların gelişmesi ile beraber eğitim işini okullar üstlenmiştir. Zamanla sistemdeki kurumlar bireyin ihtiyaçlarına cevap verememiş, bireylerin daha çok öğrenme ihtiyacından doğan ‘özel ders alma’ eğilimleri ortaya çıkmıştır. Başlangıçta resim ve müzik gibi alanlarda özel ders alınmış ve bu bir ayrıcalık olarak görülmüştür.

Türk eğitim tarihi incelendiğinde ise özel ders eğilimleri, Türklerin islamiyeti kabulleri ile ‘kütta’ ve ‘mektepler de’ görülmüştür. Emevi ve Abbasiler döneminde ise öğretim özeldir ve özel öğretime devlet tarafından para ayrılmamıştır. Osmanlı’da ki sıbyan ve mahalle okulları tamamen özel nitelikteydi. Buna rağmen Türk eğitim tarihinde, 1856 ıslahat fermanına kadar özel öğretim kurumlarının resmi belgelerde yer almadığı görülmektedir. Tanzimat döneminde özel öğretim kurumlarına ilişkin girişimlere rastlanmamıştır. Islahat fermanı, özel öğretim kurumlarının üst yönetim tarafından kabul edilmesi açısından önem taşır. Türklerin ilk özel öğretim kurumu 1864’de açılması için hazırlıklara başlanılan darüşşafaka okuludur. Darüşşafaka 1873’de tamamlanıp öğretime başlamıştır. 20 ağustos 1915 tarihli ‘Mekatib-i Hususiye Talimatnamesi(özel okullar yönetmeliği)’ ile Türk eğitim kurumları içerisinde özel eğitim kurumlarının, özel ders ve özel dershanelerin varlığı kabul edilmiş olup yasal statü içinde ilk kez yer almışlardır(Şirin,1998:17).

Türkiye’de özel öğretim kurumları ve özel dershaneler asıl kaynağını Osmanlı döneminden almaktadır. 1921 yılında Amerikalı Elizabeth Mayston tarafından İstanbul’da açılan özel dershanede yetişkinlere, İngilizce, Almanca, Fransızca gibi yabancı dil eğitiminin yanında, bayanların gelişmelerine katkı sağlayacak kurslar da düzenlenmiştir. Özellikle cumhuriyetin ilanından sonra çağdaş eğitim kurumlarını açma ve yaygınlaştırma

çalışmaları hız kazanmıştır. Türkiye'nin yıllardır devam eden batılılaşma ve modern toplum olma yönündeki çabalarının bir sonucu olarak, yeni eğitim kurumlarının açılması ve yaygınlaştırılması işine büyük önem verilmiştir. Bu durum toplumun eğitime olan talebini arttırmakla birlikte ailelerin çocuklarının eğitim ve öğretimine titizlikle dikkat etmeleri sonucunu doğurmuştur. Okulda verilen eğitimin yetersiz kalması sonucunda ailelerin okul dışında özel ders aldirmaları giderek artmıştır(Coşkun,2005:25).

MEB ÖÖGM Bilgi işlem kayıtlarına göre ilk özel dersane, Ankara'da 1962 yılında 30077 kurum koduyla Özel Geleceğe Pusula Dergisi Dershanesi olarak açıldı. İstanbul'da ise 30307 kurum koduyla Özel Gökşen Dershanesi olarak Fatih semtinde açıldı. Görüşülen MEB yetkilisi (ÖÖGM Bilgi işlem Sorumlusu Abdullah Kurtoğlu) 1962 yılından önce, kayıtlarda gözükmeyen özel dersanelerinde olduğunu ifade etmektedir. 1960 yılında Ankara'nın Cebeci semtinde Özel Büyük Dershanesi, aynı tarihlerde İstanbul'un Cağaloğlu semtinde Özel Unkapanı Dershanesi olarak faaliyette bulunmalarına karşın, bu dersanelerin resmi kaydı, ancak 1970 yılında gerçekleşebilmiştir. Özel öğretim kurumlarının ilk yasal dayanağını teşkil eden, 1965 tarih ve 625 sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanunu çıkıncaya kadar, bu kurumların kuruluş, işleyiş ve denetimini düzenleyen Hususi Mektepler Talimatnamesi'nin yayınladığı Cumhuriyet öncesi dönemde; bugünkü gibi öğrencileri yetiştirmeye ve onları sınavlara hazırlamaya yönelik olmasa da yetişkinlere, fen, lisan ve sanat alanında kurslar düzenleyen dersanelerin bulunduğu anlaşılmaktadır Başlangıçta fen, lisan veya sanat öğrenimi için açılan ve bir "özel okul" gibi düşünülen Özel Dersaneler, 1965 yılından sonra daha çok takviye kursları şekline dönüştü(Yıldız,2005:72).

12 Eylül 1980 ihtilâlından sonra özel dersanelerin kapatılması gündeme geldi. 1981 yılından 1983 yılına kadar konu kamuoyunda tartışıldı. 1983'te özel dersanelerin kapatılması ile ilgili bir yasa tasarısı kurucu mecliste gündeme getirildi. Uzun tartışmalardan sonra yasa tasarısı reddedildi. Ancak Milli Güvenlik Kurulu bu kararı veto ederek, 625 sayılı yasanın bazı maddelerini değiştirerek *16.06.1983 tarih ve 2843 sayılı* yasayı kabul ederek, özel dersanelerin bu yasanın yürürlüğe giriş tarihinden bir yıl sonra, yani 31.07.1984 tarihinden itibaren kapatılmasına karar verdi(Sevinç,2010:5).

1983 yılında yapılan seçimler sonucunda kurulan Özal Hükümeti'nde bu konu yeniden tartışmaya açıldı. O sıralarda Türkiye genelinde faaliyet gösteren 174 özel

dershane, bir taraftan tasfiye işlemleri yaparken, bir taraftan da bu kapatma işleminin haksızlığını dile getirmek için bir araya geliyorlardı. Eğer yeni bir yasa çıkmasaydı özel dersaneler 31 Temmuz 1984 tarihinden itibaren kapanacaktı. Bu ortamda, Özal Hükümeti, özel dersanelerin faaliyetlerini sürdürmesini sağlayan, 11 Temmuz 1984 tarih ve 3035 sayılı yasayı kabul etti. Bu yasa ile yine 625 sayılı özel öğretim kurumları yasasının bazı maddeleri değiştiriliyor ve bir yıl önce 2843 sayılı yasa ile getirilen kapatma hükmü iptal ediliyordu. Böylece özel dersaneler fiilen kapanmadan (kapanmalarına 20 gün kala çıkan 11.07.1984 tarih ve 3035 sayılı yasa ile) faaliyetlerine devam etme olanağı buldu(www.ozdebir.gov.tr,2010).

3035 sayılı yasanın yürürlüğe girmesiyle birlikte yasa hükümleri gereğince özel dersanelerle ilgili olarak pek çok yönetmelik, yönerge ve genelge yayınlanmaya başlandı. Türk Milli Eğitim Sistemi içinde gerçek yerini almaya başlayan özel dersaneler, hızlı bir gelişme süreci içine girdiler. Bu süreç içerisinde, özel dersanelere kimlik kazandıran ve kısa adı ÖZ-DE-BİR olan Özel Dersaneler Birliği Derneği kuruldu. Bundan sonra, özel dersaneler hem nicelik olarak hem de nitelik olarak gelişmeye başladı. 1984 yılında 174 olan özel dersane sayısı bugün 4000'e yaklaşmış ve tüm Türkiye'ye yayılmıştır. Tüm illerde ve pek çok ilçede bugün özel dersaneler vardır.

Dersanelerin, hitap ettiği öğrenci profillerine bakıldığında her ne kadar liselere hazırlık için devam eden öğrencileri olsa da daha çok talebin yüksek öğretime hazırlık konusunda arttığı gözlenmektedir. Öyle ki, önceki yıllarda dersane tercih etmeyen bir ebeveyn çocuğunu üniversite için mutlaka dershaneye göndermiştir. Yani dershanecilik, daha çok yüksek öğretime hazırlık öğrencileri tarafından beslenmektedir.

Özellikle 1960 yılından itibaren lise ve dengi okullardan mezun olanların tümü Yüksek Öğretim Kurumu'na kaydolamamıştır. Bir yüksek öğretim kurumuna kayıt olamayan öğrenci sayısı günden güne artmıştır. 1973 yılında mezun olan öğrencilerin ancak yarısı bir yükseköğretim programına kayıt yaptırabilmiştir. Sayıları her geçen gün artan mezunların tümüne üniversitelerin cevap verebilmesi mümkün olmadığından fakülteler seçme sınavları açmıştır. Daha sonraları 1974 yılında merkezi bir sistem oluşturulmuş ve giriş sınavını, kısa adı ÖSYM olan üniversitelerarası öğrenci seçme ve yerleştirme merkezi yapmaya başlamıştır(Terzioğlu,2001:14).

1978 yılında üniversiteye giriş sınavının merkezileşmesi ile söz konusu sınavın içeriği ile okullarda okutulan müfredat arasında paralellik sorunu ortaya çıkmaya başladı. Okullardaki öğretmenlerin eşit akademik düzeyde olmayışı, okullar arası program farklılıkları, artan ortaöğretim kurumları ve öğrenci sayısına karşın üniversitelerin azlığı, meslek liselerinin yaygınlaştırılamaması, özel okullar ve dersanelerdeki öğrencilerin üniversite giriş sınavlarındaki başarısı, ortaöğretimde öğrencilerin zayıf olduğu derslerden takviye almak istemeleri ve benzeri sebepler özel dersanelere olan talebi artırmış ve kısa zamanda çoğalmalarına neden olmuştur (Yıldız, 2005:3).

Türkiye genç nüfusu ve buna paralel olarak okul çağındaki 18 milyon öğrencisi ile dünyada ender ülkelerden biridir. Bu öğrencilerin yaklaşık 2 milyonu her yıl geleceğini kazanma umudu olarak üniversiteye girmeyi ve buradan edineceği meslek ile yaşamını anlamlı kılacağını düşünmektedir.

Özel dershanecilik olgusu genç nüfusu, başta AB ülkeleri ve diğer ülkelerle kıyaslandığında oldukça fazla olan ülkemizde, son 30 yılda toplumun hemen her kesimini bir şekilde etkilemiştir. Fakat zannedilenin aksine özel dershanecilik ve buna paralel olarak yükseköğrenime geçiş sınavı yalnızca Türkiye'ye özel bir durum değildir. Başta ABD olmak üzere hemen her Avrupa ülkesinde ve dünyada farklı ülkelerde bir giriş sınavı ve bu paralelde dersane sistemi mevcuttur. Örneğin ABD'de SAT adı altında üniversiteye giriş sınavı yapılmakta ve öğrenciler her geçen gün zorlaşan bu sınava hazırlanmak adına dersanelere yönelmektedirler. Ancak oradaki bu dersaneler, buradakinden farklı olarak temel eğitim vermemekte, sınava yönelik taktik ve ipuçları vermektedirler.

Günümüzde özel dersaneler, Türk Eğitim Sistemi içerisinde önemli role sahiptir. Bu rol tepeden inme, sermayesi olanlar tarafından belirlenmeyip toplumsal bir talep sonucu ortaya çıkmaktadır. Özel okullara devam eden öğrencilerin bile hemen hepsi seçkin dersanelere devam eder hale gelmişlerdir. Dersanelere talep o kadar fazladır ki bazı dersanelerin aynı il içinde ve ilçelerinde şube açtıkları görülmektedir(Öztürk,1994:35).

Eğitim sistemimizdeki sorunlar ve üniversiteye giriş sınav sistemi öğrencilerin bu sınavlara hazırlanmasında dersaneleri zorunlu hale getirmiştir. Bir yere olan talep arzdan çoksa, bir yarış olması doğaldır lise mezunu hemen her öğrenci hayatta başarılı ve mutlu olmanın tek yolunun bir üniversiteye girmek olduğunu düşünmekte ve üniversiteye

girmenin de tek yolunun iyi bir dershaneye devam etmek olduğunu ifade etmektedirler. Toplumda oluşan bu koşullanma, dershane olgusunun gün geçtikçe daha fazla tartışılır hale gelmesini sağlamıştır.

Türkiye’de Eğitim Sistemi içinde sayıları her geçen gün artan özel dershaneler, 1985 yılında Özdebir, 1991 yılında Güvender adlarıyla iki farklı dernekte birleşmişlerdir. Dernekleşme süreci ile birlikte dershaneler sistem ve karar süreci üzerinde etkin bir baskı grubu oluşturmayı başarmışlardır. Dershanelerin siyasal ve ekonomik anlamda güçlenmeleri, dershanelere olan talebin artması ve toplumdaki değişimler sonucu dershanecilik olgusu oluşmuştur(Şirin,1998:6).

Ortaöğretim sistemimiz bugünkü yapısı itibariyle daha çok lise yolundan üniversite kapılarına öğrenci yığan bir merdiven düzeyinde çalışmakta ve ortaöğretim seviyesinde toplumun ihtiyacı olan insan gücünü yetiştirememektedir. Sistemdeki bir boşluğu doldurduğu ve sayıları her geçen gün artan ve yaklaşık 30 trilyonluk bir pazar oluşturan özel dershaneler sürekli kamuoyunun gündeminde olmuş ve varlıkları tartışma konusu olmuştur(Büyükbaş,1996:3,4).

Eğitim, bir iletişim ve etkileşim ürünüdür, iletişimi sağlayan ve organize eden ise, öğretmendir. Eğitim sisteminin iyi işlemesi ve sistem aracılığıyla istenilen özelliklerde bireylerin yetiştirilmesi, öncelikle öğretmenlere ve onların niteliklerine bağlıdır. Öğretmen, öğrenci ve eğitim programı olmak üzere eğitimin üç temel unsurunun bulunduğu görüşü, yaygın kabul görmesine karşın, bu konuda farklı görüşler de mevcuttur. Kendisini oluşturan unsurlar nasıl sınıflandırılırsa sınıflandırılınsın, karmaşık ve dinamik bir yapıya sahip olan eğitimin başarısı, bu öğelerin nitelikleri ile aralarındaki sağlıklı ve dengeli biçimde oluşturulacak işlevsel bütünlüğe bağlıdır(Değirmencioğlu,2009:11,12).

Dershane programlarının mevcut sistemde başarıya ulaştıkları söylenebilir. Bunda elbette ki burada çalışan eğitimcilerin payı büyüktür. Bu bağlamda özellikle son yıllarda çok tartışılan kurumlar olan özel dershanecilik olgusunu incelerken öğretmen görüşlerinin alınması, bu konuya vizyon katması açısından önemlidir.

Özetle şu anda, her aileden bir veya birkaç kişi özel dershanelere devam etmiştir ya da etmektedir. Özel dershaneye gitmek bir ihtiyaç mıdır? Neden öğrenciler özel

dershanelere gitmektedir? Özel dershaneler öğrencilerin dershaneye gitme beklentilerini ne ölçüde karşılayabilmektedir? Özel dershaneler neden tartışılan kurumlar olmaya devam etmektedir?

Özel dershanecilik olgusu, dershanelerin tarihsel doğuşu, tarihsel gelişimi, sunduğu olanaklar ve hizmetler, şu anki durumları eğitim bilinci ve eğitim teknolojisi başlığı altında incelenecektir.

Araştırma konusuna yakın konularda gerçekleştirilmiş benzer bilimsel araştırmalar özellikle yakın dönemlerde artmış olmakla birlikte, konuya Yükseköğretime hazırlık eğitiminde dershanecilik olgusunu etkileyen etmenlere ilişkin öğretmen görüşlerinin alınması ekseninde yaklaşan herhangi bir eser bulunmamıştır. Geçmişten günümüze konu üzerinde yapılan bilimsel çalışmalar incelenmiştir. Özel dershaneciliği çeşitli yönleri ile ele alan çalışmalar ve bu araştırmalar ile ilgili kritik bulgular şöyle özetlenebilir:

Özgüven'in 1977 yılında yaptığı "Özel Dershanelerin Üniversiteye Girişte Etkileri" adlı çalışma özel dershanecilik konusunda yapılan ilk çalışmadır. Araştırma 1976-77 eğitim-öğretim yılında üniversite sınavına girmiş ve oldukça yüksek puanlar almış 266 öğrenci üzerinde yapılmıştır. Öğrencilerin sınava hazırlanma süreçleri incelendiğinde, özel dershanelere devam etmenin sınava hazırlanma yöntemleri arasında ilk sırada yer aldığı görülmüştür.

Duman (1984); "Özel Dershaneler ve İşlevleri" konusunda bir araştırma yapmış özel dershanelerin doğuşunu, gelişimini, işlevlerini ve etkilerinin genel bir değerlendirmesini ortaya koymuştur. Duman dershane ve okula takviye kurslarını incelemiş, bunların öğrenci sınav ve derslerine başarısını araştırmıştır. Bunun sonucunda takviye kurslarının daha çok okul derslerine katkı sağladığı, özel dershanelerin ise test tekniği ve yöntemlerine yönelik uygulama yaptığı için sınav başarısına oldukça fazla katkı sağladığı saptanmıştır.

MEB (1990); Milli Eğitim Bakanlığı, Özel Öğretim Kurumları Genel Müdürlüğü ile Özel Dershaneler Birliğinin ortaklaşa çalışmalarıyla 1990 yılında, ortaöğretimdeki eğitim ve öğretim problemlerini tespit etmek amacıyla "Lise son sınıf öğrencilerinin okullarındaki eğitim ve öğretim faaliyetlerine ilişkin görüşleri" ile ilgili bir araştırma yapılmıştır. Bu

araştırma yaklaşık 80.000 öğrenciyi kapsamıştır. Bu araştırmanın sonuçlarına göre, öğrenciler genellikle kendilerinde öğrenme isteği bulmamaktadır. Fakat sınıf içerisinde çoğunlukla öğretmeni dinlemekte olduklarından, konu ile ilgili tartışmalara az katıldıklarını belirtmektedirler.

Öğrenim gördükleri Türk Dili ve Edebiyatı, Matematik, Fizik ve Tarih gibi derslerin müfredat programlarının yeniden düzenlenerek, okudukları ders kitaplarının yeniden hazırlanmasını istemektedirler. Üniversiteye hazırlanma yönünde ise Fizik, Matematik ve Kimya derslerini yetersiz görmektedir. Dershaneye devam eden öğrenciler, özel dershaneye gitme sebeplerini şöyle sıralamaktadırlar: Okul yeterli olmadığı için (% 40.4); test tipi sınava hazırlık için (% 21.3); problemlere pratik çözümler öğrenebilmek için (% 21.0); sınavda zamanı iyi kullanabilmek için (% 15.8); çok küçük bir bölümü ise ailesi istediği için özel dershaneye gittiğini belirtmişlerdir (Duman, Avcı, 1990).

Tunay (1992); “Lise Öğrencilerini Özel Dershanelere İten Faktörler” adlı araştırmasında, genel lise öğrencileri, diğer lise öğrencilerine göre daha fazla özel dersaneleri tercih etmiş olup, okul kurs programını tercih eden öğrencilerin ise ticaret lisesi öğrencilerinden oluştuğunu belirtmektedir. Özel dersanelere devam eden öğrencilerin okuldaki arkadaşlarının da çoğunun, okul kurslarına devam eden öğrencilerin ise arkadaşlarının çok azının dershaneye gittiğini, bunun nedenlerin başında ise öğrencilerin üniversite sınavına hazırlanırken aynı çalışma yolunu tercih ettiğini belirtmektedir. Öğrencilerin özel dersaneleri tercih etmelerinin başlıca nedenleri; hazırlık programlarının, öğrenci seçme ve yerleştirme sınavı (ÖSYS) sistemine uygun olarak geliştirilmiş olması, öğretmen kadrosunun hem alan bilgileri yönünden hem de mesleki yönden yeterliliğe sahip, ehil öğretmenlerden oluşmasıdır. Bunu yanında, özel dersanelerde dersliklerin öğrencinin seviyesine uygun olarak hazırlanıp bu yönde programlar geliştirilerek sunulması ve kapsamlı rehberlik faaliyetleri de dersanelere olan talebi artırmaktadır.

Ergin’in (1993); “Resmi Liselerde, Özel Liselerde ve Lise Öğrencilerini Üniversite Giriş Sınavlarına Hazırlayan Dersanelerde Çalışan Öğretmenlerin Psikolojik Gereksinme Alanlarının Karşılaştırılmasına Yönelik Bir Araştırma” adlı yüksek lisans tezinde öğretmenlik mesleği ve çalışma alanları başlıkları altında, öğretmenlik kavramı ve özel liseler ile dersanelerin eğitim sistemi içindeki yeri incelenmiştir. Bunun yanında

resmi lise öğretmenleri, özel lise öğretmenleri ve lise öğrencilerini üniversite giriş sınavlarına hazırlayan dersane öğretmenlerinin psikolojik gereksinmelerini birbiri ile karşılaştırmayı amaçlayan bir uygulama kısmı mevcuttur.

Çalışmada, çok hızlı değişimin yaşandığı çağımızda, toplumun gelişebilmesi açısından eğitim - öğretimin rolünün önemi vurgulanmış ve bu açıdan eğitim kurumlarında görev yapan öğretmenlerin gereksinmelerinin bilinmesi, bu gereksinmelerinin hangi çalışma ortamlarında karşılanabileceğinin belirlenmesi, hem onların hem de eğitim kurumlarının amaçlarına ulaşmalarını pozitif etkileyecek ve onların daha mutlu ve doyumlu bireyler olarak görevlerini sürdürmelerini sağlayacakları ortamların yaratılmasının öğretmenleri memnun edecek etmenler olduğu ve ayrıca bu durumdan öğrencilerin de memnun kalacağı ifade edilmektedir.

Aksöz(2001); “Yeniden Üretim Kuramı Açısından Dershanelerdeki Farklılaşmalar” ile ilgili araştırmasında dershanelerin hizmet verdikleri öğrencinin sınıfsal, kültürel ve demografik kökenine göre kitle, büro, hemşeri ve cemaat dershaneleri olarak dört grupta farklılaştığını belirtmektedir. Özel dersane öğretmenlerinin kültürel sermayelerinin demografik ve sınıfsal kökenleri, hangi dershane ve hangi şartlarda çalışacağını belirlemektedir. Bu anlamda dershaneleri, diğer eğitim kurumları gibi var olan eşitsizlikleri kendi içerisinde yeniden üreterek varlığını sürdüren hülle kurumlar olarak nitelendirmektedir. Ayrıca alanını oluşturan tüm dershanelerde üniversite sınavına yönelik ölçme ve değerlendirme yapılmaktadır. Öğretmenin sürekli olarak akademik gücü yüksek, kavrama basamağında soru hazırlama arayışlarının da öğretmenlerin akademik niteliklerini olumlu yönde etkilediği belirtilmektedir (Aksöz, 2001:19-125).

Öztürk (2001); “Üniversite Sınavını Kazanamayan Özel Dersane Öğrencilerinin Ortak Özellikleri ve Özel Dershanelerin Bu Öğrencilere ÖSS’deki Puan Getirisi (Kayseri Örnekleme)” araştırmasında yükseköğretim hakkı kazanamayan lise mezunu öğrencilerin her geçen gün artması ve bu öğrencilerin üniversiteye giriş için çözüm yolu olarak dershaneleri tercih etmeleri özel dershanelerin sayılarının artmasına sebep olduğu kanaatine varılmıştır. Sınav kapsamındaki derslere olan devam ile elde edilen puanlar arasında doğru orantı olduğu saptanmıştır.

Özsoy'un (2003); "Özel Öğretim Kurumları Olarak Dershaneler ve Sorunları (Denizli İli Uygulaması)" araştırmasında özel dersanelerin eğitimdeki yeri ve karşılaştıkları sorunlar tespit edilmeye çalışılmıştır. Bu araştırmanın sonuçlarına göre; özel dersanelerin devlet okullarının üniversite sınavını kazandırmada yeterli olmadığından ortaya çıktığı belirtilmiştir. Ayrıca, özel dersanelerin oluşturdukları ekonomik hareketlilik ve sağladıkları istihdam ile eğitim sistemi içerisinde oldukça önemli olduğu görülmüştür. Özel dersanelerin sorunlarının temelinde; resmi ve özel kurum, kuruluş ve kişilere tam olarak kendilerini kabul ettirememiş olmaları ve kanunlarla belirlenen idari mevzuattan ve rekabet koşullarından kaynaklanan sorunlarının olduğu görülmüştür. Ayrıca veliler tarafından öğrencilerin takipsiz bırakılması ve ücret ödemelerinin geciktirilmesi gibi durumlar dersaneler tarafından sorun olarak görülmektedir (Özsoy,2003).

Cenk'in (2005); "Öğrencilerin Özel Dersanelere Gitme Nedenleri İle Özel Dersanelerde Aldıkları Eğitime İlişkin Görüşleri" adlı çalışmasında öğrencilerin özel dersanelere gitme nedenleri ile özel dersanede aldıkları eğitime ilişkin görüşleri alınmıştır. Çalışmada özel dersanelerin tarihsel gelişimi ve mevzuatı incelenmiş daha sonra Ankara Sincan'da dersaneye giden öğrenci görüşlerine yer verilmiştir. Bu çalışmanın sonuçlarına göre özel dersaneler Türkiye'nin her bir ilinde hatta birçok ilçesinde faaliyet gösterip ve farklı ücret alternatifleri sunup değişik gruplara hitap etmektedirler. Bu şartlar altında Türk Eğitim Sisteminin bir parçası olduğu vazgeçilmez bir gerçek olarak kabul edilir durumdadır. Özel dersanelere giden öğrenciler üniversiteye giriş için dersaneye gitmeyi vazgeçilmez olarak görmektedirler. Bunun yanında, özel dersanelerdeki rehberlik faaliyetlerinin de daha etkili olduğunu belirtmişlerdir.

Doğan'ın (2002); "Türkiye'de Özel Dersaneler" adlı çalışmasında eğitim kavramından ve Türkiye'de işleyişinden bahsedilmiş bunun yanında özel eğitim kurumları ve dersanecilik olgusunun gelişimi incelenmiş, özel dersanelerin yüksek eğitime hazırlama çalışmaları incelenerek özel dersanelerin Japonya ve Yunanistan'da bulunan özel dersanelerle kıyaslaması yapılmıştır.

Türk eğitim sisteminde üniversiteye giriş basamağının çok önemli olduğuna değinen çalışma, öğrenciler ve ebeveynlerin üniversiteye girişte en yüksek puanları alabilmenin en

iyi yolunu araştırdıklarını ifade etmektedir. Bu ihtiyaça cevap vermek özel dershanelerin işi olmuş ve bu oluşum hızla kurumsallaşmıştır. Türkiye'nin toplumsal yapısı içindeki eğitim kurumunun işlevsel boyutunun ön plana çıkarıldığı araştırmada; emniyet supabı veya tamamlayıcı kurum olarak ele alınan Özel Dershanelerin, toplumsal yapıdaki ihtiyaçlara cevap veremeyen eğitim sisteminde alternatif kurumlar olarak ortaya çıktığı vurgulanmıştır. Bu problemin anlaşılabilmesi için öncelikle var olan Türk Eğitim Sisteminin genel yapısını anlamak gereklidir. Ardından Türkiye'deki eğitim ve öğretimde yaşanan sorunlar ele alınmıştır. "Eğitim ve Değişme" perspektifinin ön plana çıkarıldığı araştırmada Türk Milli Eğitim Sistemindeki önemli reformlar üzerinde de durulmuştur. Bu bağlamda yaşanan son durum da 2002 istatistikleri ile desteklenmiştir.

Coşkun'un (2005); "Özel Dershanelerin Ortaöğretimde Verimliliğe ve İstihdama Etkisi" adlı çalışmasında her yıl milyonlarca öğrencinin devam ettiği ve ekonomik açıdan önemli bir kaynağın harcandığı özel dershanelerin, eğitim sistemi içerisindeki yerinin ne olduğu, ortaya çıkmalarındaki ve yaygınlaşmalarındaki nedenler ile istihdama ve ortaöğretimdeki verimliliğe etkisi, Özel Uğur Dershaneleri örneğinde ele alınarak, irdelenmiştir. Bu çalışmaya göre özel dershanelerin, Türk eğitim sisteminin yaşadığı değişimlere paralel olarak değiştiği ve geliştikleri görülmüştür ve özel dershanelerin istihdam konusunda da olumlu etkisinin olduğu dikkat çekmektedir. MEB'in 2005 yılı verilerine göre, sayıları 3.000'ne ulaşan özel dershanelerde resmi olarak görev yapan, 30.537 öğretmen bulunmaktadır. Çalışan diğer personeli de dikkate aldığımızda özel dershanelerin istihdama olumlu katkıda bulunduğu söylenebilir. Ayrıca üniversiteye girişte oynadığı rol dikkate alındığında özel dershaneler, yetmiş işgücüne de katkı sağlamaktadır.

Çolak'ın (2006); "Eğitim Sosyolojisi Bakımından Dershaneler ve Eğitim" adlı çalışmasında Türkiye'de özel dershanecilik sisteminin işleyişi, tarihsel gelişimi ve eğitim sisteminin sorunları üzerinde durulmuştur. Çalışmada ülkemizde eğitim ve eğitim sorunları denildiğinde ya ilköğretim ya da yükseköğretimin akla geldiği ve ortaöğretim kısmının genellikle göz ardı edildiği ifade edilmektedir. Sınavlar; eğitim sistemimizin vazgeçilmez unsurları haline gelmiştir. Sınavların gerek içerikleri gerekse kaldırılıp kaldırılmamaları gerektiği eğitim sistemimizde sürekli gündemde olup tartışılmasına rağmen, bu süreçten direkt etkilenen öğrenciler (özellikle ortaöğretim öğrencileri) çoğunlukla göz ardı edilmektedir. Sınavın yarattığı stres ve baskı öğrencilerde yoğun bir şekilde

gözlenmektedir. Sınavların etkin bir şekilde uygulanmaya başlanmasıyla birlikte dersaneler de yaygınlaşmaya başlamıştır. Bu durumda eğitim öğretim sistemimizde temelden bir değişiklik olmadığı sürece, gençlere eğitim sistemimizin sınavlarla örülü olduğunu, ancak hayatın sınav odaklı olmadığı bilincini kazandırmak gerekmektedir. Bu bilinç ve algı tarzı hem gençlerin geleceği hem de toplumun geleceği açısından önem arz etmektedir denilmektedir.

Dağlı'nın (2006); "Özel Dershanelere Öğrenci Gönderen Velilerin Özel Dershaneler Hakkındaki Görüş ve Beklentileri" adlı çalışmasında özel dershanelerin kuruluş nedenleri, yasal dayanakları, yükseköğretim sınavının tarihçesi ve üniversiteye giriş sınavları ile özel dershaneler arasındaki ilişki ortaya konmuştur. Bunun yanında yükseköğretime girişi Türkiye'ye benzemeyen ülkeler değerlendirilmiş ve uygulama kısmında veli görüşlerine yer verilmiştir. Çalışmada yer alan verilere göre üniversiteyi kazanan öğrenciler arasında yapılan anketlerde özel dershaneye devam etmeden üniversiteyi kazananların oranı % 1 bile değildir. Öğrencilerin neredeyse tamamında "özel dershaneye gitmeden üniversiteyi kazanmak mümkün değildir" anlayışı ağır basmaktadır. Özel dershaneye devam eden öğrenci sayısındaki artış bu düşüncüyü desteklemektedir. Bu nedenle de en küçük ilçelerde bile çok sayıda özel dershane açılmıştır. Velilerin çocuklarını özel dershaneye yollamalarının bir zorunluluk haline geldiği görülmektedir.

Öner'in (2007); "Özel Dershanelerin İlköğretim Matematik Öğretimindeki Yeri ve Önemi" adlı yüksek lisans tezinde Türk eğitim sisteminin genel yapısından bahsedilmiş ve amaçlarına değinilmiştir. Bununla birlikte Türkiye'de özel dershanelerin tarihçesi, Türk eğitim sistemi içindeki yeri ve önemine de değinilmiştir. Öner bu çalışmasında dershanelerin Türk eğitim sisteminin vazgeçilmez bir unsuru haline geldiğini ifade etmiştir. Türkiye'nin nüfusu hızla artmakta ve gençlerin okuldan beklentilerinin yeterince karşılanamamakta olduğunu da vurgulamaktadır. Buna paralel olarak dershanelerin sayısı her geçen gün artmaktadır ve dolayısıyla her kesimden veliler çocuklarını dershanelere yollamaktadırlar. En küçük ilçelerde bile farklı veli beklentilerine cevap verecek nitelikte rehberlik, birebir ders çalışma, sınav teknikleri gibi etkinlikleri ön plana çıkaran farklı dershaneler açılmaktadır. Pek çok veli çocuklarını büyük şehirlerdeki daha büyük dershanelere yollamaktadırlar. Dershaneye gitmek adeta eğitim öğretimin ayrılmaz bir parçası haline gelmiştir. Ülke genelinde dershanelerin sayıları 3000'i geçmiştir. Bu kurumlarda çok sayıda eğitici ve yardımcı personel istihdam edilmektedir. Dershanecilik

öğretmen, çalışan, yayıncı, dağıtımçı, pazarlamacı ve diğerlerinden oluşan güçlü bir sektör haline gelmiştir. Bu durumda dershanelerden geriye dönüş, günümüz koşullarında mümkün gözükmemektedir. Öner bu çalışmasında dershanecilik olgusunun ne derece önemli olduğunu vurgulamayı amaçlamıştır(Öner, 2007:86-88).

Yapılan tarama sonucunda yurtdışında özel dershanecilik olgusunu inceleyen bir çalışmaya ulaşılamamıştır. Konunun içinde verilmeye çalışılan araştırmaların incelenmesi sonucunda; dershanelerin ÖSS sınavına etkisi, öğrencileri özel dershanelere iten faktörler, dershanelerin işlevleri, gibi konular daha çok öğrenci ve veli görüşleri doğrultusunda incelenmiş olup özel dershanecilik olgusunu besleyen etmenlere ilişkin öğretmen görüşlerinin değerlendirildiği başka bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu da, araştırma konumuzun güncelliğini ve özgünlüğünü ortaya çıkartmaktadır. Her ne kadar benzer araştırmalara rastlansa da konu öğretmen perspektifinden hiç ele alınmamıştır. Bu araştırmayla özel dershanecilik olgusu konusunda nitelikli ve kapsamlı bir çözümleme yapılacaktır. Ayrıca bu araştırmanın alınan öğretmen görüşleri doğrultusunda, yükseköğretime hazırlık boyutuyla eğitim bilinci ve eğitim teknolojisine yönelik çalışma ve uygulamalara ışık tutacağı umulmaktadır. Konunun diğer çalışmalara kıyasla farklı olarak Diyarbakır ili örneğinde ele alınması ayrıca çalışmayı özgün kılmaktadır. Bu bağlamda araştırmanın temel önermesi; *yükseköğretime hazırlık eğitiminde özel dershanecilik olgusunu besleyen etmenlere ilişkin öğretmen görüşlerinin değerlendirilmesidir.*

Amaçlar

Bu araştırma, Diyarbakır ili merkez ilçelerindeki yükseköğretime hazırlık eğitimi veren özel dershanelerde çalışan öğretmenlerin yükseköğretime hazırlık eğitiminde özel dershanecilik olgusunu besleyen etmenlere ilişkin eğitim bilinci ve eğitim teknolojisine göre görüşlerini belirlemeyi amaçlamaktadır.

Araştırma aşağıdaki sorulara yanıt arayacak biçimde düzenlenmiştir:

- Diyarbakır merkez ilçelerinde yükseköğretime hazırlık eğitimi veren özel dershanelerde çalışan öğretmenlerin, yükseköğretime hazırlık eğitiminde özel dershanecilik olgusunu besleyen eğitim bilinci etmenlerine ilişkin görüşleri

nelerdir? Eğitim bilincine ilişkin öğretmen görüşleri onların cinsiyetlerine, branşlarına ve çalışma sürelerine göre farklılık göstermekte midir?

- Diyarbakır merkez ilçelerinde yükseköğretime hazırlık eğitimi veren özel dershanelerde çalışan öğretmenlerin, yükseköğretime hazırlık eğitiminde özel dershanecilik olgusunu besleyen eğitim teknolojisi etmenlerine ilişkin görüşleri nelerdir? Eğitim teknolojisine ilişkin öğretmen görüşleri onların cinsiyetlerine, branşlarına ve çalışma sürelerine göre farklılık göstermekte midir?

Önem

Sürekli değişme ve gelişme içerisinde olan eğitim kurumları, toplumsal yapı içerisinde önemli bir yere sahiptir. Değişim toplumda süreklilik arz eden bir olgu olup, ülkemizde de son yıllarda hız kazanmıştır. Özel sektörün giderek daha fazla yaygınlaştığı bu yeni dönemde, eğitim kurumları da bu değişimden etkilenmiştir. Devletin eğitime yeterli kaynağı sağlayamaması sonucunda, arz-talep dengesizliği oluşmuş ve sorunların çözümünde devreye özel sektör girmiştir. Özel dershaneler, bu süreç içerisinde ortaya çıkan kurumlardır (Coşkun,2005:101).

Özel dershanecilik olgusunda en önemli yapı taşlarından biri de öğretmenlerdir. Dershane sayılarındaki artış sebebi ile bu alanda birçok öğretmen istihdam olmaktadır. Onlar bu sürecin içinde hem etkilenen hem de etkileyen, yön belirleyen konumdadır. Bu nedenle öğretmenlerin özel dershanecilikle ilgili görüşleri alınarak eğitim sistemimizin sorunları ile ilgili çeşitli çözüm önerileri üretilebilir.

Çoktan seçmeli test yöntemi ile yapılan bilgi yüklü sınavlar, eğitim sürecinin sonuçlarını ölçmede bir asırdan beri başarı ile kullanılan geçerli bir araçtır. Ancak, bu tür sınavlar, ülkemizde ve güney Asya ülkelerinde olduğu gibi araç olmaktan çıkıp amaç haline dönüştüğünde, ülke eğitim sistemi yanında iş gücünün nitelikleri ve dolayısıyla ülke ekonomisi de fevkalade olumsuz bir biçimde etkilenmektedir.

Yüksek öğretime giriş için gelişmiş ülkelerde yapılan düzenlemelerde, bilgiden ziyade temel kavramlara dayalı olarak, okuduğunu anlama ve yorumlama yeteneklerini ölçen sınavlar ile ortaöğretimdeki başarı göz önüne alınmaktadır(YÖK,1999:2).

Bu araştırma ile toplanacak verilerin özellikle; Milli eğitim sistemimizde yüksek öğretime hazırlık eğitimi için özel dershanelerin yerinin ve öneminin belirlenmesi ve özel dershanelerin günümüzdeki durumu hakkında öğretmenlerin görüşleriyle ilgili bazı bilgilerin ortaya çıkmasına da aracılık edebilecektir.

Ayrıca, öğretmenlerin yüksek öğretime hazırlık eğitiminde özel dershanecilik olgusunu besleyen etmenler hakkında neler düşündüklerini saptayacağı için, bu araştırmanın ilgililere önemli bilgiler sağlayacağı ve konunun değişik boyutlarında yapılacak olan bilimsel araştırmalara da katkı getirebileceği ümit edilmektedir.

Varsayımlar

Araştırmada;

✓ Yükseköğretime hazırlık eğitiminde özel dershanecilik olgusunu besleyen etmenler konusunda, dersane öğretmenlerin görüşleri doğrultusunda değerlendirme yapılabileceği,

✓ Ölçme aracının kapsam geçerliliğine sahip olduğu ve ölçme aracını cevaplayan öğretmenlerin, konuyla ilgili görüşlerini içtenlikle yansıttıkları varsayılmıştır.

✓ Kullanılacak kaynakların ve belgelerin güvenilir olduğu varsayılmıştır.

Sınırlılıklar

Araştırma;

✓ Özel dershanelerin içinde yükseköğretime hazırlık eğitimi uygulayan özel dershaneler,

✓ Özel dershaneleri yükseköğretime hazırlık eğitimi işlevi itibariyle kaynak taraması ve ölçme aracı ifadelerinin çözümlenmesi,

✓ 2008-2009 eğitim-öğretim yılında Diyarbakır İl Merkezindeki yükseköğretime hazırlık eğitimi veren özel dershanelerdeki ölçme aracı uygulanan öğretmenler ile ölçme aracındaki ifadeler ile sınırlıdır.

Tanımlar

Yüksek öğretime hazırlık eğitimi: Öğrencilerini yükseköğretim kurumlarının giriş sınavlarına hazırlamak amacıyla özel dershaneler tarafından verilen eğitimidir.

Özel Dershanecilik: Öğrencileri; bir üst okulun veya yüksek öğretime giriş sınavlarına hazırlamak, istedikleri derslerde yetiştirmek ve bilgi düzeylerini yükseltmek amacıyla faaliyet gösteren özel öğretim kurumları olarak özel dershanelerin öğrencilere eğitim-öğretim hizmeti verme işidir

Eğitim bilinci: Eğitim kurumlarının öğrencilerine verdiği eğitimin niteliği, kalitesi, öğrenciye katkısı ve evrim gücü ile eğitime yaklaşımıdır.

Eğitim teknolojisi: Eğitim kurumlarının öğrencilerine sunduğu her türlü teknolojik olanak ve sağladığı fiziksel koşullarda verdiği hizmetlerin tümüdür.

Yöntem

Araştırma Modeli: Bu araştırma genel tarama modeli içinde yürütülmüştür. Genel tarama modelleri Karasar'ın da belirttiği gibi "Evrende yer alan elemanlar hakkında bir yargıya varabilmek için evrenin tümü veya evrenden alınacak örnek veya örneklerle bağlı olarak yapılan tarama düzenlemeleridir" (Karasar, 2005:79).

Araştırmamızın modeli iki farklı metot kullanılarak oluşturulmuştur. Teorik çerçevedeki bilgiler, genel olarak alan araştırmalarında görüldüğü gibi, ayrı bir bölüm altında değil, tekrardan kaçınmak ve mukayese imkânı vermek açısından sistemleştirilmiş uygulamalı bölümün başlıkları altında dokümantasyon metoduyla verilmiştir. Araştırmanın amacına ulaşabilmesi için gereksinim duyulan yüksek öğretime hazırlık eğitiminde özel dershanecilik olgusunu besleyen etmenlere ilişkin öğretmen görüşlerinin alınmasında, tasvir araştırması çerçevesinde anket formu kullanılarak elde edilen veriler, ilgili istatistik metot ve teknikler kullanılarak alt amaçların test edilmesi sağlanmıştır.

Araştırmada temel olarak ilgili kaynaklardan, konuya ilişkin benzer araştırmalardan faydalanılarak analizler yapılmış, daha sonra bunlar betimsel analiz modeline uygun olarak sunulmuş, elde edilen analizler veri toplama aracından elde edilen veriler ile yorumlanmıştır.

Evren ve Örneklem: Araştırmanın evreni Türk Özel Dershaneler Sistemindeki nüfustur. Çalışma evrenini ise 2008-2009 eğitim-öğretim yılında Diyarbakır il merkezindeki yüksek öğretime hazırlık eğitimi veren özel dersanelerde ulaşılan öğretmenlerdir. Araştırmaya esas olan özel dersaneler ve öğretmen sayıları ile ilgili istatistikî bilgiler Diyarbakır İl Milli Eğitim Müdürlüğü İstatistik Şubesi'nden 22.12.2008 tarihinde araştırmacının ziyareti sonucu elden alınan yazıyla belirlenmiştir. Ayrıca Diyarbakır İl Milli Eğitim Müdürlüğü Özel Öğretim Bölümünden araştırmacı tarafından alınan Diyarbakır il merkezindeki yükseköğretime hazırlık eğitimi veren özel dersaneler hakkındaki 'Dersaneler Bilgi Formu' doğrultusunda da özel dersaneler ve öğretmen sayılarında son düzenlemeler yapılmıştır. Diyarbakır il merkezinde, Sur, Yenişehir, Bağlar ve Kayapınar olarak dört merkez ilçeye bağlı yüksek öğretime hazırlık eğitimi veren toplam 41 özel dersane mevcuttur.

Tablo 1'de görüldüğü gibi Diyarbakır il merkezinde yükseköğretime hazırlık eğitimi veren toplam 41 özel dersane mevcuttur. Bu özel dersanelerin %51.22 gibi büyük bir oranının Yenişehir ilçesinde, % 26.83'ünün Kayapınar ilçesinde, 14.63%'ünün Bağlar ilçesinde ve % 4.88'inin de Sur ilçesinde olduğu görülmektedir.

Diyarbakır il merkezindeki Sur, Yenişehir, Bağlar ve Kayapınar olmak üzere dört merkez ilçeye bağlı yüksek öğretime hazırlık eğitimi veren özel dersanelerin tamamında ölçme aracı uygulanmıştır. Araştırmanın yapıldığı tarih itibariyle Diyarbakır il merkezindeki yüksek öğretime hazırlık eğitimi veren özel dersanelerin tamamında çalışan ve hazır bulunan toplam 380 öğretmene anket dağıtılmış, ancak çeşitli nedenlerle 373 adet anket toplanabilmiştir.

Tablo 1: Diyarbakır Örneğinde Yüksek Öğretime Hazırlık Eğitimi Veren Dershaneler

Sıra	İlçe Adı	Okul Adı	% Dağılımı
1	BAĞLAR	ÖZEL BATIKENT SINAV DERŞHANEŞİ	14.63%
2		ÖZEL İLK GÜVEN DERŞHANEŞİ	
3		ÖZEL YENİ BİREY DERŞHANEŞİ BAĞLAR ŞUBESİ	
4		ÖZEL DİYAR ZAFER DERŞHANEŞİ	
5		ÖZEL YENİKENT KÜLTÜR DERŞHANEŞİ	
6		ÖZEL GENÇ METROPOL DERŞHANEŞİ	
7	KAYAPINAR	ÖZEL DİYARBAKIR AKADEMİ DERGİSİ DERŞHANEŞİ	26.83%
8		ÖZEL DİK AÇI DERŞHANEŞİ	
9		ÖZEL DİYARBAKIR FEM DERŞHANEŞİ	
10		ÖZEL ZÜMRE DERŞHANEŞİ	
11		ÖZEL ESEN FEN DERŞHANEŞİ	
12		ÖZEL SEÇKİNLER OLUŞUM DEĞERLENDİRME MERKEZİ DERŞHANEŞİ DİCLE KENT ŞUBESİ	
13		ÖZEL ÖZ PİANALİTİK DERŞHANEŞİ DİCLEKENT ŞUBESİ	
14		ÖZEL SUR EĞİTİM DERŞHANEŞİ DİCLEKENT ŞUBESİ	
15		ÖZEL YENİ BİREY DERŞHANEŞİ DİCLEKENT ŞUBESİ	
16		ÖZEL FİNAL DERGİSİ DERŞHANEŞİ DİCLEKENT ŞUBESİ	
17	ÖZEL DİCLE BİLİM DERŞHANEŞİ	4.88%	
18	ÖZEL SUR EĞİTİM DERŞHANEŞİ		
19	SUR	ÖZEL YILDIZ EKSEN DERŞHANEŞİ	4.88%
20	YENİŞEHİR	ÖZEL KARACADAĞ DERŞHANEŞİ	
21		ÖZEL DİYARBAKIR UĞUR DERŞHANEŞİ-2	
22		ÖZEL SUR EĞİTİM DERŞHANEŞİ (OFİS ŞUBESİ)	
23		ÖZEL DİYARBAKIR YEDİKLİM DERŞHANEŞİ	
24		ÖZEL DİYARBAKIR TÜMAY DERŞHANEŞİ	
25		ÖZEL FİNAL DERGİSİ DERŞHANEŞİ OFİS ŞUBESİ	
26		ÖZEL DİYARBAKIR UĞUR DERŞHANEŞİ	
27		ÖZEL ÖZ PİANALİTİK DERŞHANEŞİ	
28		ÖZEL KAVRAM DERŞHANEŞİ	
29		ÖZEL DİYARBAKIR AŞAMA DERGİSİ DERŞHANEŞİ	
30		ÖZEL FİNAL DERGİSİ DERŞHANEŞİ	
31		ÖZEL SEÇKİNLER OLUŞUM DEĞERLENDİRME MERKEZİ DERŞHANEŞİ	51.22%
32		ÖZEL UFUK EĞİTİM DERŞHANEŞİ	
33		ÖZEL DİYARBAKIR KÜLTÜR DERŞHANEŞİ	
34		ÖZEL SEÇENEK ABC DERGİSİ DERŞHANEŞİ	
35		ÖZEL DİYAR HEDEF DERŞHANEŞİ	
36		ÖZEL SUR EĞİTİM DERŞHANEŞİ YENİŞEHİR ŞUBESİ	
37		ÖZEL YENİ BİREY DERŞHANEŞİ	
38		ÖZEL UYGAR FEN BİLİMLERİ DERŞHANEŞİ	
39		ÖZEL ATAK LİDER SBS DERŞHANEŞİ	
40		ÖZEL ÖZ İNTEGRAL DERŞHANEŞİ	
41	ÖZEL DİYARBAKIR KADRO DERŞHANEŞİ		

Verilerin Toplanması: Verilerin toplanması için ilk önce ilgili literatür taranmış, her türlü belge, rapor, doküman, ve kaynak incelenmiştir. Ayrıca konu ile ilgili kanunlar, telif eserler ve süreli yayınlar da takip edilerek gerekli veriler toplanmıştır. Bununla birlikte araştırmada yüksek öğretime hazırlık eğitiminde özel dershanecilik olgusunu besleyen etmenlere ilişkin öğretmenlerin görüşlerine yönelik veriler, tez danışmanı Prof Dr. Hasan AKGÜNDÜZ tarafından hazırlanan 14 maddelik ölçme aracı ile toplanmıştır. Ölçme aracı ‘Araştırmanın Konusu’, ‘Kişisel Bilgiler’ ve ‘Anket İçeriği’ başlıklı üç bölümden oluşmuştur. Birinci bölümde araştırılmak istenen tez konusu, ikinci bölümde öğretmenlerin kişisel durumlarına ilişkin cinsiyet, branş ve çalışma süresi(yıl) ile ilgili üç soru, üçüncü bölümde ise “öğretmenlerin yüksek öğretime hazırlık eğitiminde özel dershanecilik olgusunu besleyen etmenlere ilişkin görüşlerin” değerlendirilmesine yönelik 14 adet yargı belirten cümle yer almıştır. Ölçme aracı, eğitim bilincine ait etmenler ve eğitim teknolojisine ait etmenler olmak üzere iki boyutta ele alınmıştır. Ölçme aracındaki 1, 5, 7, 10, 11, 13 ve 14 numaralı önermeler eğitim bilincine dair etmenleri, 2, 3, 4, 6, 8, 9 ve 12 numaralı önermeler ise eğitim teknolojisine dair etmenleri içermektedir.

Ölçme aracı, araştırmacı tarafından Ocak-Şubat 2009 aylarında çalışma alanındaki özel dershanelere gidilerek, dersane yönetiminin yardımıyla öğretmen toplantılarının tarihleri önceden öğrenilerek, bu toplantılarda bizzat uygulanmıştır. Uygulamadan önce anketlerin doldurulmasına ilişkin gerekli açıklamalar öğretmenlere araştırmacı tarafından yapılmış, öğretmenlerin ölçme aracını doldurmaları beklenmiş ve ölçme araçları toplanmıştır.

Toplamda 380 adet ölçme aracı dağıtılmıştır. Ancak bazı anketlerin hiç doldurulmadığı gözlenmiştir. 373 adet ölçme aracının Cronbach’s Alpha iç tutarlılık katsayısı 0,66 olarak hesaplanmıştır, böylece ölçme aracının güvenilir olduğu söylenebilir.

Verilerin çözümlenmesi ve yorumlanması: Anket yoluyla toplanan anketlerden açıklamalara uygun ve tam yanıtlananlar değerlendirilmeye alınmıştır, bu yolla toplanacak veriler bilgisayarda SPSS 16.0 (Statistical Package for the Social Science 16.0) programı kullanılarak analiz edilmiştir. Araştırma sonunda elde edilen verilerin analizinde;

1. Frekans ve yüzde dağılımları,
2. İki değişkenli bağımsız değişkenlerin karşılaştırılması için “t testi”,
3. İki den fazla bağımsız değişkenlerin karşılaştırılması için tek yönlü (One-Way) varyans analizi kullanılmıştır.

Verilerin istatistiksel analizinde SPSS program uzmanlarından yardım alınacaktır. Uygulanan ölçme aracından elde edilen veriler bilgisayar ortamına aktarılarak SPSS programında gerekli istatistiksel işlemlere tabi tutulmuştur. Araştırmada kullanılan istatistiksel teknikler şunlardır: Kişisel bilgiler konusunda yorum yapabilmek için bu bilgilere ilişkin yüzdeler belirlenerek tablolar halinde verilmiş ve yorumlanmıştır. “*Yüksek öğretime hazırlık eğitiminde özel dershanecilik olgusunu besleyen etmenlere ilişkin öğretmen görüşlerinin*” cinsiyet, branş ve çalışma süresi(yıl) değişkenlerine bağlı olarak eğitim bilinci ve eğitim teknolojisi alanlarında herhangi bir farklılığın olup olmadığını belirlemek” amacı ile veri analizinde istatistiksel teknik olarak t testi ve tek yönlü varyans analizi kullanılmıştır. Anlamlılık düzeyi olarak 0.05 alınmıştır. Tablo üzerinde gösterilen aritmetik ortalamaların yorumlanmasında, bu ortalamaların elde edildiği üçlü derecelendirme ölçeği;

✓ 1,00 – 1,66 _ *Katılmıyorum*

✓ 1,67 – 2,33 _ *Kısmen Katılıyorum*

✓ 2,34 – 3,00 _ *Katılıyorum,*

şeklinde kullanılmıştır.

1. YÜKSEKÖĞRETİME HAZIRLIK EĞİTİMİNDE ÖZEL DERSHANECİLİK OLGUSUNU BESLEYEN ETMENLER

Konuyla ilgili literatür taraması sonucunda, yükseköğretime hazırlık eğitiminde özel dershanecilik olgusunu besleyen etmenler başlığı altında, “Yükseköğretime Hazırlık Eğitiminin Doğası ve Vizyonu” “Türkiye’de Yükseköğretime Hazırlık Eğitiminde Özel Dershanecilik Olgusunun Özgeçmişi” ve “Türkiye ve Diyarbakır Güncelinde Yükseköğretime Hazırlık Eğitimi ve Özel Dershanecilik Olgusunu Besleyen Etmenler” konuları incelenmiştir.

1.1. Yükseköğretime Hazırlık Eğitiminin Doğası ve Vizyonu

Eğitim, bireyde kendi yaşantısı ve kasıtlı kültürlenme yoluyla istenilen davranış değişikliğini meydana getirme süreci olarak veya daha genel bir tanımla; kişinin zihinsel, bedensel, duygusal, toplumsal yeteneklerinin, davranışlarının istenilen doğrultuda geliştirilmesi ya da ona bazı amaçlara dönük yeni yetenekler, davranışlar ve bilgiler kazandırılması yolundaki çalışmaların tümüdür(Yiğit,2008:1). Eğitimin doğası ve vizyonu ile ilgili çok farklı yaklaşımlarda da bulunulmuştur. Kimine göre bir mutluluk aracı, kimine göre hayatı daha anlamlı kılmamanın ve kaliteli yaşamamanın bir yoludur. Eğitim insanın kendi içsel bilincini uyandırmasıdır. Bu konuda şöyle denilmiştir;

Eğitimin temel vizyonu insanı sınırlı ve yönlendirilmiş bayat bilinç havuzuna dönüştürmek değil, bilinç enerjisinin her türlü sınırlayıcı ve koşullayıcı gücünü etkisizleştirmektir. Bir başka deyişle; tavırlı ve tanımlanmış insan değil, her türlü tanımdan ve tavırdan arındırılmış bütün bilinç olma ortamı sağlamaktır. Tavırlı ve tanımlı insan tipi lokalize edilmiş bölünmüş enerjidir. Kendi gerçeğini yaşama ihtimali ortadan kaldırılmış mekanik bir varlıktır. İnsana dışarıdan yüklenen her türlü hedef kendi gerçeğiyle uyuşmaz. Çünkü eğitimin yüklediği hedefler doğal değil sosyal niteliklidir, anla ilgili değildir, tamamen geçmişe dönüktür, nesnellik değil nesneyle ilgilidir. İnsanın bilinç enerjisi herhangi bir hedef ve sonuç temelinde yönlendirildiğinde bölünür ve yıkıcı çalışır. Bilincin etkili çalışmasının yolu yüklenmiş her türlü hedef ve bilginin etkisizleştirilmesi insanın merkezinden gelen yön duygusu dediğimiz organik plan ve metodolojiye yön verilmesiyle mümkündür. Uzmanlık eğitimi tamamen sorun temelli bir bilinç programlamasıdır. Oysa yaşam sorun çözme değil, gizemin coşkulu keşfi ve spontane deneyimidir. Öte yandan uzmanlık programına

temellenmiş eğitim tamamen entelektüeldir. Dışarıdan tedarik edilen ödünç aklın belirli bir nesne temelinde insana yüklenmesini esas alır. Oysa eğitim yükleme değil, köpürtme yöntemidir. Kafaya yüklenen bilginin varlığı manipüle etmesi değil, insan varlığının merkezinden coşan gizemin insan deneyimini öngörülmez biçimde atomik sıçrama halinde yaratmasıdır. Çünkü yaşam çizgisel bir süreç değil, atomik bir gerçekliktir(Akgündüz,2008:69).

Klasik anlamda eğitimi tanımlarsak, bireyin kendi yaşantısı yoluyla istendik davranışları meydana getirme süreci diyebiliriz. Diğer bir ifade ile eğitim, geçerli öğrenmelerin oluşturulmasıdır. Bu ister formal olarak okullarda yapılsın, ister informal olarak bireyin içinde yaşadığı çevrede gelişigüzel yapılsın, sadece geçerli öğrenmeleri kapsar(Senemoğlu,2005:86).

İnsanoğlunun varoluşundan itibaren eğitim her zaman hayatının bir parçası olmuştur. Daha varoluşunun ilk yıllarında dahi çeşitli mimik ve semboller vasıtasıyla bir şekilde basit anlamda eğitimin vazgeçilmezliği hayatını sarmıştır. Önceleri tamamen güdülerinin yardımıyla ortaya çıkan ve usta çırak şeklinde var olan eğitim yüzyıllar içerisinde insanoğlunun gelişmesiyle birlikte çok boyutlu bir hal almıştır(Aktay,2008:1).

Toplumsal değişimin ve gelişimin en büyük itici güçlerinden birisi kuşkusuz eğitimidir. Toplumsal yapı içinde eğitim ve öğretimin temelini ise ekonomik, teknik, siyasal ve kültürel koşullar belirlemektedir. Bu koşulların gereklerini yerine getirmede eğitim, toplum için kilit rol oynamaktadır(Yıldız,2005:1).

Eğitimi siyasal otoritenin yurttaşları üzerinde kalıcı, istendik davranış değişikliği yaratmada bir araç olarak gören anlayış, eğitim sosyolojisi alanında azımsanmayacak ölçüde kabul görmektedir. Eğitim sosyolojisindeki işlevselci yaklaşıma göre(Aksöz,2001:1):

- ✓ Eğitim sınıflar üstü bir kurumdur ve ortak toplumsal değerleri genç kuşaklara aktararak toplumsal bütünlüğü sağlar.
- ✓ Eğitim toplumsal değişmeyi sağlayan önemli bir araçtır.
- ✓ Eğitim yukarıya doğru hareketliliği sağlayan bir kurumdur.
- ✓ Eğitim süreci içerisinde aktarılan bilgiler bilimsel bilgilerle örtüşür.

Eğitimin öğretimi kapsayan bir anlamı da vardır. Ancak 'eğitim bireyin yaşama etkin bir şekilde uyumunu sağlayan rasyonel faaliyetler bütünüdür. Öğretim ise kişi ve

grupların planlanmış bir biçimde belli bir amaç ve sistemle, uygun bir ortamda ilgili grubun davranışlarını analize etme sürecidir(Şahin,2002:2).

Öğrenme işi aslında bir yaşantıdır. Yaşantı gereksinmeyi karşılayan bir eylemdir. Kimin bir gereksinimi ve buna dayanan ilgisi varsa, o öğrenmeye yönelir. Bu eylem içinde bir zorlukla karşılaşır, öğrenme çabalarında yanlış varsa, ancak o zaman öğrenene yardım edilir(Ercan,2006:1)Bunu öğretme olarak nitelendirebiliriz.

Öğrenme ve öğretme kavramları eğitim süreci içerisinde değerlendirilebilir. Öğrenme, tekrar ve yaşantı sonucu davranışlarda meydana gelen oldukça kalıcı değişikliklerdir. Öğretim ise 'bilenlerin bilmeyenlere bir takım bilgi ve becerileri kazandırma çabasıdır'(Öztürk,1994:7).

Başka bir ifade ile öğretim ise, bilgi, alışkanlık ve maharetlerin öğrenilmesi veya öğretilmesi işidir. Öğretimin amacı bunların en lüzumlularının belli seviyedeki öğrencilere kazandırılmasıdır. Bunlar öğretim programlarında mevcuttur(Binbaşıoğlu,1961:10).

Çağımız, sanayi toplumundan bilgi toplumuna keskin hızla, ancak sancılı geçişler yapmaktadır. Teknolojide ve eğitim alanında yaşanan gelişmeler insanın iş başarma niteliklerinin de değiştirilmesini ve geliştirilmesini zorunlu kılmaktadır. Her alanda olduğu gibi eğitimin öznel ve nesnel bileşenlerini de dengeli bir şekilde geliştirmek, işlevselliğini artırmak ve kurumsallaştırmak gerekir. Bu yönü ile düşünüldüğünde eğitim ve öğretim alanında her yönü ile etkili ve yeterli niteliklere sahip çalışanlara ihtiyaç vardır(Karakış,2007:1).

İçinde yaşadığımız son yüzyıla girerken tüm dünyada ülkelerin çağdaş refah seviyesini yakalayıp, ekonomik ve sosyal anlamda gelişmesi, ancak sağlam oturmuş bir eğitim sistemine sahip olması ile mümkündür. İnsanı eğitmeden hiçbir sosyal, ekonomik ve siyasal gelişmeden bahsetmek mümkün değildir. İyi eğitilmiş bireyler ise ancak eğitime yapılan uzun vadeli yatırımlar sonucu ortaya çıkan düzgün eğitim sistemleri ile mümkündür.

Türk Millî Eğitimi ülke gündeminin her zaman önde gelen konularından biri olmuştur. Toplum ve devlet felsefesinde de tarihin bütün dönemlerinde eğitim, belirleyici

rol oynamış, eğitimin insan ve toplum hayatındaki önemi vurgulanmıştır. Ancak iki husus gözden kaçırılmıştır: Eğitimin bilimsel gelişmelerle bağlantısı tam kurulamamış ve felsefi temelleri sağlam atılamamıştır. Özellikle Cumhuriyet Döneminde eğitime felsefi bir dayanak sağlanması ihtiyacı birkaç öğretmen dışında hemen hemen hiç dile getirilmemiştir(Celkan,2003:2).

Türkiye’de eğitim sisteminin yasal dayanağı anayasanın 42. maddesi ile belirlenmiştir: “Eğitim ve Öğretim, Atatürk ve İnkılâpları doğrultusunda çağdaş bilim ve eğitim esaslarına göre, devletin gözetim ve denetimi altında yapılır... Özel ilk ve orta dereceli okulların bağlı olduğu esaslar, devlet okulları ile erişilmek istenen seviyeye uygun olarak kanunla düzenlenir.....” Görüldüğü gibi anayasa eğitim sistemini hem çağdaş bilginin hem de devlet ideolojisinin (Atatürkçülük) aktarılmasının bir yolu olarak görmekte ve devlete eğitim hizmetini gözetleme ve denetleme görevini vermektedir. Bu görev, en üst düzeyde Milli Eğitim Bakanlığı ve Yüksek Öğretim Kurulu Başkanlığı tarafından yerine getirilmektedir(Çokgezen ve Terzi, 2008:7).

Eğitim sisteminin ulusal kalkınma amaçlarına, ulusun toplumsal ve ekonomik yapısına, eğitilenlerin gelişim düzeylerine ve tüm güçleri içinde gelişmelerine uygun işleyebilmesi zorunludur. Bunun içinde eğitimin, bilimsel yöntemlerle kendisini sürekli olarak yenilemesi ve çağdaşlaşması gereklidir. Eğitim sisteminin çağdaşlaşabilmesi, eğitimin ve eğitime yardım eden diğer bilimlerin bulgularını eğitime uygulamakla sağlanabilir. Böylece eğitim sistemi, yüklendiği eğitim amaçlarını bilimsel yollarla gerçekleştirme olanağı bulur(Bulut,2002:2).

Büyük önder bize Türk Millî eğitiminin genel ve özel amacı için ise(Kırbaç,2004:6);

“Memleketi bilim, kültür, bayındırlık alanında da yükseltmek, milletimizin her konuda pek verimli olan yeteneklerini geliştirmek, gelecek nesillere sağlam, değişmez ve olumlu bir karakter vermek gerekir.”

“Efendiler! Eğitim ve öğretime uygulanacak yöntem, bilgiyi insan için fazla bir süs, bir hükmetme aracı yahut medeni bir zevkten çok, maddi hayatta başarılı olmayı sağlayan pratik ve kullanılabilir bir araç haline getirmektir”

Toplumların geliştirdikleri eğitim sistemleri ve uygulamaları yaşamlarında ve sürekliliklerinde önemli bir rol oynamaktadır. Bir toplumun eğitim sistemi genellikle o

toplumun yapısına paralel olan karmaşık bir yapıya ve işleyişe sahiptir. Toplular eğitim sistem ve uygulamalarında bireylerin yetenekleri ve yetenekleri düzeyinde gelişmelerine ve toplumun içindeki rol ve sorumluluklar için yetiştirilmelerini öngörmektedirler. Kuşkusuz eğitim sisteminin temel öğeleri yani amaçlar, davranışsal hedefler, programlar, metotlar, öğretim ve eğitim elemanları, bina ve tesisler(fiziki yapı ve yatırımlar) ve uygulamalar yanında en önemli öge bireyler, öğrenciler olma durumundadır. Bütün bu öğeler bir araya gelerek ulaşılabilen bir eşgüdüm içinde sisteme özelliğini vermektedirler(TED,1977:131). Günümüz eğitim sistemleri bir yönüyle, insanın kendi gerçekliğini fark etmesi yönünde engel teşkil etmektedir. Bu konu bir kaynakta şöyle ifade edilmektedir.

Eğitimin temel vizyonu insanı sınırlı ve yönlendirilmiş bayat bilinç havuzuna dönüştürmek değil, bilinç enerjisinin her türlü sınırlayıcı ve koşullayıcı gücünü etkisizleştirmektir. Bir başka deyişle; tavırlı ve tanımlanmış insan değil, her türlü tanımdan ve tavırdan arındırılmış bütün bilinç olma ortamı sağlamaktır. Tavırlı ve tanımlı insan tipi lokalize edilmiş bölünmüş enerjidir. Kendi gerçeğini yaşama ihtimali ortadan kaldırılmış mekanik bir varlıktır. İnsana dışarıdan yüklenen her türlü hedef kendi gerçeğiyle uyuzmaz. Çünkü eğitimin yüklediği hedefler doğal değil sosyal niteliklidir, anla ilgili değildir, tamamen geçmişe dönüktür, nesnellik değil nesneyle ilgilidir. İnsanın bilinç enerjisi herhangi bir hedef ve sonuç temelinde yönlendirildiğinde bölünür ve yıkıcı çalışır. Bilincin etkili çalışmasının yolu yüklenmiş her türlü hedef ve bilginin etkisizleştirilmesi insanın merkezinden gelen yön duygusu dediğimiz organik plan ve metodolojiye yön verilmesiyle mümkündür(Akgündüz,2008:69).

Eğitim; toplumun değişim ve gelişimini sağlayan, bireylerin daha iyi ve daha mutlu yaşamalarına yardımcı olan önemli bir etkidir. Gelişmekte olan ülkemizde yaşanan hızlı değişim sürecinden eğitim kurumları da etkilenmiştir. Ancak eğitim kurumlarında yaşanan değişim süreci yeterli düzeyde olmamıştır. Artan nüfus oranına rağmen, eğitimde kapasite ve nitelik sorunu aşılammıştır. Eğitim sisteminde yaşanan ve bir türlü çözülemeyen sorunlar nedeniyle, toplumun ihtiyaçlarına karşılık verecek alternatif özel kurumlar ortaya çıkmıştır(Coşkun,2005:i).

Eğitim hizmeti, dünyanın hiçbir ülkesinde ve ekonomik maliyeti baz alınarak sunulmamaktadır. 1980'lerden itibaren ve tüm dünyada, eğitimin finansmanı için yeni enstrüman arayışları öne çıkmıştır. Eğitim, kişisel ve toplumsal özellik gösteren bir çeşit karma maldır. Gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde son 20 yılda gerçekleştirilen üniversite reformları ve yükseköğretimle ilgili politika değişikliklerinin odağını da

Genel liseler

Genel liseler, 15-18 yaş grubundaki öğrenciler içindir. Sekiz farklı türde genel lise vardır. Genel Liseler; 2005/06 öğretim yılından itibaren dört yıllık olmuştur;

- ✓ Anadolu Lisesi
- ✓ Fen Lisesi
- ✓ Anadolu Öğretmen Lisesi
- ✓ Anadolu Güzel Sanatlar Lisesi
- ✓ Sosyal Bilimler Lisesi
- ✓ Spor Lisesi
- ✓ Azınlık liseleri

Özel okullar tüm orta öğretim okullarının %18,4'ünü oluşturmaktadır.

Mesleki ve teknik eğitim

Türkiye'deki mesleki ve teknik eğitim sistemi iki boyuttan oluşur: teorik ve pratik eğitim. Mesleki eğitim politikaları ve faaliyetleri, genellikle 1986 yılında yürürlüğe giren 3308 Sayılı Kanun ve 2001 yılında yürürlüğe giren, mesleki eğitimle endüstri ve ticaret arasında yeni ve güçlü işbirliği ilişkileri kurarak sistemde değişiklikler yapan 4702 Sayılı Kanun çerçevesinde MEB tarafından yürütülür. Mesleki eğitim sistemi aşağıdakileri içerir:

- ✓ 130'un üzerinde meslekle ilgili eğitim sunan ve uzman işçi ve teknisyen yeterliliği kazandıran mesleki ve teknik liseler;
- ✓ Esas olarak işletmelerde sunulan pratik eğitimle mesleki eğitim merkezlerinde sunulan teorik eğitimin birleşimi olan çıraklık eğitimi;
- ✓ Eğitim sistemine hiç katılmamış olanlar veya herhangi bir yeterlilik kazanmadan eğitim sisteminden ayrılmış olanlar için sunulan eğitim, öğretim ve rehberlik olarak tanımlanan yaygın eğitim. Yaygın eğitim, esas olarak mesleki eğitim merkezleri yoluyla sunulabilir.

Mesleki ve teknik ortaöğretim, mesleki eğitim merkezleri, Açık Öğretim ve MEB dışındaki bakanlıklara bağlı diğer özel okullar ve okullara ek olarak en az 19 farklı okul türünü daha içine almaktadır. MEB, kendi yetkisinde olan ve olmayan tüm mesleki ve

teknik okulların gözetiminden sorumludur. Mesleki ve teknik liseler beş kategori halinde gruplanabilir.

- ✓ Erkek Teknik Liseleri
- ✓ Kız Teknik Öğretim Liseleri
- ✓ Ticaret ve Turizm Okulları
- ✓ İmam Hatip Liseleri
- ✓ Anadolu Sağlık Meslek Liseleri

Ülkemizde, Milli Eğitim Temel Kanununa göre(1973) lise ya da dengi okulları bitirenler yükseköğretim kurumlarına girmek için aday olmaya hak kazanmaktadır. Ortaöğretim kurumlarını bitiren her aday bir yükseköğretim kurumuna girmeye hak kazanır.

Bir ülkenin eğitim, bilim ve teknolojiadaki gelişmişlik düzeyinin temel ölçütü; ekonomik, sosyal, kültürel ve demokratik boyutlar olmak üzere yüksek öğretimde yakaladığı kalitedir. Türkiye’de yükseköğretim, ortaöğretimden sonra en az iki yıl eğitim veren ve öğrencileri ön lisans, lisans ve lisansüstü düzeyinde yetiştiren eğitim kurumlarının tümünü kapsamaktadır. Yükseköğretim kurumları üniversite, fakülte, enstitü, yüksekokul, konservatuar, meslek yüksekokulu ve uygulama-araştırma merkezlerinden oluşmaktadır(Coşkun, 2005:14).

Teknolojinin baş döndürücü bir hızla geliştiği çağımızda gelişmiş ülkelerle rekabet edebilmek ve varlığımızı idame ettirmek ancak nitelikli, üretken, özgür düşünebilen, yetenekli ve araştırma ruhuna sahip bireylerle mümkündür. Bu bireylerin yetiştirildiği nihai nokta yükseköğretim kurumlarıdır. Geleceğe yön verenlerin büyük çoğunluğunun kaliteli yükseköğretim kurumlarından çıktığını görmekteyiz.

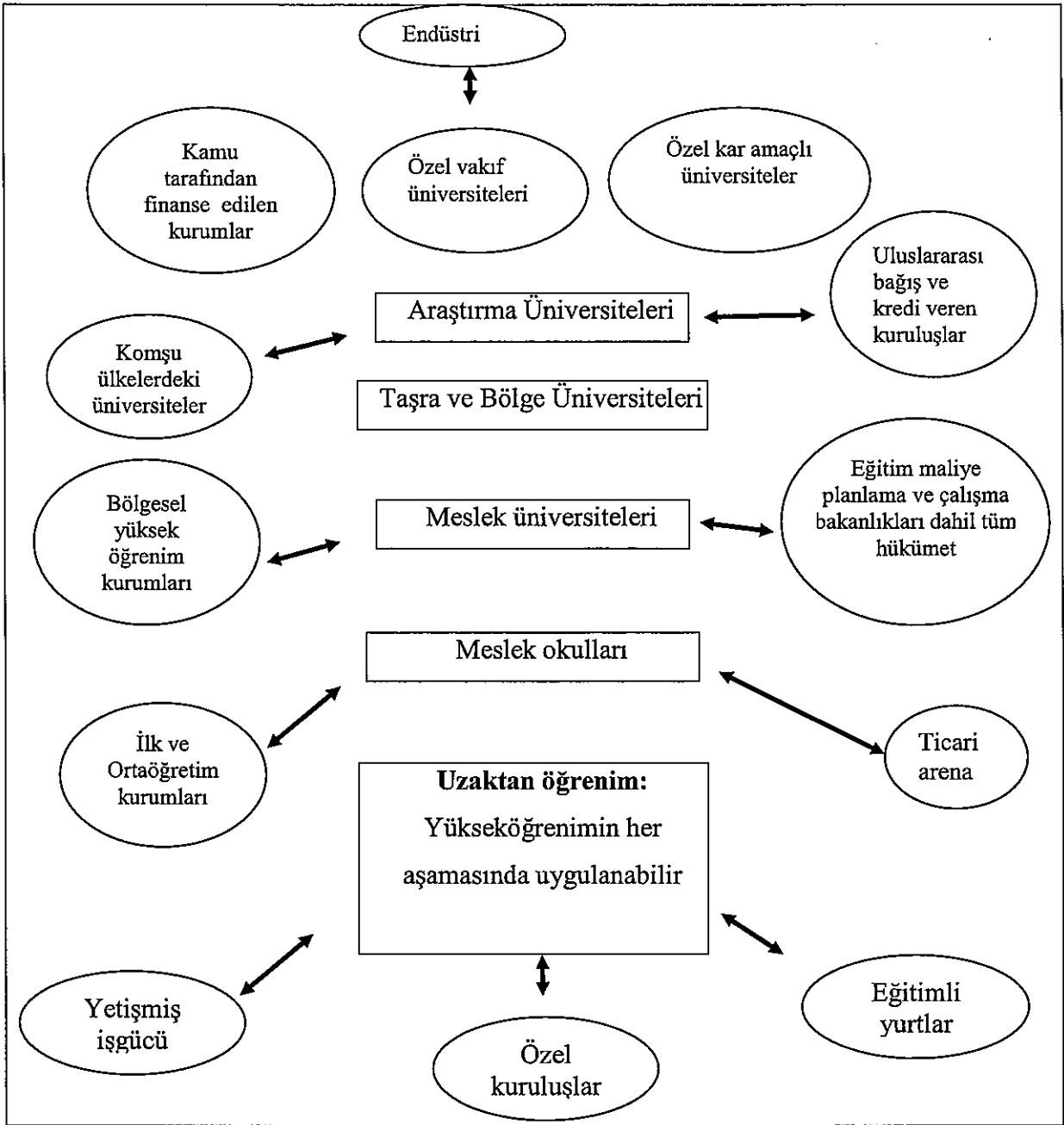
İnsan ve doğanın çözülmemiş sorunlarına ışık tutmak, bilimin sınırlarını zorlamak, kendini aşmak insanlığın bir idealidir. İnsanoğlu bu idealini yüksek öğretim kurumlarının özgür ve akılcı ortamlarında gerçekleştirebilir. Çağımız yüksek öğretim kurumları bu nedenle bilime, insanlığa ve kendi öz toplumuna katkıları oranında çağdaş üniversiteye yaklaşabilirler(Bulut, 2002:3).

Bir ülkede yükseköğretim kurumlarının sağlam ve oturmuş bir yapıya sahip olması, o ulusun Dünya ekonomisindeki konumunun temel ve önemli bir belirleyicisidir. İşgücü verimine, insan kalitesine, girişimci ruha, yaşam kalitesine fayda sağlar, ayrıca sosyal kaynaşmayı artırır, ruhen daha sağlıklı bireylerin yetişmesine katkıda bulunur ve demokratik yönetime teşvik edip sivil toplumu güçlendirir. Yani yükseköğretim, toplumun her kesiminden insanların hayat standartlarının daha iyi olmasını sağlayarak sosyal büyümeye katkı sağlar.

Dünya ülkeleri arasında bir kalkınma yarışı vardır. Gelişmiş ülkeler daha üst bir düzeye ulaşma, en azından yurttaşlarının yaşam düzeyini düşürmeme çabası içerisindeyler. Böyle bir yarışta, ekonominin işleyişi şansa bırakılmayacağı için planlı kalkınma politikası izlenir. Ayrıca, ekonomik sistemin çok önemli bir girdisi olan emeğin eğitimi ve yetiştirilmesi de eğitim sistemine görev olarak verilmektedir. Eğitim sistemi de, ekonomik sistemin işleyebilmesi için gerekli nitelikli ve yüksek nitelikli insan gücünü yetiştirir(Karakütük ve Diğerleri,2006:155). İşte bu nitelikli insan gücü ancak nitelikli yükseköğretim kurumları ile mümkündür.

Ayrıca yükseköğretim, liderleri gerekli bilgi, esneklik, güvenilirlik vb. niteliklerle donatıp 21. yüzyılın dünyasının ihtiyacı olan siyaset bilen yetenekli ve barışçıl lider kadrosunun ortaya çıkmasına yardımcı olur. Bunların yanında, bilim adamları, mühendisler ve her sektörde modern teknolojiye yönelik buluşlar yapılması, bunların uyarlanıp uygulanmasını sağlayacak kişilerin yetiştirilmesi için mutlaka yükseköğrenim gereklidir. Yani yükseköğretim her yönden iyi yetişmiş bireylerin oluşturulması ve ulusların kalkınması açısından son derece önemlidir. Özellikle son yirmi otuz yıllık dönemde gelişen bilim, teknoloji ve değişen yaşam koşulları ile kesin bir ihtiyaç haline gelmiş ve kalkınma çevrelerinde yoğun talep görmüştür.

Yükseköğretimin toplumdaki genel görevi giderek değişmektedir. Yüksek öğretim kurumları toplumun sosyal ve ekonomik alanlardaki yeni beklentilerine de cevap vermek zorundadır. Bu yüzden araştırma ve öğretim yanında ekonomik gelişmesine de yardım etmeleri beklenmektedir. Bu bakımdan değerlendirmenin üniversite dışı boyutu önem taşımaktadır.

Şemada görüldüğü üzere Yükseköğretim Sistemi dış dünyaya açık, dış sistemlerden etkilenen ve etkileyen hareketli bir sistemdir.

Türkiye yükseköğretim sistemi, eğitimin diğer alanları gibi uzun yıllar boyunca ihmal edilen ve toplumsal gündemin ön sıralarında kendisine yer bulmakta zorlanan bir konudur. Son yıllarda konuya gerek ulusal gerekse uluslararası düzlemde kayda değer bir ilgi artışı olduğu gözlenmektedir. Ulusal düzlemde 2006 yılı ortalarında kapsamlı bir inceleme sonucunda Yükseköğretim Strateji Raporu'nu (YÖK, 2007) kamuoyunun dikkatlerine sunan Yüksek Öğretim Kurulu'nun ve kimi üniversitelerimizle sivil toplum

kuruluşlarının çabaları ön plana çıkarken, uluslararası düzlemde OECD ve Dünya Bankası gibi kuruluşların ilgisi dikkat çekmektedir(Şenses,2007:1).

Üniversitelerin niteliksel gelişim sorunu kadar, yükseköğretim talebinin en azından niceliksel olarak karşılanması sorununun da çözüme kavuşturulması gerekmektedir. Bugün üniversitelerimizde verilen eğitim kalitesi ve bunun sonucunda da mezunların kalite bakımından yeterliliği oldukça tartışmalı bir konudur. Anayasa'nın yükseköğretimi düzenleyen 130. maddesi, yükseköğretim kurumları olarak üniversitelerin “çağdaş eğitim – öğretim esaslarına dayanan bir düzen içinde milletin ve ülkenin ihtiyaçlarına uygun insan gücü yetiştirmek” amacına bağlanmış; aynı maddenin devamında, üniversitelerin yapacağı faaliyetler sayılırken “ortaöğretime dayalı çeşitli düzeylerde eğitim-öğretime” birinci sırada yer verilmiştir. Üniversitelerin ya da yükseköğretim üst kuruluşlarının, sadece akademik bakımdan nitelikli kurumlar olmak çabası içinde, bilimsel gelişmeye katkıda bulunmakla sınırlı bir misyon tanımını yaparak yükseköğretim talebini karşılamayı göz ardı etmek gibi bir lüksleri bulunmamaktadır(TED, 2005:7).

Ülkemizde kısa sayılabilecek bir geçmişe sahip olan modern üniversitelerin gelişimi sürecinde yükseköğretim, özellikle 1950'lerden itibaren giderek artan bir toplumsal taleple karşılaşmıştır. Modernleşme projesinin temel kurumsal ayaklarından biri olan üniversitenin, niteliksel gelişimi kadar, toplumda oluşan yükseköğrenim talebini karşılaması da, bir yandan demokratik toplumun temel gerekleri arasında yer almakta; öte yandan da modernleşmenin toplumun çeşitli katmanlarında yaygınlaşması açısından hayati bir işlev görmektedir (TED, 2005:7).

7 kısım 1982 T.C Anayasası'na göre;

Çağdaş eğitim-öğretim esaslarına dayanan bir düzen içinde milletin ve ülkenin ihtiyaçlarına uygun insan gücü yetiştirmek amacı ile; ortaöğretime dayalı çeşitli düzeylerde eğitim-öğretim, bilimsel araştırma, yayın ve danışmanlık yapmak, ülkeye ve insanlığa hizmet etmek üzere çeşitli birimlerden oluşan kamu tüzelkişiliğine ve bilimsel özerkliğe sahip üniversiteler devlet tarafından kanunla kurulur(www.anayasa.gen.tr,2010).

2547 sayılı Yükseköğretim kanununa göre;

Yükseköğretim Kurumları: Üniversite ile yüksek teknoloji enstitüleri ve bunların

bünyesinde yer alan fakülteler, enstitüler, yüksekokullar, konservatuarlar, araştırma ve uygulama merkezleri, bir üniversite veya yüksek teknoloji enstitüsüne bağlı meslek yüksekokulları ile bir üniversite veya yüksek teknoloji enstitüsüne bağlı olmaksızın ve kazanç amacına yönelik olmamak şartı ile vakıflar tarafından kurulan meslek yüksekokullarıdır(www.yök.gov.tr,2010).

Yine 2547 sayılı Yükseköğretim kanununa göre Yükseköğretimin amacı şöyledir(www.yök.gov.tr,2010):

a) Öğrencilerini;

- ✓ ATATÜRK İnkılâpları ve ilkeleri doğrultusunda ATATÜRK milliyetçiliğine bağlı,
- ✓ Türk milletinin milli, ahlaki, insani, manevi ve kültürel değerlerini taşıyan, Türk olmanın şeref ve mutluluğunu duyan,
- ✓ Toplum yararını kişisel çıkarının üstünde tutan, aile, ülke ve millet sevgisi ile dolu,
- ✓ Türkiye Cumhuriyeti Devletine karşı görev ve sorumluluklarını bilen ve bunları davranış haline getiren,
- ✓ Hür ve bilimsel düşünce gücüne, geniş bir dünya görüşüne sahip, insan haklarına saygılı,
- ✓ Beden, zihin, ruh, ahlak ve duygu bakımından dengeli ve sağlıklı şekilde gelişmiş,
- ✓ İlgi ve yetenekleri yönünde yurt kalkınmasına ve ihtiyaçlarına cevap verecek, aynı zamanda kendi geçim ve mutluluğunu sağlayacak bir mesleğin bilgi, beceri, davranış ve genel kültürüne sahip, vatandaşlar olarak yetiştirmek,

b) Türk Devletinin ülkesi ve milletiyle bölünmez bir bütün olarak refah ve mutluluğunu artırmak amacıyla; ekonomik, sosyal ve kültürel kalkınmasına katkıda bulunacak ve hızlandıracak programlar uygulayarak, çağdaş uygarlığın yapıcı, yaratıcı ve seçkin bir ortağı haline gelmesini sağlamak,

c) Yükseköğretim kurumları olarak yüksek düzeyde bilimsel çalışma ve araştırma yapmak, bilgi ve teknoloji üretmek, bilim verilerini yaymak, ulusal alanda gelişme ve kalkınmaya destek olmak, yurt içi ve yurt dışı kurumlarla işbirliği yapmak suretiyle bilim dünyasının seçkin bir üyesi haline gelmek, evrensel ve çağdaş gelişmeye katkıda bulunmaktır

Türkiye'de ilk yükseköğretim kurumları, Tanzimat öncesi dönemde açılan okullardır. Daha sonra 1870'te ilk Türk üniversitesi olarak Darülfünun-i Osmanî (Osmanlı Üniversitesi) İstanbul'da açıldı. İzleyen yıllarda çeşitli yükseköğretim kurumları açılmaya devam edildi. Cumhuriyetle birlikte Darülfünun-i Osmanî, İstanbul Darülfünunu adıyla yeniden açıldı. Cumhuriyet, Osmanlı Devletinden bir Darülfünun ile yedi yüksek okul ve öğrenim gören 4.000 öğrenci devralmıştır (Dağlı, 2006:11).

4371 sayılı bakanlar kurulu kararıyla 1927 yılından itibaren Darülfünun'a ve bütün yüksek okullara ancak lise mezunu olanların kabul edileceği karara bağlanmıştır. Bu karar modernleşme dönemi eğitim süreci içinde öğretim kademeleşmesinin ancak 1927'li yıllarda tamamlanabildiğini göstermesi bakımından önemli bir olgudur(Dağlı, 2006:11).

1933'te çıkarılan bir yasa ile İstanbul darülfununu, İstanbul Üniversitesi adını aldı. Üniversitenin özerkliği kaldırılarak Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlandı. İzleyen yıllarda Ankara ve İstanbul'da bazı fakülteler açıldı. 1946'da yeniden bir üniversite reformu yapıldı. Üniversiteye tekrar bir özerklik verildi ve başka üniversitelerin kurulması amaçlandı. Üniversitelerin özerk olması, hükümetleri başka arayışlara sevk etti, iktisadi ve ticari ilimler akademisi, mühendislik ve mimarlık akademisi gibi okullar açıldı. 1981 de YÖK'ün kuruluşundan sonra diğer yükseköğretim kurumları ile birlikte bunlarda üniversite çatısı altında toplandı(Şişman ve Taşdemir,2008:97).

1950'li yıllardan başlayarak 1973'e kadar İstanbul, Ankara ve İstanbul Teknik Üniversiteleri'nin yanı sıra Karadeniz Teknik, Ortadoğu Teknik, Atatürk, Hacettepe, Boğaziçi Üniversiteleri kuruldu, Adana, Eskişehir, Malatya, Elazığ, Sivas, Samsun, Konya, Bursa illerinde yeni üniversiteler açıldı. 1975'te üniversite sayısı 18'e çıkmıştır.1973'te 1750 sayılı Üniversiteler Kanunu çıkarılmıştır. 1981'de de bu kanun uygulamadan

kaldırılarak halen geçerlikte olan 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu çıkarılmıştır. Bütün üniversiteler YÖK çatısı altında toplanmıştır (Dağlı, 2006:11).

Çeşitli yükseköğretim kurumlarının kendi başlarına seçme sınavı yapması adayların birçok kez sınava girmeleri ve böyle bir uygulamanın yol açtığı ekonomik kayıplar, uygulanan sınavların güçlük, güvenilirlik ve değerlendirilmesi bakımından birtakım sorunları da peşinden getirmiştir. Yükseköğretim kurumlarına öğrenci alınmasında karşılaşılan sorunları çözmek amacıyla 1960'lerden itibaren çeşitli önlemler ve yeni düzenlemeler yapılmaya başlanmıştır.

1961 yılında çoktan seçmeli testlerle bir merkezi sınav yapılması yoluna gidilmiştir. Daha sonra sınavların diğer üniversitelere de yaygınlaştırılması gündeme gelerek 26 Aralık 1963 yılında "Üniversiteler Arası Kayıt ve Giriş İmtihanı Yönetmeliği" kabul edilmiştir. Sınavı 1963-1965 yılları arası Ankara Üniversitesi, 1965-1974 yılları arası İstanbul Üniversitesi yürütmüştür. Sınavın sorunları hızla büyümüş ve aşılamaz duruma gelmiştir. 1974 yılında Hacettepe Üniversitesi sınavı yapmıştır. Zaman içerisinde sisteme katılan yükseköğretim kurumlarının sayısı artmakla birlikte, katılımın isteğe bağlı bir nitelik taşıması bu alandaki güçlüklerin sürmesine neden olmuştur. 1974 yılında Üniversitelerarası Kurul, üniversiteye giriş sınavlarının tek merkezden yapılmasını uygun bulmuş ve 1750 sayılı Üniversiteler Kanununun 52. Maddesine dayanarak 22 Kasım 1974 tarihinde Üniversitelerarası Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezini (ÜSYM) kurmuştur(Cenk,2005:14).

4 Kasım 1981 yılında 2547 sayılı Yükseköğretim Kanununun 10. ve 45. maddeleriyle Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi (ÖSYM) adı ile Yükseköğretim Kurulunun bir alt kuruluşu haline getirilmiştir. Yükseköğretim, 6 Kasım 1981'de çıkarılan 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu ile akademik, kurumsal ve idari yönden yeniden yapılanma sürecine girmiştir. Bu kanunla ülkemizdeki tüm yükseköğretim kurumları Yükseköğretim Kurulu (YÖK) çatısı altında toplanmış, akademiler üniversitelere, eğitim enstitüleri eğitim fakültelerine dönüştürülmüş ve konservatuarlar ile meslek yüksekokulları üniversitelere bağlanmıştır. Böylece, söz konusu kanun hükümleri ve Anayasa'nın 130. ve 131. maddeleriyle kendisine verilen görev ve yetkiler çerçevesinde özerkliğe ve kamu tüzel kişiliğine sahip bir kuruluş olan Yükseköğretim Kurulu, tüm yükseköğretimden sorumlu tek kuruluş haline gelmiştir(osym.gov.tr,2010).

1982'de üniversite sayısı 27'ye ulaşmıştır. 1992 yılında 22 yeni üniversite ve iki yüksek teknoloji enstitüsüyle birlikte 1996 yılı itibariyle üniversite sayısı 56'ya yükselmiştir. Bunun yanı sıra özel üniversiteler de açılmaya başladı. 1992'den sonra ise üniversite sayısında yeniden bir artış olmuş ve Üniversite eğitimine olan talepteki artışa bağlı olarak üniversite sayısı da sürekli artmıştır(Dağlı, 2006:11).

2003-2009 yılları arasında 41'i Devlet, 22'si vakıf üniversitesi olmak üzere toplam 63 yeni üniversite kurularak, 81 ilimiz üniversiteye kavuşturulmuştur. Yeni kurulan 41 üniversiteye 81.066 kadro tahsis edilmiştir. 2003-2009 yılları arasında yeni kurulan üniversitelerin dışında 160'ı Devlet, 143'u vakıf olmak üzere toplam 303 fakülte, 58'i Devlet 25'i vakıf olmak üzere 83 yüksekokul, 99'u Devlet 53'u vakıf olmak üzere 152 enstitü ilave edilmiştir. 2008-2009 eğitim-öğretim yılında 9'u devlet 15'i vakıf olmak üzere 24 üniversite ile 7 meslek yüksek okulu açılmıştır (www.meb.gov.tr,2010).

Tablo 2: Türkiye'de Üniversitelerin Tarihi gelişim Çizelgesi

YILLAR	ÜNİVERSİTE SAYISI		
	<i>DEVLET</i>	<i>VAKIF</i>	<i>TOPLAM</i>
1927	1	-	1
1950-1973 arası	16	-	16
1975	18	-	18
1982	27	-	27
1996	53	3	56
2002	53	23	76
2005	53	24	77
2009	95	51	146

(www.yok.gov.tr. Erişim tarihi: 15 ağustos 2010)

Tablo 2 de görüldüğü üzere üniversite sayısında her geçen yıl artış olmuştur. Özellikle 6 kasım 1981'de çıkarılan 2547 sayılı Yükseköğretim Kanununun da etkisi ile 1996 yılında üniversite sayısı ikiye katlanmıştır. Yıllar içerisinde artan talep ve uygulanan eğitim politikaları doğrultusunda bu sayı giderek artmıştır. Şu an 95 devlet, 51 vakıf olmak üzere toplam 146 üniversite bulunmaktadır.

YÖK, Haziran 2006'da yayınlanan Türkiye'nin Yükseköğretim Stratejisi başlıklı bir taslak raporu yayınlanmıştır. Bu rapora göre, batı ülkelerinde yükseköğretimde okullaşma oranı %60'lara çıktığı halde bu Türkiye'de halen %10 civarındadır (Akyüz,2006:370).

Bu gerçeğe paralel olarak, Türkiye'de de yükseköğretimde okullaşma oranı hızla artırılmaya çalışılmaktadır. Üniversite sayısı arttırılmakta ve her geçen gün yeni üniversiteler açılmaktadır. Buna rağmen genç nüfusun fazla olması başta olmak üzere birçok sebepten dolayı ülkemizde yükseköğretim arzı sınırlı fakat talebi yüksek bir sektördür.

Üniversiteye giriş, liseden üniversiteye geçerken uygulanan bir sınav değil, ilkokuldan başlayarak yükseköğrenime gelinceye kadar bireyin içinde yaşadığı yakın çevre, ülkenin eğitim sistemi ve çevre olanaklarına ilişkin faktörlerle, etkileşimi kapsayan ve yıllar alan bir süreçtir. Bu süreç içerisinde öğrencilerin çoğu kendilerine uygulanan çeşitli seçme işlemleri ve zihinsel olmayan çok çeşitli faktörlerin etkisi ile eğitim kademelerinin her düzeyinde elenmekte, bu süreç içinde kalabilenler giriş sınavını da kazanmaları halinde yükseköğrenime girebilmektedir(Doğan,1999:3).

1950 yılları öncesinde üniversiteye yerleştirme klasik türde sınavlar ile yapılmaktaydı. 1950 yıllarından sonra objektif testlere yönelim söz konusudur. İlk objektif test uygulaması 1951-1953 yılları arasında İstanbul üniversitesinde gerçekleştirildi. Klasik türdeki sınavlardan objektif testlere geçilmesindeki tek gerekçe adayların sayısındaki artış değildir. Objektif testlerin klasik testlere oranla daha objektif değerlendirmeye uygun olmaları tercih edilme nedenlerinde biri olarak değerlendirilebilir. Merkezi olmayan sınavların işlem fazlalığına, kontenjanların geç dolmasına ve adayların sıkıntı çekmesine neden olması, sınav hizmetlerinin belli bir merkezde konunun uzmanları tarafından yürütülmemesinin sorunları artırması ve sınavlara başvuran öğrenci sayısının hızla artması merkezi sistemi gerekli kılmıştır(Doğan,1999:4).

ÖSYM, 19 Kasım 1974 tarihinde, Üniversitelerarası Kurul tarafından, 1750 sayılı Üniversiteler Kanununun 52. Maddesine göre, "Üniversitelerarası Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi (ÜSYM)" adıyla kurulmuştur. 1981 yılında yürürlüğe giren 2547

sayılı Yükseköğretim Kanunu ile Yükseköğretim Kuruluna (YÖK) bağlanarak "Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi (ÖSYM)" adını almıştır.

YÖK yükseköğrenimi düzenleyen, yükseköğretim kurumlarının çalışmalarına yön veren, yükseköğretim kanunu ile kendisine verilen görev ve yetkiler çerçevesinde, özerkliğe ve kamu tüzel kişiliğine sahip bir kuruluştur. YÖK yükseköğretim kurumlarının kurulması, geliştirilmesi, ihtiyaç duyulan öğretim elemanlarının yurtiçi ve yurtdışında yetiştirilmesi için kısa ve uzun vadeli planlar hazırlayarak, yükseköğretim kurumları arasındaki işbirliği ve koordinasyonu sağlar. YÖK'e Yükseköğretim Denetleme Kurulu, ÖSYM ve gerekli planlama, araştırma, geliştirme, değerlendirme, bütçe, yatırım ve koordinasyon çalışmalarıyla ilgili birimler bağlıdır(Coşkun, 2005:15).

Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi, Yükseköğretim Kurulunun tespit ettiği esaslar çerçevesinde yükseköğretim kurumlarına öğrenci alınması amacıyla sınavları hazırlayan ve yapan, öğrenci isteklerini de göz önünde tutarak Yükseköğretim Kurulunun tespit ettiği esaslara göre değerlendiren, öğrenci adaylarının yükseköğretim kurumlarına yerleştirilmesini sağlayan ve bu faaliyetlerle ilgili araştırmaları ve diğer hizmetleri yapan Yükseköğretim Kuruluna bağlı bir kuruluştur(OECD,2007:77).

Sınav, 1981 ile 1999 yılları arasında iki basamaklı olarak uygulanmıştır. Öğrenci seçme sınavı (ÖSS) adı verilen birinci basamak sınavı, Türkçe, matematik, fen bilgisi ve sosyal bilgiler alanlarındaki temel kavramlara dayalı olarak, okuduğunu anlama ve yorumlama yeteneklerini ölçen sınavdır. Öğrenci yerleştirme sınavı (ÖYS) olarak bilinen ikinci basamak sınavı ise esas olarak bilgi ölçen bir sınavdır. Üniversiteye yerleştirme, ÖSS, ÖYS ve Orta Öğretim Başarı Puanlarının (OBP) belli katsayılarla çarpılarak toplanması sonucunda elde edilen yerleştirme puanları ve öğrencilerin tercihlerine göre yapılmaktaydı(YÖK,1999:4)

ÖSYM'nin ve ondan önceki kurumların kuruluşu üniversitelerin üniversite girişine ilişkin olarak yaptıkları mevcut parçalanmış ve sistematik olmayan yolların öğrenci kayıtlarındaki muazzam büyümeyi ele almak için yeterli olmadığı kaygısından kaynaklanmaktaydı. Üniversiteler daha az öznel bir seçim ve yerleştirme sistemi tesis etmek için bir araya geldiler. Yükseköğretim programlarına daha adil erişim sağlamanın yolu olarak nesnel sınav konusunda anlaşmaya vardılar. 1974'te Üniversiteler Arası Kurul

giriş sınavının yönetiminde bir derece düzen ve süreklilik sağlamak için ÖSYM'yi kurdu. Sınavların ilk yıllarında genel yetenek testi, matematik ve fen bilimleri testi, Türk dili ve edebiyatı ve sosyal bilimler testi ile bir yabancı dil testi içeren dört testten oluşan bir seri kullanıldı. 1981'de öğrencilerin lise not ortalamaları toplam puanın hesaplanmasında dikkate alınmaya başladı. 1981'den itibaren giriş sınavı iki aşamalı bir süreç olarak uygulanmaya başladı. İkinci aşama olan Öğrenci Yerleştirme Sınavı beş test konusunda oluşan bir seri içeriyordu, ancak öğrenciler Türk Dili ve Edebiyatı testi dahil olacak biçimde bunların sadece üçünü alıyordu. 1999'dan başlayarak, giriş sınavı sistemi değiştirildi ve tek aşamalı genel bir seçme ve yerleştirme sınavı (ÖSS) ve bir Yabancı Dil Sınavına (YDS) dönüştürüldü(www.osym.gov.tr,2010).

2005 yılında alınan kararla 2006 yılında uygulanılacak sınav için üniversiteye giriş sınav sistemi değiştirilmiş ve tek oturumda olmasına karşılık, ikili sınav sistemi bir arada uygulanmaya başlanmıştır. Yine gerekli alt yapı oluşturulmadan uygulamaya konulan yeni sınav sistemi, öğrencilerin başarısızlığıyla sonuçlanmıştır. Sınav hakkında yeterli bilgiye sahip olmayan çok sayıda öğrenci kendi bölümlerinden sıfır puan almışlardır(Sevinç,2010:33).

2008 yılına gelindiğinde ise adaylara tek basamaklı bir sınav iki bölümde uygulanmıştır. 2010 yılında ÖSS yine değişmiş ve tekrar iki basamaklı sınava dönmüştür. İlk oturum olarak YGS'ye (Yükseköğretim Giriş Sınavı) girerek barajı aşarsa daha sonrasında LYS'ye (Lisans Yerleştirme Sınavları) girme hakkı kazanacaklardır. Bu sınavdan aldıkları puanlar doğrultusunda tercih yapacak ve üniversitelere yerleştirileceklerdir.

2547 sayılı Yükseköğretim Kanununun yükseköğretime giriş ile ilgili 45. maddesine göre Yükseköğretime Girişe ilişkin usul ve esaslar aşağıdaki gibidir:

a. Öğrenciler Devlet Yükseköğretim Kurumlarına esasları Yükseköğretim Kurulu tarafından tespit edilen sınavla girerler. Sonuçların değerlendirilmesinde adayların ortaöğretimdeki başarıları dikkate alınır. Ortaöğretim kurumlarını birincilikle bitiren adaylar kendileri için yükseköğretim kurumlarında ayrılacak kontenjanlara, tercih ve puanları göz

önünde tutularak yerleştirilir.

Yükseköğretim kurumlarına öğrenci seçiminde, adayların ortaöğretim süresindeki başarıları Yükseköğretim Kurulunun uygun göreceği şekilde Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi tarafından geliştirilecek bir yöntemle ek bir puan olarak tespit edilir ve yükseköğretim kurumlarına giriş sınav puanlarına eklenir.

Bir mesleğe yönelik programlar uygulayan liselerin mezunları, Yükseköğretim Kurulu tarafından belirlenecek aynı alanda bir yükseköğretim kurumuna girerken, başarı notları ayrıca tespit edilecek bir katsayı ile çarpılmak suretiyle değerlendirilerek giriş sınavı puanlarına eklenir.

b. Yükseköğretim Kurulunca düzenlenen esaslara göre belli sanat dallarında üstün kabiliyetli olduğu tespit edilen öğrenciler, ilgili dalda eğitim yapmak kaydıyla yine bu esaslar içerisinde belirlenecek özel yöntemlerle yükseköğretim kurumlarına alınabilirler.

c. (Mulga : 29/5/1991 - 3747/5 md.)

d. Türkiye Bilimsel ve Teknik Araştırma Kurumunca tespit edilen uluslar arası bilimsel yarışmalarda ödül kazanan öğrenciler, ödül kazandıkları alanlarda Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi ile Türkiye Bilimsel ve Teknik Araştırma Kurumunca müştereken belirlenecek yükseköğretim kurumlarından seçtiklerine sınavsız girerler.

e. Mesleki ve teknik orta öğretim kurumlarından mezun olan öğrenciler istedikleri takdirde bitirdikleri programın devamı niteliğinde veya buna en yakın programların uygulandığı, öncelikle kendi mesleki ve teknik eğitim bölgesi içinde yer alan veya bölgesi dışındaki meslek yüksekokullarına sınavsız olarak yerleştirilebilirler. Sınavsız olarak meslek yüksekokullarına devam ederek mezun olan öğrencilerin yüzde onundan az olmamak üzere ayrılacak kontenjanlara göre alanlarındaki lisans

programlarına dikey geçiş yapmaları sağlanır. Bununla ilgili esas ve usuller, Milli Eğitim Bakanlığı ile Yokğretim Kurulu işbirliği ile çıkartılacak yönetmelikte belirlenir.

f. Mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarından herhangi birini bitirip de mesleki ve teknik eğitim bölgeleri kapsamı dışındaki bir yokğretim programına girmek isteyen öğrenciler, niversite giriş sınavlarına başvurabilirler.

Buradan açıkça grldği gibi, yokğretime girişte(YK,1999:1):

- ✓ *Bir sınav yapılması*
- ✓ *Ortaöğretimdeki başarının dikkate alınması*
- ✓ *Lise birincilerine ayrı bir kontenjan verilmesi*
- ✓ *Ortaöğretimdeki meslek alanının devamı olan yokğretim programlarını tercih eden adaylara ek puan verilmesi,*

yasal zorunluluktur. Kaldı ki, bunlar eğitiminde temel ilkeleridir.

Bütün bunlarla beraber, gelişmekte olan ülkelerde yaşanan yüksek öğrenim deneyimi bugüne dek hayal kırıklığına uğramıştır. Sosyal ve ekonomik büyümeye katkısı gelişmiş ülkelerdeki hızı yakalayamamıştır. Yetersiz eğitim kalitesi, bilgiye önemli katkılarda bulunamaması ve yüksek öğrenime giriş sistemindeki eksiklikler bu ülkelerdeki ortak eksikliklerden bazılarıdır.

Yokğretim adaylarının ortaöğretim düzeyinde yükseköğrenim açısından yönlendirilmesi ve aldıkları ortaöğretim sonunda yeterliliklerinin saptanması konusunda, çeşitli ülkelerde farklı modeller uygulanmaktadır. Yükseköğrenim talebinde bulunan bireylerin bu nitelikte olup olmadığının belirlenmesi ihtiyaı, genel olarak birçok ülkede ortaöğretim sonunda bir sınava tabi tutulmasının akademik temelini oluşturmaktadır(Ted, 2005:8).

Avrupa'daki ülkelerde ve ABD'de yükseköğrenime giriş sistemi, bazı küçük farklar olsa da ülkemizde ki ile benzerlik göstermektedir. Türkiye'deki niversite giriş sınavı ABD'de Kolej Kurulu tarafından geniş lde kullanılan geleneksel Eğitsel Yetenek Testine (SAT) büyük lde benzediği için, SAT'ın tasarımına ilişkin olarak son

zamanlardaki tartışmanın şu anda Türkiye'deki tartışmayla doğrudan ilgisi olabilir. SAT Türkiye'deki üniversite giriş sınavına benzer sayısal ve sözel bileşenleri olan bir yetenek testidir. 2001'de Kaliforniya Üniversitesi 201.000 dokuz-yerleşkeli üniversite sistemi için kabul sürecinde temel bir değişiklik çağrısı yapmıştır. 2005 yılının başında, Kolej Kurulu SAT'ı temel biçimde yeniden tasarlamıştır. Revizyon mevcut temel teste zorunlu bir yazılı sınav getirmiş ve Kaliforniya Üniversitesinin matematik içeriğinin kapsamı ile kolej hazırlık öğretim programındaki temeline ilişkin kaygılarını ele almaya yönelik olarak hareket eden diğer önemli değişiklikler yapmıştır. Değişiklikler ayrıca sınavın öğrenciler ve okullara tanıya yönelik geri bildirim yapma imkânında da gelişmeler sağlamıştır (OECD, 2007:81-82).

Ülkemizde sürekli artan genç nüfus ve yükseköğretime olan talebin artmasına karşılık, üniversitelerde bu talebi karşılayabilecek kapasite artışı sağlanamamıştır. Zamanla sınavın temel işlevi, yeterlilik ve yatkınlığı ölçmekten çok, adayları kontenjanlara göre 'elemek' ve 'seçmek' haline gelmiştir.

Seçmeye tabi tutma eskiden orta dereceli okullar çerçevesi içinde yapılan seçme usulüne bağlı kalmış olan memleketler için yeni bir tecrübe olduğundan, bu memleketlerin kayıt kabulle ilgili olarak karşılaşmakta olduğu problemler, dünya eğitim sistemleri içinde müşahede edilen en ivedi nitelikteki problemler arasındadır. Bunlar, gerekli orta dereceli okul belgesi alan aday sayısının, yüksek öğrenim kurumlarının öğrenci alma kapasitesini aştığı milletlerde bilhassa göze batan ve acil olan bir durum arz etmektedir. Bu şartlar altında, yüksek öğrenim, orta dereceli okul programını memnuniyet verici bir tarzda ikmal etmek zorunda bırakıldığından daha ağır şartlar empoze etmeye mecbur kalmıştır. Şartlar genel olarak iki yoldan artırılmış veya ağırlaştırılmıştır: ya (a) orta dereceli okulların geleneksel olan okulu bitirme sınavlarına ek olarak yüksek öğrenim kurumları tarafından uygulanan giriş imtihanları kabul edilmiş veya (b) orta dereceli okulu bitirmek için açıkta tespit edilen temel şartlar muhafaza edilmiş fakat bunlar daha iyi bir seçme için faydalanılmak üzere tadil edilmiştir. İkinci usulde, orta dereceli okul imtihanlarının zorluğu artırılabilir veya yüksek öğrenim için kabule şayan olan imtihan notu yükseltilebilir; yada bu notlar, münhallar donduruluncaya kadar, adayların ehliyet ve seçme sırasına göre derecelendirilmesi için kullanılabilir. Tabii bu usulün sonucu olarak da öğrenci yarışma esası ortaya çıkmıştır (Bowles, 1967:7,8).

Günümüz Türkiye'sindeki ilk ve ortaöğretim çağlarındaki öğrencilerin en önemli ve gerilimli yaşam olaylarından ikisi, ilköğretimden ortaöğretime ve ortaöğretimden yüksek öğretime geçerken girmeleri gereken merkezi nitelikteki Lise ve Üniversite Giriş Sınavlarıdır. Liselere Giriş Sınavları, ilköğretim çağındaki çocukların üniversiteye girişte kendilerine önemli avantajlar sağlayacak nitelikli bir ortaöğretim kurumuna girmelerinin, Üniversite Giriş Sınavları ise, Türkiye'deki ortaöğretim çağındaki gençlerin üniversite eğitimi almalarının ve bu eğitime dayalı saygın bir meslek ile iyi bir gelir düzeyine sahip olmalarının önündeki en önemli iki engeli oluşturmaktadırlar(Türk,2007:1).

Öğrenci Seçme Sınavı artık öğrenciler için bir umut kapısı olmuştur. Sınavdan güzel bir puan alıp iyi bir üniversite ve iyi bir bölüm kazanmak öğrencilerin hayallerini süslemektedir. Çünkü Türkiye şartlarında bir insanın ortalama ömrü 75 yıl olarak kabul edilirse, bir öğrenci ortalama 50-55 yıl bu meslek ile yaşantısını sürdürecektir. Sevdiği beğendiği ve toplum tarafından da beğenilen bir meslek sahibi olmak artık tüm öğrenciler için kaçınılmaz bir amaç olmuştur. Ayrıca ailelerin büyük bir çoğunluğu da çocuklarının iyi bir geleceği olmasının ÖSS'deki başarısına bağlı olduğunu düşünmektedir. Aileler, tanınmış bir üniversitenin iyi bir bölümünde çocuğunu okutarak çocuğunun geleceğini garanti altına almak istemektedir(Yıldız,2006:4).

Uygulanmakta olan öğrenci seçme sınavı, adayları bir programa yerleştirirken, bu programı tercih edenler arasında, sadece puan üstünlüğünü esas almaktadır. Aday, çoğu zaman kendi ilgi ve yeteneklerini göz ardı ederek, aldığı puana göre, gelecekte belki hiç ilgi duymayacağı meslek alanına yerleşebilmektedir. Örneğin fen alanında başarılı bir öğrenci, tıp, fen bilgisi öğretmenliği, bilgisayar mühendisliği ya da mimarlık programlarını tercih edebilmektedir. Sistem bu alanların her birinde çalışmak için adayda bulunması gereken özel nitelikleri aramadığından, aday, aldığı puana göre özel nitelikler gerektiren ve birbirinden önemli ölçülerde farklı olan bu alanlardan birine yerleşmektedir. Sadece Fen Liseleri, Anadolu Liseleri ile birkaç özel lise ve Anadolu öğretmen lisesinden mezun olanlar ilk tercihlerinden birine yerleşebilmektedirler. Bu öğrencilerin ortaöğretimdeki toplam öğrenci sayısı içindeki payı ise % 10'un altındadır. Diğer büyük çoğunluk, ya ilgi duymadıkları bir programa devam edip tamamlamaya çalışmakta ya da sınava birden fazla girerek program değiştirmeye çabalamaktadır(YÖK, 2006:98).

Meslek liseli çıkışların yöneleceği ve meslek edinmeleri için her türlü ihtiyacı karşılanmış MYO'ları(Meslek Yüksek Okulları) birim maliyeti düşük olması sebebiyle yükseköğretim okullaşma oranını daha kısa sürede arttırır. Bu sebeple MYO cazip hale getirilmeli, yurt geneline yayılmalıdır. Mevcut üniversitelerin eksiklikleri karşılanmadan, akademik kadro ihtiyacının nasıl karşılanacağı öngörülmeden, siyasi kaygılarla yüksekokul sayısının artırımı yığılmaya çözüm olmadığı gibi yüksekokullarımızın kalitesini, misyonunu, cazibesini kırmaktan öte bir işe de yaramaz. Nitekim Atatürk "kıymetsiz talebenin ilk sene cesareti kırılmalıdır" derken; akademik yükseköğretimi kaldıracak çalışma azminde olmayanların en başta doğru yönlendirilmelerinin gereğine işaret etmiştir(Tekin,2007:467).

Doğru yönlendirme yükseköğrenim görmek için üniversiteler önünde oluşan yığılmaları engelleyebilecek önemli bir konudur. Bireyi eğitim süreci içerisinde yöneltme bir yöntem, öğretim işlemi olmaktan çok bir yetiştirme, sürekli bir eğitim durumu olma durumundadır. Öğrencileri yöneltmeyi, bireyin yetiklik, yetenek, ilgi ve başarıları ölçüsünde toplumdaki olanakları iyi değerlendirmesini sağlayacak hizmetlerin tümüdür.

Ülkemizde eğitim düzeyleri arasında sağlanmış bir eğitsel eşgüdüm görünmemektedir. Düzeyler arası, bireylerin yetenek, ilgi ve başarısıyla toplumsal gereksinmelerin yer aldığı ve bir köprü görevi yapacak hazırlama ve yöneltmenin bulunmadığını söyleyebiliriz(TED,1977:138-142).

Bu bağlamda, gerekli zamanlarda yapılamayan doğru yönlendirmenin olmayışı gençleri tek umut kapısı olarak yükseköğretime itmekte ve bu sınava başvuran aday sayısını artırmaktadır.

Bu adayların sayısı, gerek ortaöğretim kurumlarının daha önce belirtilen sebeplerle öğrencilerini sadece yükseköğretime yönlendirmesi ve gerekse 'yükseköğretimin toplumumuzda statü hareketliliği için bir kanal kurumuna gelmiş olması' nedeni ile önemli ölçüde artmıştır (Tunay,1992:9). Bunun yanında, toplumdaki yüksek öğrenimi bitirmeyenlerin refaha ve paraya kavuşamayacağı genel kanaati de yükseköğrenime yönelik talebi arttırmaya bir başka etkidir. Artan genç nüfus ve diğer nedenler yükseköğrenime giriş sınavına talebi arttırırken, yerleştirilenlerin sayısı buna göre oldukça düşüktür. Aşağıdaki tabloda 1974 den günümüze sınava başvuran ve yerleştirilenlerin sayıları belirtilmiştir.

Tablo 3: Yıllara göre Yükseköğretime Giriş Sınavlarına Başvuran ve Yerleşen Öğrenci Sayısı

YIL	BAŞVURAN	YERLEŞEN	YIL	BAŞVURAN	YERLEŞEN
1974	229 906	37 271	1992	979 602	260 303
1975	280 504	40 468	1993	1 154 571	414 732
1976	316 279	40 849	1994	1 249 695	370 826
1977	357 425	36 639	1995	1 265 103	383 974
1978	373 717	37 428	1996	1 399 061	412 260
1979	434 095	40 622	1997	1 349 518	445 290
1980	466 963	41 574	1998	1 359 579	425 612
1981	420 850	54 818	1999	1 479 326	414 315
1982	408 573	72 983	2000	1 414 872	414 647
1983	361 158	105 158	2001	1 473 908	477 355
1984	436 175	148 766	2002	1 823 098	662 336
1985	480 633	156 065	2003	1 596 877	554 316
1986	503 481	165 817	2004	1 902 132	574 867
1987	628 089	174 269	2005	1 851 618	607 994
1988	693 277	188 183	2006	1.646.234	601.765
1989	824 128	193 665	2007	1.776.443	634.232
1990	892 975	196 253	2008	1.644.073	833.515
1991	876 633	199 735	2009	1.451.350	586.314

Tablo 3 de, yükseköğretime olan talebin oldukça yoğun olduğu, buna karşılık yerleşen öğrenci sayısının çok sınırlı olduğu görülmektedir. Yükseköğrenim görmek isteyen adayların birçoğunun bundan yoksun olduğu görülmektedir. Bu durum onları bir yarışa sevk etmiş ve çözümün adı özel dersaneler olmuştur.

Üniversiteye giriş sınavları ile okullar arasında paralellik bulunmayışı, okullardaki öğretmenlerin eşit akademik düzeyde olmayışı, okullar arası program farklılıkları, öğrencilik niteliğini yitirmiş olanların devlet okullarında yetiştirilmelerini sağlayan bir sistem bulunmayışı, özel dersanelerin doğmasına ve kısa zamanda çoğalmasına neden olmuştur(Duman,1984:2).

Milli Eğitim sistemimizdeki kaliteyi ihmal ederek sağlanan dengesiz büyümeyi, doğru yöneltmenin olmayışını ve daha birçok boşluğu çok iyi değerlendiren özel kesim, 625 sayılı kanuna dayanarak özel dersane açma işine hız vermiştir. Özellikle son otuz yılda yükseköğretime hazırlık eğitiminde en çok tercih edilen yöntem dersaneler olmuştur.

Özetle, eğitim sistemimizin hâlihazırdaki durumu, ilk, ortaöğretim ve yükseköğretim olmak üzere sistemi oluşturan eğitim kademeleri ve yapıları, yükseköğretime giriş ve artan talebin genel nedenleri, öğrencilerin oluşan sınav olgusu ile hazırlık aşamasında ortaöğretime ilave olarak özel dershaneleri tercihleri Yükseköğretime hazırlık eğitiminin doğasını ve vizyonunu oluşturmaktadır.

1.2. Türkiye’de Yükseköğretime Hazırlık Eğitiminde Özel Dershanecilik Olgusunun Kısa Özgeçmişi

Türkiye’de Yükseköğretime Hazırlık Eğitiminde Özel Dershanecilik konusunun yıllar içerisinde gelişip bir olgu haline gelmesi sivil eğitim bağlamında özelleştirme uygulamaları kapsamında gerçekleşmiştir. Bu nedenle, öncelikle sivil, resmi eğitim ve özelleştirme kapsamında özel öğretim uygulamaları incelenmelidir.

Örgün eğitim kurumlarının olmadığı ilkel toplumlarda birey için gerekli bilgi ve beceriler aile ortamında yetişkinler tarafından onlara aktarıldı. Bu anlamda ilkel toplumlarda ailenin bir eğitim kurumu olduğu söylenebilir. Bu dönemde insanlar birbirlerinden ve kendi kendilerine deneme yanılma yoluyla öğrenirlerdi. Bu anlamda özel öğretimin tarihi, genel öğretimden daha eskidir denilebilir(Şirin,1998:16).

Eğitimde toplum merkezli yaklaşımdan birey merkezli yaklaşıma geçiş, resmi, ulusal ve kitlesel eğitimin yerini özel ve sivil eğitime bırakması ile paralel bir süreçtir (Öğreten,2008:10).

Her evrim basamağının kaderinde olduğu gibi insanoğlu bu deneyimde zaman içinde uzmanlaştıkça, eğitimde de kendini devletten özgürleştirme girişimlerine başlamıştır. Bu girişimlerin önemli bir açılımını özel öğretim, yani yine devlet kontrolünde ancak devlet eliyle değil, sivil sektörün girişimi ile oluşturularak işletilen hizmetlerdir(Yiğit,2008:25). Bu konu şöyle ifade edilmektedir:

Sivil eğitim resmi ve karşıt tepkiselliğin ötesinde sivil ve resmi toplumu bireycilik-toplumculuk ikileminde bölmeyen eğitimi çevresel icatlar yerine kendi doğal icatlarıyla geliştirmeyi hedefleyen böylece resmi ve sivil toplumu diyalektik ayrı öğeler yerine diolojik aynı bütünün ayrılmaz parçaları haline getiren, sonuçları bakımından hem bireysel hem toplumsal hem de resmi amaçların beklenenin ötesinde rezonanslı biçimde

gerçekleşmesine imkân sağlayan proaktif bir duruştur. İnsanlığın son dönemlerde kutuplu yaklaşımları aşarak bu farkındalık temelinde eğitim, anlayış ve pratiklerini dönüştürmeye başladıkları yükselen paradigmanın özgürleştirme ve özgürlüğün ortaya çıkardığı doğal güvende ifadesini bulduğu söylenebilir (Akgündüz,2008:68).

Geniş tanımıyla özelleştirme(Yiğit,2008:26);

- *Kamusal maliyete konu olan fiziksel ya da mali varlıkların özel şahıslara satışını,*
- *Bir mal ya da hizmetin ve/veya dağıtımını sağlamak üzere özel şahıslara imtiyaz verilmesini,*
- *Yetkili kamu makamları tarafından belirli kurallara bağlanmış olan mal/hizmet üretim ve/veya dağıtımının kuralsızlaştırılmasını ya da kural koyma ya da uygulama yetkisinin özerk düzenleyici kuruluşlara devrini (yabancı dilden aktarılmış deregülasyon ve re-regülasyon'u) içerir.*

Devletin parası olmayanlara eğitim hizmeti sunmasının gerekliliği tartışılmaz ancak toplumsal kalitenin artırılması ve devletinde gelirinin artırılması maksadıyla devletler eğitimde özelleştirme yoluna gitmektedir. Eğer devlet eğitimde özelleştirmeyi artırmaya çalışıyorsa, Bray'e göre bu konuda izlenecek dört farklı yöntem vardır. Bunlar (Aktay,2008:29):

- *Devlet okullarının mülkiyetinin transferi; Devlet okullarının mülkiyetinin özel teşebbüse ihtiyatlı transferi özelleştirmede en iyi sonuç alınan yöntemdir.*
- *Var olan kuruluşları tekrar tanımlamadan sektörel balansı değiştirmek. Bu durumda, örneğin, resmi okulların sayısı sabit tutulurken özel okulların sayısının artmasına izin ve destek verilir.*
- *Özel okullara verilen destek ve fon miktarının hükümet tarafından artırılması*
- *Devlet okullarının kontrolünün özel sektöre devrinin artırılması*

Devletler son yüzyılın son çeyreğinden itibaren kapitalist düzenin yayılmasıyla ve yıllarca artarak karmaşık hale gelen bürokrasinin etkilerinden kurtulmak amacıyla her sektörde olduğu üzere eğitimde de özelleştirme yoluna gitmişler ve uluslararası yapılan

araştırmalar sonucunda bu durumun hem toplum hem de devlet için faydalarının zararlarından daha fazla olduğu, devletlerin omuzlarındaki yüklerden bir nebze kurtulmayı sağladığı için diğer devletler de bu hususu değerlendirmeleri ve planlamalarına almışlardır(Aktay,2008:29).

Yerli ve yabancı gerçek ve tüzel kişiler tarafından kurulan ve Milli Eđitim Bakanlığının denetim ve gözetimi altında faaliyet gösteren öğretim kurumlarının tümüne birden ‘özel öğretim kurumları’ denmektedir. Okul öncesi eğitim, ilköğretim, ortaöğretim kurumları, çeşitli kurslar, öğrenci etüt eğitim merkezleri, bički dikiş yurtları ve özel dersaneler bu kurumlar kapsamındadır(Öztürk,1994:31).

Özel öğretimin tarihi incelendiğinde, MÖ 5. yüzyılda İyonya’da(bugünkü Yunanistan) eski Yunanistan Sofistlerinin, kent kent dolaşarak ücretle ders verdikleri bilinmektedir. Türkiye’de ise özel öğretim kapsamında Cumhuriyet öncesinde paralı okulların varlığı bilinmektedir. Özellikle Tanzimat döneminde yabancıların açtığı paralı okullar, Türkiye’de özel öğretim kurumlarının başlangıcını oluşturmuştur(Doğan,2002:44).

Türkler de saraydakilerin çocukları özel öğretmenlerden ders alıyorlardı. Böylece diğer çocuklardan farklı ve yönetici olarak yetişmeleri sağlanıyordu. Osmanlı imparatorluğunda da diğer devletlerde olduğu gibi var olan okullar öğrencileri yetiştirmek için yeterli olmadığı için özel dersler verildi. Özel derslerden ayrıcalıklı bir grup yararlandı. Sonrada daha geniş bir tabana hitabeden özel kurumlar ortaya çıktı. Türklerin İslamiyet’i ilk kabul ettikleri zamanda kurulan ‘küttap’ ve ‘mektepler’ birer özel öğretim kurumları özelliği taşımaktadır.

Emevi ve Abbasiler döneminde ise öğretim özeldir ve özel öğretime devlet bütçesinden para ayrılmamıştır. Devlet teşkilatı içinde eğitim işleri ile ilgili bir yönetim merkezi yoktur. Selçuklu ve Osmanlı dönemlerinde de devlet, eğitim ve öğretim işine ciddi manada kaynak ayırmamış, mektep ve medreselerin giderleri vakıflar tarafından halk eliyle karşılanmıştır. Osmanlı’daki *mahalle* ve *sıbyan* okulları tamamen özel nitelikteydi. Tanzimat döneminde özel öğretim kurumlarına ilişkin girişimler izlenmemektedir. Özel öğretim kurumları ile ilgili olarak Islahat Fermanına kadar resmi kayıt yoktur. Özel Öğretim Kurumlarına ilişkin bilgiye, Türk Eğitim Sisteminde ilk kez 1856 yılında yayınlanan *Islahat Fermanında* yer verilmektedir(Şirin,1998:17,18):

Osmanlı tebaasına dâhil olan herkes mekteplerin yönetmeliği dışına çıkmamak suretiyle gerek yaşça ve gerek yapılan kabul imtihanı sonucunda gereken şartları haiz oldukları takdirde, cümlesi birbirinden ayrılmaksızın Osmanlı Devletinde açık bulunan ve tedrisat yapan askeri ve sivil mekteplere alınmaları irade-i Padişah iktizasıdır. Bundan başka her bir cemaat, maarif ve harf ve sanayiye dair milletçe mektepler yapmaya izinlidir. Fakat bu çeşit Mekatib-i Umumiyye'nin ders verme şeklini ve muallimlerini seçme işi, üyeleri padişah tarafından seçilmiş Türk ve ekalliyet bilginlerinden karma bir Meclis-i Maarifin nezaret ve teftişi altında olacaktır.

Bu belge özel öğretim kurumlarının resmi olarak sistem içinde doğuşu açısından önem taşımaktadır.

10 Şubat 1864 tarihinde Meclis-i Maarif-i Umumiye ikiye bölünerek; Genel Okullar Dairesi ve Özel Okullar Dairesi oluşturulmuştur. 1876 Kanun-i Esasi (Anayasa) 15'inci maddesinde, "Emir-i Tedris serbesttir, muayyen olan kanuna bağlı kalmak şartıyla mezundur." Ve "bilcümle mektepler devletin tahtı-ı nezaretindedir..."hükümleri bulunmaktadır. Bu hükümlerle birlikte o zamana dek azınlıkların ve yabancıların tekelinde olan özel öğretim kurumları açma ve işletme işinde Türkler de teşvik edilmiştir. Özel okulların o tarihlerde bir anayasal güvenceye bağlandığı görülmektedir. Yine o tarihlerde üç türlü özel okulun olduğu görülmektedir(Yıldız,2005:64):

- a) Müslümanlar tarafından açılan medrese ve okullar
- b) Azınlıktaki Müslüman olmayan cemaatlerin açtıkları okullar ve kuruluşlar
- c) Yabancıların açtıkları okullar

Türklerin ilk özel öğretim kurumu 1873' de açılan *Darüşşafaka Lisesidir*. 1903'de özel öğretim kurumlarının sayısı 28'e ulaşmıştır. Meşrutiyet Döneminde hazırlanan Maarifi Umumiye Kanununun 190. ve 217. maddesinde özel öğretim kurumları geniş bir biçimde yer almıştır.

1915 yılında kabul edilen Mekatib-i Hususiye Talimatnamesi'nin(Özel Okullar Yönetmeliği) 1. maddesinde; "Mekatib-i Hususiye Masarif-i Efrat tarafından hükümetçe tanınmış, Türk cemaat ve cemiyetler canibinden temin olunarak açılan mekteplerdir. Bir veya birkaç fen ve lisan ya da sanat tahsiline mahsus olarak bu veçhile açılan dershaneler,

dâhil Mekatib-i Hususiye'den mağduttur" düzenlemesine yer verilerek özel öğretimin teşvik edildiği ve yapılan hukuki düzenleme ile özel dershanelere de yer verildiği görülmektedir. Cumhuriyetin ilânından sonra çıkartılan kanun ve yönetmeliklerle, Lozan Antlaşması'nın teminatı altında bulunan azınlık okulları dâhil bütün özel okulların resmi okullar statüsünde kabul edilmesi, eğitimde birlik ve bütünlüğü sağlamıştır(Coşkun,2005:19).

Kurtuluş Savaşı sonunda devletin içinde bulunduğu ekonomik durum ve eğitime olan ihtiyaç nedeniyle Atatürk, 1925 yılında TBMM açılış nutkunda özel öğretim kurumlarına ilişkin şu tavsiyelerde bulunmuştur(Şirin,1998:21):

Önümüzdeki sene için devletçe yapılabilecek azami fedakârlığı rica ederken, erbabı yasardan olan vatandaşlarımıza da şayan-ı şebabet olan çocuklarımızı hususi teşebbüslerle okutup yetiştirmelerini ehemmiyetle tavsiye ederim.

Atatürk'ün bu konuşması üzerine *Türk Eğitim Derneği* kurulmuş ve onun gayretleri ile birçok ilde özel öğretim kurumu açılmıştır.

1924-1950 yılları arasında özel öğretim kurumlarına talep sürekli artmıştır. 1934 tarihinde 'özel ders verme beyannamesi' yayınlanmıştır.1955 yılı ve 4017 sayılı genelge ile özel öğretim kurumlarının sayısı giderek artmaya devam etmiştir. 1963-1967 yıllarını kapsayan I. Beş Yıllık Kalkınma Planında, devlet eğitimi kurumsal hizmet olarak görmekte olup özel sektör kurumları ile ilgili bir çalışma planı hazırlamıştır(Şirin,1998:22,23).

1968-1972 yılları II. Beş Yıllık Kalkınma Planında, ilk kez doğrudan, özel kurumlar ve dershanelerle ilgili hükümlere yer verilmiştir. Özel kurumlar ve dershaneler ek kapasite oluşturan kurumlar olarak görülmektedir. III. Beş Yıllık Kalkınma Planınının 1468. maddesinde özel öğretim kurumları ile ilgili olarak sadece okul öncesi eğitimden bahsedilmiş ve kamu kaynaklarının sınırlı olması nedeni ile teşvik edileceklerinden bahsedilmiştir. IV. Beş Yıllık Kalkınma Planında özel öğretim kurumları eleştirilmiş, fırsat eşitsizliğine sebep oldukları ifade edilmiştir. Ancak kalkınma planlarındaki eleştirilere rağmen 1984 yılında 3035 sayılı kanun ve 1985 yılında Özel Öğretim Kurumları Yönetmeliği çıkarılmıştır. Bundan sonra talep sürekli artmıştır.

V. Beş Yıllık Kalkınma Planında, özel öğretim kurumları açık bir dille teşvik edilmiş, özel sektörün eğitim faaliyetlerine katılması gerekliliği ortaya konmuştur. VI. Beş Yıllık Kalkınma Planında, özel sektöre teşvik içeren ifadeler yinelenmiş olup ayrıca bunların eğitim öğretim faaliyetlerine katkı getirebileceği ifade edilmiştir. Devlet okullarında yeni metot ve uygulamalar için özel sektörden faydalanabileceği vurgulanmıştır(Şahin,2002:23).

Tablo 4. 1990-1991 öğretim yılı resmi ve özel okul sayıları karşılaştırılması

	Resmi	Özel	Toplam	Özel okul yüzdesi
Okul Öncesi	3407	219	362	%6,04
Ana Sınıfı	3380	59	3439	% 1,72
Ana Okulu	27	160	187	%85,56
İlkokul	51196	173	51369	%0,34
Ortaokul	6528	202	6730	%3,0
Genel	5697	200	5897	%3,39
Meslek-Teknik	831	2	833	%0,24
Lise	3622	184	3806	%4,83
Genel	1670	172	1842	%9,34
Meslek-Teknik	1952	12	1964	%0,61
<i>Toplam</i>	64753	778	65531	%1,19

Tablo 4.'ten anlaşılacağı üzere kalkınma planlarındaki teşviklerle özellikle III. Beş Yıllık Kalkınma Planında ki anaokullarına yapılan teşvik nedeni ile, özel anaokullarının sayısında nicel bir artış gözlenmektedir.

1996-2000 yıllarını kapsayan VII. Beş Yıllık Kalkınma Planına gelindiğinde devlet bünyesinde uygulanmakta olan eğitim eleştirilmekte ve ciddi sorunların olduğu kabul edilmektedir. Özel sektörü teşvik etmenin gerekli olduğu düşünülmekte olup fırsat eşitliği ile ilgili tedbirler alınmasının gerekliliği üzerinde durulmuştur.

Milli Eğitim Şuralarının da bazılarında Özel Öğretim kurumlarından bahsedilmektedir. VII. Milli Eğitim Şurası Özel Öğretim Kurumlarına en geniş yer veren

şura niteliği taşımaktadır. Bu şurada alınan kararlar üst sistemi etkilemiş ve nihayet 1965 yılında 625 sayılı *Özel Öğretim Kurumları Kanunu* kabul edilmiştir(Şirin,1998:28).

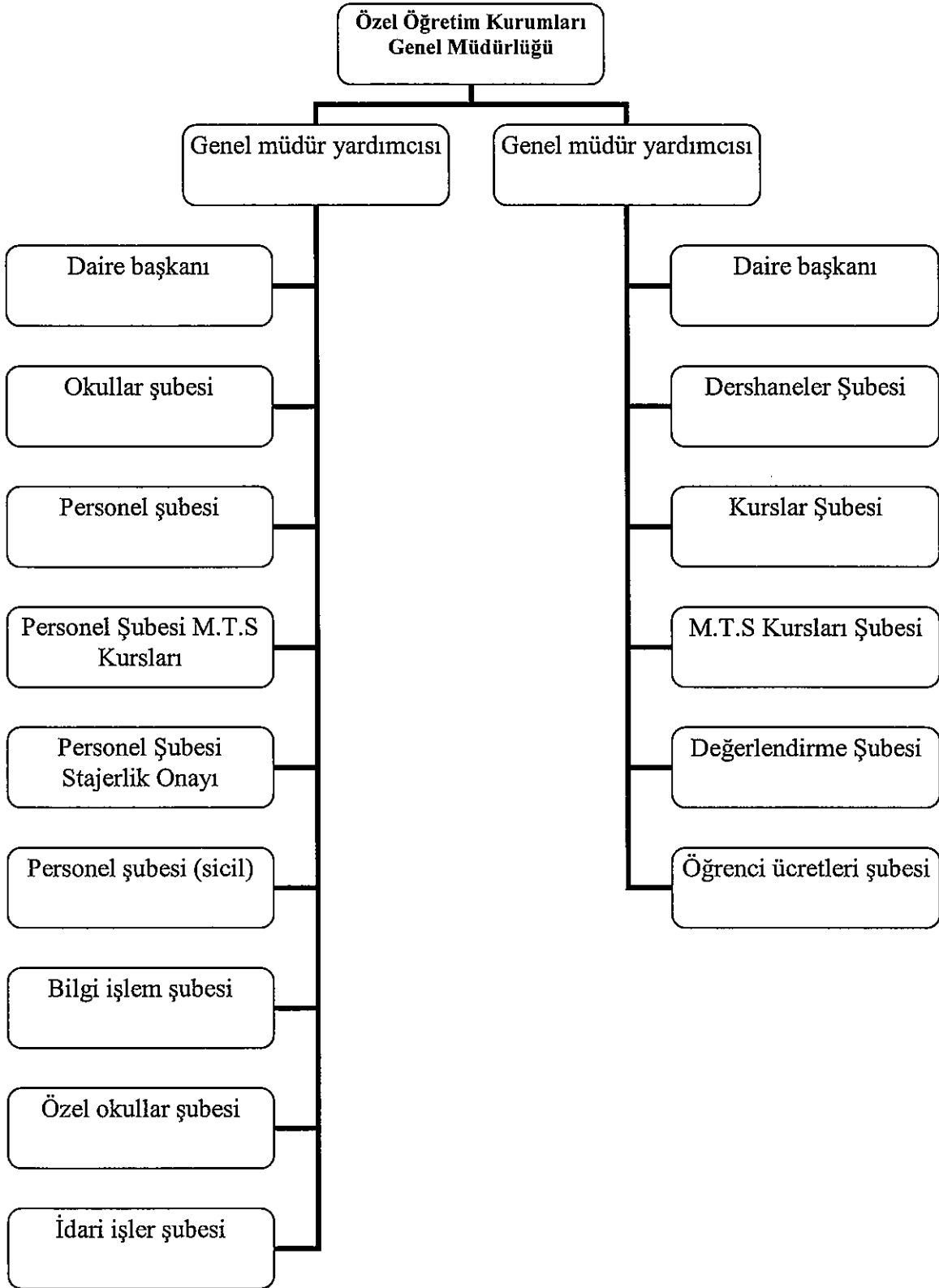
VII., IX., X., XI., XII., ve XII. Şuralarda Özel Öğretimle ilgili herhangi bir karar alınmamıştır. On Dördüncü ve On beşinci Milli Eğitim Şuralarında teşvik edici ifadelere yer verilmiştir. Özellikle On Beşinci Şurada özel üniversitelere ve ortaöğretim kurumları düzeyinde hizmet veren özel öğretim kurumlarına yer verilmiştir(Şirin,1998:28):

Vakıf üniversiteleri dışında, özel yükseköğretim kurumlarının açılması yasal olanak sağlanmalıdır. Bu kurumlar yükseköğretim kurumu denetiminde olmalıdır.

Ortaöğretim veren özel öğretim kurumları teşvik edilmeli, bu kurumların mesleğe yönelik program uygulamaları özendirilmelidir

2010 yılında Milli Eğitim Bakanlığınca, özel sektörün eğitim alanına yatırım yapmasının teşvik edilmesi, daha çok vatandaşın özel öğretim kurumlarından yararlanmasının sağlanması, özel öğretim kurumlarındaki eğitim, öğretim ve yönetim kalitesinin yükseltilmesi, özel öğretim kurumlarında sürekli iyileştirmeyi sağlamak için denetim sisteminin (rehberlik anlayışıyla) yol gösterici bir yaklaşımla geliştirilmesi hedeflenmiştir.(MEB,2010:75). 2010-2014 MEB Stratejik planında özel sektörün mali gücünden eğitim alanında faydalanılmaya devam edilmesi ve özel sektörün teşvik edilmesi hususuna yer verilmiş, özel dershanelerin zaman içerisinde özel okullara dönüştürülmesi gündeme getirilmiştir.

Özel öğretim kurumlarının idari olarak işleyişi aşağıdaki şemada özetlenmiştir;

Özel Öğretim Kurumları, örgün ve yaygın eğitim kurumlarının her ikisi içinde de bulunmaktadır. Günümüzde, 625 sayılı kanun hükümleri çerçevesinde özel öğretim kurumlarını aşağıdaki gibi sınıflandırabiliriz:

- ✓ Özel Türk Okulları
- ✓ Özel Yabancı okulları
- ✓ Özel Azınlık okulları
- ✓ Milletlerarası Özel Öğretim Kurumları
- ✓ Özel dersaneler
- ✓ Özel kurslar
- ✓ Öğrenci etüt eğitim merkezleri
- ✓ Hizmet içi Eğitim Merkezleri
- ✓ Motorlu Taşıt Sürücü Kursları

Bunlardan özel yaygın eğitim kurumları arasında olan dersaneler, özellikle yükseköğretime hazırlık alanında son yıllarda oldukça fazla talep görmekte adeta yıllar içerisinde her yönüyle tartışılan bir olgu haline gelmektedir.

Özel dershaneciliğin temelleri çok eskiye dayanmaktadır. İlk özel dersler 'evde eğitim' olarak Yunanistan'da görülür. Hatta Yunanistan'da dersaneler, Büyük İskender'in hocası Aristoteles'i ilk dersane öğretmeni kabul eder. Matematik araştırma seminerleri veren kurumlar Yunanistan'da dersane olarak adlandırılmıştır. 1903'te Atina Üniversitesinden uzaklaştırılan matematik doktoru Panagiotis Zervos, geçimini sağlayabilmek amacıyla 1905'te matematik dershanesi açmış ve öğrencilere toplu olarak ders vermeye başlamıştır. Böylece dershanecilik sistematik bir özellik kazanmaya başlamış yalnız seçkin topluluğun değil orta sınıfın çocukları da burada eğitim almaya başlamışlardır. 1916 da politeknik üniversite sınavları ile dersanelerin sayısı daha da artmıştır.

Bugünkü anlamda özel dersanelerin yalnız Türkiye' de var olduğu düşünülmemelidir. Almanya gibi ülkelerde, öğrencilerin üst okullara geçişi bilimsel yönlendirme ile olmaktadır. Bu gibi ülkelerde özel dersane türü kurumlar azdır. Hollanda da Türkiye' deki gibi özel dersanelere rastlanmamaktadır. Ancak bazı yükseköğretim kurumları kabul edeceği öğrenciler için hazırlık kursları düzenlemektedir. Kore'de 1980

yılında kabul edilen yasa ile özel dershaneler yasaklanmıştır. Japonya, Yunanistan ve İsrail gibi ülkelerde ve hatta ABD’de bile özel dershanelerin bulunduğu bilinmektedir. Japonya’da ilköğretim öğrencilerinin %65 i, lise öğrencilerinin %40 ı özel dershanelere devam ederken; Yunanistan’da ilköğretim seviyesinde çok düşük, lise seviyesinde %80 leri aşmaktadır. ABD’ de ise özellikle son yıllarda özel dershanelerin sayısında önemli ölçüde artış olmuş olmasına rağmen dünyada en yaygın örneğini Japonya ve Yunanistan’da görmekteyiz(Özsoy,2003:6,7).

Japonya’nın ilk günlerinden bugüne, kamu ve özel sektör sürekli beraber çalışmıştır. Bunda kırk yıldan beri uygulamada tuttukları ve ülkenin şu anki durumunu sağlamış olan eğitim politikası baş rolü oynamıştır. Japonya bunu bile yeterli bulmayıp ileriki yıllarda mevcut devlet yapısını finansal açıdan rahatlatıcı, değişen nüfus yapısına ayak uydurucu çalışmalarını şimdiden planlamış ve kaynaklarını hazırlamıştır(Öğütverici,1996:74).

Türk Eğitim Tarihinde ise özel dershaneciliğin tarihi oldukça eskidir denilebilir. 1800’lü yıllardan beri Özel dershaneler, 625 sayılı yasa gereği devletin gözetim ve denetimi altında eğitim veren, Milli Eğitiminin içinde yer alan kurumlardır. Dershanelerin geçmişinin çok eskilere dayandığını söyleyen Koçer’in aktardığına göre; 24 Ocak 1866’da Mahrec-i Aklam ve Mülkiye okulları mezunlarını askeri derslere paralel olarak, sivil mühendis yetiştirmek üzere Mülkiye-Mühendis okulu açıldı. Bu, okuldan ziyade dersane niteliğinde olan bir eğitim yeri idi(Yıldız,2005:71).

Türk ve yabancı uyruklu özel kişi ve kuruluşlar tarafından açılan, genç ve yetişkinleri düzenlediği kısa süreli kurslarla fen, lisan ve sanat alanında yetiştirmeyi amaç edinen özel dershanelerin varlığı Cumhuriyet öncesine kadar uzanmaktadır. Bu amaçla açılan özel dershanelerin varlığına işaret eden yazılı ifadeyi 1915 tarihli 1331 sayılı Hususi Talimatnamesinde açıkça görmek mümkündür. Adı geçen talimatnamenin “... bir veya birkaç fen, lisan ve sanat öğretimine mahsus olarak açılan özel dershaneler de özel okullardan sayılır” denmektedir. Talimatnamenin içeriği adından da anlaşılacağı gibi, “Özel Okullar” ile ilgili olmakla beraber, Talimatnamede “dershaneler” den de söz edilmektedir. Bu “Talimatname”de “dershane” sözü geçen ilgili maddelerin bölümleri, bir fikir vermek üzere, aynen aşağıya alınmıştır(Yıldız,2005:71):

Madde-1 "... Bir veya birkaç fen, lisan veya sanat tahsiline mahsus olarak bu veçhile açılan dershaneler dahi mekatibi hususiyeden mahduttur.

Madde-16 "... Açılacak mekatib hakkında hükümeti mahalliye ve Maarif idarelerince yapılması lazım gelen tetkikat ve tahkikat salıfızzikir dershaneler hakkında işbu esaslar üzerine icra edilerek ruhsatnamesi ita kılınır."

Başlangıçta yetişkinler için yabancı dil, sanat, ticaret, ev ekonomisi alanlarında kurslar düzenleyen özel dershaneler 1930'lardan sonra öğrenci yetiştirmeye yönelik kurslar da düzenlemişlerdir. 1950'lerden sonra, eğitim sisteminin her kademesinde giderek artan öğrenci sayısı ile dengeli biçimde okul ve öğretmen sayısının artırılamayışı eğitimin niteliğini olumsuz yönde etkileyen unsurlardan biri olarak ortaya çıkınca, talebin çok artması üzerine özel dershaneler artık tümüyle öğrencileri yetiştirme çalışmalarına yönelmişlerdir(Akyüz, 2006: 377).

Özel dershaneler, 1965 yılında 625 sayılı ÖÖKK kabul edilene kadar, "Mekatib-i Hususiye Talimatnamesine" tabii kalmıştır. ÖÖKK'nun kabul edilmesi ile birlikte özel dershanelerin kurulmasına ilişkin ilke ve esaslar belirlenerek yasal çerçeve kazandırılmıştır. Bu kanunla birlikte özel dershaneler, belli kollar için açılan özel okul statüsünden, 625 sayılı kanunun kabul edilmesiyle bugünkü durumlarına kavuşmuştur(Coşkun,2005:24). Talimatnamenin dershanelerle ilgili olan maddeleri şöyledir(Çakır,2007:15):

12 Eylül 1980 ihtilâlından sonra özel dershanelerin kapatılması gündeme gelerek 1981 yılından 1983 yılına kadar konu kamuoyunda tartışılmıştır. 1983'te özel dershanelerin kapatılması ile ilgili bir yasa tasarısı kurucu mecliste gündeme getirilmiş, uzun tartışmalardan sonra yasa tasarısı reddedilmiştir. Ancak Milli Güvenlik Kurulu bu kararı veto ederek ve 625 sayılı yasanın bazı maddelerini değiştirerek 16.06.1983 tarih ve 2843 sayılı yasanın kabul edilmesi ve 31.07.1984 tarihinden itibaren özel dershanelerin kapatılmasına karar vermiştir (Sevinç,2005:5).

1981 Hükümet programı "eğitimde fırsat eşitliğini bozdukları" gerekçesiyle uzun dönemde özel dershaneleri kapatmayı ilke edinmiş ve 16 Haziran 1983 tarihli ve 2843 sayılı kanun, bunların 1 Ağustos 1984'te kapatılacağını öngörmüştür. Ancak, 11 Temmuz 1984 tarihli ve 3035 sayılı kanun, özel dershanelerin varlıklarını sürdürmelerine ve

yenilerinin açılmasına izin vermiştir. Bu kanundan sonra özel dershanelerin sayısı hızla artmıştır(Akyüz, 2006: 377- 378).

Kapatılmalarının gündeme gelmesi ile bir araya gelen özel dershane işletmecileri, bu birlikteliği formel bir şekle getirme kararı aldılar. O zaman Türkiye genelinde faaliyet gösteren 174 özel dershanenin 100 den fazla kurucusu yapılan toplantılara katılıyordu. Artık özel dershane kurucularının (işletmecilerinin) bir dernek çatısı altında bir araya gelmesi için bütün koşullar oluşmuştu. 1985 yaz aylarında 17 İilde özel dershane kurucuları çeşitli toplantılar yaptılar. 08 Ağustos 1985'te oluşturulan 7 kişilik geçici yönetim kurulu ile Özel Dershaneler Birliği Derneği (ÖZ-DE-BİR) kuruldu. 39 maddeden oluşan dernek tüzüğü İçişleri Bakanlığı'nın 06.12.1985 tarih ve 06-28-104/11165 sayılı yazısı ile onaylanmış ve Ankara'da yayınlanmakta olan bir gazetenin 08.12.1985 tarihli nüshasında yayınlanmıştır(www.ozdebir.org.tr,2010). Bunun hemen ardından bir başka dernek olan GÜVENDER kurulmuş ve belli oranda bu derneklerle dershaneler bir bütünlük içerisine taşınmaya çalışılmıştır.

Özel dershanelerin kapatılmalarının gündeme geldiği 1982 yılında, Milli Eğitim Bakanlığı'nın DPT'ye sunduğu raporda, kapatma gerekçelerinden bazıları şunlardır(Büyükbaş,1996:13):

- ✓ *Özel dershaneler genelde büyük şehirlerde açılmaktadır. Dershane bulunmayan yerlerin birimlerinde oturanlar bu kurumlardan yararlanamamakta, bu durum ise fırsat eşitliğini zedelemektedir.*
- ✓ *Rasyonel bir ücret politikası izlenmemesi sonucu özel dershaneler, bir kamu hizmeti olan eğitim-öğretim yoluyla aşırı kazançlar elde etmişler, eğitim ve öğretimi bir ticaret metaı haline getirmişlerdir.*
- ✓ *Özel dershaneler, okul programlarını uygulamak zorunda olduklarına göre, okullarımızca üstlenilmesi gereken görevleri yerine getiren ticari kuruluşlardır.*
- ✓ *Öğrencilerin adeta şartlanmışçasına; okulların yanında bu kurumlara da devam etmesi, onların öğrenim yükünü arttırmakta ve öğrenme kapasitelerini zorlamaktadır.*

- ✓ *Özel dershaneler merkezi sistem sınav sorularını ve sonuçlarını çeşitli yollarla yayınlamaya, kamuoyunda birtakım kuşku ve kaygılar yaratmaktadırlar.*

Milli Eğitim Bakanlığının yukarıda belirtilen raporunda özel dershanelerin kapatılmasıyla ortaya çıkabilecek olumsuz durumlarda aşağıda kısaca belirtilmektedir (Cenk,2005:11,12):

- ✓ *Özel dershaneler kapatılınca, özel dersler kaçak olarak evlerde veya bürolarda yüksek ücretlerle devam edeceklerdir. Şu anda orta tabakanın da yararlanabildiği bu hizmetin küçük bir azınlığın tekeline girmesine neden olacaktır.*
- ✓ *Devletin vergi kaybına neden olacaktır.*
- ✓ *Ülkemizde, gerek resmi gerek özel bir takım ayrıcalıklı okulların olduğu gerçektir. Normal devlet okullarındaki bu boşluk bir ölçüde dershanelerde giderilmekte iken, ayrıcalıklı okullarda eğitim gören çocukların lehine daha da bozulacaktır.*
- ✓ *Özel dershanelerin yerine geçecek olan okullarda açılacak kurslarda görev alacak öğretmenler öğrencinin okulundaki öğretmenlerden oluşacaktır. Bu öğretmenler bilimsel ve sınav teknikleri açısından yeterli bilgi ile donatılmadığı sürece kursta işlenecek konular sınıfta öğretilenlerin tekrarından başka bir şey olmayacaktır.*
- ✓ *Özel dershanelerde çalışmakta olan personelin yeni istihdam alanları öngörülmediği takdirde dershanelerin kapatılması durumunda küçük çapta da olsa işsizlik sorunu olabilir*

Özel dershane temsilcileri 1982 yılında DPT'na sundukları "Özel Dershanelerin Eğitim Sistemindeki Yeri" adlı raporda yukarıda belirtilen maddelerin tersine, yasal bir kurum olduklarını, eğitimde fırsat eşitsizliğini bozmadıklarını tersine fırsat eşitliğinin

sağlanmasına katkıda bulduklarını ifade etmişlerdir. Bununla ilgili olarak(Cenk,2005:11);

- ✓ *Özel dersaneler büyük illerde toplanmayıp 51 il'e dağıtılmıştır.*
- ✓ *Fakir öğrencilerin bir kısmı kontenjandan yararlanılarak dersanelerde parasız eğitim almaktadır.*
- ✓ *Özel dersaneler ödedikleri vergi ve çalıştırdıkları personel vasıtasıyla hazineye ve devletin istihdam politikasına katkıda bulunmaktadır.*
- ✓ *Özel dersanelerin kapatılması çok pahalı özel ders piyasasının doğmasına sebep olacak ve denetleme imkânının zor olmasından dolayı özel ders verenlerin vergi dışı kaynakları artacaktır.*
- ✓ *Üniversite sınavını kazanamayan ve okullarda beklemeye kalan öğrenciler kahve köşelerinden ve sokağın kötü etkilerinden kurtulmaktadır.*

gibi görüşlerini bildirmişlerdir.

1983 yılında yapılan seçimler sonucunda kurulan Özal Hükümeti'nde bu konu yeniden tartışmaya açılmıştır. 11 Temmuz 1984 tarihli ve 3035 sayılı kanunun kabul edilmesiyle özel dersanelerin varlıklarını sürdürmesi ve yenilerinin açılmasına izin verilmiştir. Bundan sonra dersane sayısında önemli bir artış gerçekleşmiş, 1982 yılında 174 olan özel dersane sayısı 2003-2004 eğitim-öğretim yılında 2.568 kurumda ve 668.673 öğrencisiyle faaliyet göstermiştir (Cenk,2005:11).

Tablo 5.'de Yıllara Göre Özel Dersanelerdeki Sayısal Artış Görülmektedir

Tablo 5. Yıllara Göre Özel Dersanelerdeki Sayısal Artış

Yıl	Dersane sayısı	Yıl	Dersane sayısı
1980	126	1988	667
1981	134	1989	702
1982	168	1990	772
1983	194	1991	824
1984	259	1992	883
1985	301	1993	1032
1986	506	1994	1150
1987	620	1995	1301

Tablodan anlaşılacağı üzere 1980 yılında 126 olan özel dersane sayısı 1995 yılında yaklaşık 50 kat artışla 1301'e ulaşmıştır.

V. Beş Yıllık Kalkınma Planında(1985-1989) özel dersanelerle ilgili somut ifadeler yer verilmiş teşvik edileceği belirtilmiştir. Yeni düzenlemelerin yapılacağı eklenmiştir. VI. Beş Yıllık Kalkınma Planında(1990-1994) özel öğretim kurumlarının açılmasına teşvik edileceği yinelenmiş ve eğitimi geliştirecek kurumlar olarak kabul edilmiştir. Bu yönüyle VI. Beş Yıllık Kalkınma Planı önemlidir. IX. ve IV. Milli Eğitim Şuralarında özel öğretimin teşvik edileceğinden söz edilmiştir(Şirin,1998:22-28).

Millî Eğitim Bakanlığı, 2007-2013 dönemini kapsayan Dokuzuncu Kalkınma Planı'nda öngörülen; "istikrar içinde büyüyen, gelirini daha adil paylaşan, küresel ölçekte rekabet gücüne sahip, bilgi toplumuna dönüşen ve AB'ye üyelik için uyum sürecini tamamlamış bir Türkiye" vizyonuyla toplumsal ve evrensel gelişim doğrultusunda değişim ve yenilenme çalışmalarını sürdürmektedir(www.meb.gov.tr).

Özel sektörün finansal gücünden faydalanmak üzere, MEB Stratejik Planında (2010-2014), 2014 yılı sonuna kadar özel öğretim kurumlarının genel öğretim kurumları içindeki payını okul sayısına göre %9'a, öğrenci sayısına göre de %5'e çıkarmayı hedefliyoruz. Bunun için gerekli düzenlemeler ve teşvik edici çalışmalar yapılacaktır(www.meb.gov.tr).

Özel dersanelerin sınıflandırılması anlamında çok fazla çalışma yapılmamıştır. Ancak Aksöz özel dersaneleri zaman içerisinde incelemiş ve bunları sosyolojik yapılarına ve kuruluş koşullarına göre sınıflandırmıştır(Aksöz,2001:40,41,42,43):

- ✓ 84 yılından sonra dersaneler genel liselerde prestij yapmış öğretmenleri yüksek ücret ödeyerek kadrolarına dahil ettiler. Ayrıca 12 Eylül döneminde 1402 sayılı kanunla görevinden alınan ya da istifa etmek zorunda kalan öğretmen ve idareciler dersanelerde görev yapmaya başladı. Bu dersaneler 1990 yılına kadar birçok öğrencinin devam ettiği 'kitle dersanelerine' dönüştüler.
- ✓ Devletin neoliberal politikalar gereği küçülme gerekçesi ile eğitimden giderek çekilmesi, diğer sınıfların eğitime müdahalesini kolaylaştırdı. Özel liselerini kurmuş olan cemaatler özellikle çiftçi, küçük tüccar, zanaatkar ve kamu

görevlisi kökenli imam hatip liselerinde okuyan öğrencilere de hizmet verebilmek için ÖSYS ye öğrenci hazırlamaya başladılar. Sistemli çalışmaları ve merkezi olarak çıkardıkları çok satan üniversiteye hazırlık dergileri ile zamanla kendi öğretmenlerini yetiştirerek eğitimde prestij sağladılar.

- ✓ *Aynı alt kültürden gelen kurucu öğretmenlerin bir araya gelerek açtıkları 'hemsehri dersaneleri' aynı kültürden gelen öğrencilere "biz duygusuyla" beraber daha ucuza eğitim vererek hemsehrilerinin nezdinde statü saygınlığını da kazanmaya başladılar.*
- ✓ *1990'lerden sonra kitle dersanelerinin prestiji yüksek öğretmenleri çalıştıkları dersanelerden ayrılarak çok ortaklı küçük dersaneleri kurdular. Babaları kentli profesyonel, büyük tüccar-sanayici ve kamu görevlisi olan çoğunlukla özel lise ve Anadolu lisesi öğrencilerine hitap eden bu küçük 'büro tipi' dersaneler verdikleri kaliteli eğitimle öğrencilerini çoğunlukla Bilkent, Koç, Boğaziçi, ODTU, Ankara, Hacettepe Üniversitesi gibi üniversitelere yönlendirmeye başladılar.*

Milli Eğitim Bakanlığı'nın özel dersanelerle ilgili mevzuatları çıkarıp denetimini üstlenirken, bu dersanelere bir hizmet vermediği anlaşılmaktadır. Örneğin MEB'in son beş yıllık hizmet içi eğitim faaliyetleri ile ilgili yapılan sadece yöneticilere yönelik birkaç seminer veya hizmet içi eğitim faaliyeti düzenlediği görülmektedir. Ancak 1995 yılında yürürlüğe giren M.E.B Aday Memurları Yetiştirme Programı çerçevesinde, özel dersanede görevli aday öğretmenlerin yetiştirilmesi de bu program kapsamına alınmıştır(Çomak,1997:29).

Özel dersanelerdeki yıllara göre görülen sürekli artışın birçok nedeni vardır. Bunlardan biride ortaöğretim kurumlarının nitelik boşluğunu doldurduğudur. Resmi kurumlardan biraz farklı olarak uyguladıkları öğretim şekli de denilebilir.

Özel dersaneler Tip Yönetmeliğinin 40. Maddesinde; öğrencilerin resmi eğitim kurumlardaki gibi öğrenim görme zorunluluğu getirilmiştir. Ancak aynı maddede dersane idaresi tarafından geliştirilmiş öğretim programlarının da bakanlık izniyle uygulanabilme serbestliği tanınmıştır.

Özel dersaneler bu programları şu amaçlara göre uygulamaktadırlar;

1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanununun genel ve özel amaçlarıyla temel ilkelerine uygun olarak öğrencileri(www.mevzuat.meb.gov.tr,2010);

Madde 6- Kurumun amacı(Özel Dershaneler);

- a) *Başarılı olmak istedikleri derslerde yetiştirmek ve bilgi düzeylerini yükseltmek,*
- b) *Bir üst okulun giriş sınavlarına hazırlamak,*
- c) *Kamu veya özel kuruluşlarca yapılacak olan sınavlara hazırlamak,*
- d) *Belli alanlarda ilerlemek amacıyla; araştırma ve inceleme yapmaya, ilgi ve yetenekleri doğrultusunda uzmanlaşmaya teşvik etmek için gerekli çalışmaları yapmaktır.*

Özel dershaneler bugün şu alanlarda çalışmaktadırlar(Akyüz, 2006: 377- 378):

- a) *ilk ve orta öğretimdeki öğrencileri zayıf oldukları derslerde yetiştirmek.*
- b) *Giriş sınavına göre öğrenci alan orta öğretim okulları ile üniversite giriş sınavlarına hazırlamak.*
- c) *Bütünleme ve okul dışından bitirme sınavlarına hazırlamak*

Özel dershanelerde uygulanan programlar, okul derslerinin paralelinde hazırlanmakta ve Milli Eğitim Bakanlığı'nın onayı ile yürütülmektedir. Bakanlık müfettişleri ile de denetimi yapılmaktadır(Dağlı,2006:34).

Türkiye’de yürürlükte olan eğitim sistemi ‘konu odaklı’ bir sistemdir. Öğretilen konuya öncelik veren bu yaklaşımda bilgiler sınav vermek, sınıf geçmek için ezberlenebilir, kişiliğe mal edilmeden unutulur. Öte yandan, bu bilgileri aktaran öğretmenin düşünceleri de mutlak doğrular olarak benimsenir, tartışılmaz, eleştirilmez(Çomak,1997:32). Ancak Türkiye’de üniversiteye yerleştirme sistemi test yöntemi ile yapılan bir sınav sistemine dayalıdır. Öğrencilerin bir yükseköğretim programına yerleşebilmeleri bu sınavı geçmelerine bağlıdır. Dolayısı ile sınava

hazırlanmak öğrencilerin tek önceliği olmuştur. Oysa okulların sınava hazırlamak sadece görevlerinden biridir. Öğrenciler okulların bu boşluğunu dolduracak test tekniğinin ölçme değerlendirmede hakim olduğu farklı alternatif kurumlara yönelmektedir.

Testler şimdi artık moda oldu. Öğretmenler bu propagandanın dışında kalmış değillerdir. Bunlardan bazıları testlerin okullarda kullanılmasını geliştirmeye çalışmakta; bazıları da buna cephe almaktadırlar. Çoğu zaman münakaşada his hakim olmakta ve kesin olarak niçin olduğu bilinmeden lehte ve aleyhte bulunmaktadır. Bu konudaki derin bilgisizlik meydana çıkmaktadır. Ancak şurası bir gerçektir ki testler mevcuttur ve yaşamaktadır. Test şahsiliğten kurtulmuş bir nota yol açar(Mialaret,1963:1,57).

Üniversiteye giriş sınavında başarı çok sayıda soru çözmeye bağlıdır. Bu da öğrenciyi konuyu öğrenmek yerine, daha pratik yöntemlerle çok soru çözmeye zorlamaktadır. Öğrenci konuları gereği gibi öğreneceğine soruları birtakım kurnazlıklarla çözenin yollarını aramaktadır. Bunun içinde bu yönde eğitim veren dersanelere gitmekte ve bu tür yayınlardan faydalanmaktadır. Sınavda en çok soru hangi konudan çıkıyorsa programların yoğunluğunu o konular oluşturmaktadır. Düzenledikleri seviye belirleme sınavları ile öğrencilerde belirledikleri eksiklikler doğrultusunda sınıflar oluşturularak öğretim yapılmaktadır(Çomak,1997:32,33).

Okullarda temel eğitim verilmekte, dersanelerde ise bu konulardaki öğrenme eksiklikleri belirlenip pekiştirilmektedir. *Test tekniği* öğretilmekte ve buna dayalı programlarla öğrenci sınavlara hazırlanmaktadır.

Dersanelerin genel program işleyişleri aşağıdaki sıraya göre yürütülmektedir(Terzioğlu,2001:25):

- ✓ Konu anlatımı
- ✓ Bütün konuların sırayla işleyiş planı
- ✓ Sınavlar(etap sınavları, aylık deneme sınavları)
- ✓ Müfredat programı
- ✓ Konularda kullanılan zamanlar

Üniversite giriş sınavında başarının belli sürede çok sayıda doğru soru çözmeye bağlı olması, konu odaklı bir öğretim programlarının içinden gelen öğrencileri daha iyi öğrenmek yerine daha pratik yöntemlerle zamana karşı çok soru çözmeye zorlamaktadır. Dershanelerde uygulanan programların %30'unun konuların öğretilmesine, %70'inin is giriş sınavlarına yönelik uygulamalara ayrıldığı, dershanede yeni bilgi öğretilmekten çok okulda öğrenilenleri tekrar ederek test tekniğinin öğretildiği ortaya çıkmıştır(Özsoy,2003:37).

Özel Dershanelere Ait Müfredat Programları, 4244 sayılı 1987 yayınlanan genelge doğrultusunda belirlenmektedir. Bu genelge incelendiğinde, dershanelerde uygulanacak programların okullardaki programdan çok farklı olmadığı anlaşılmaktadır. Uyguladıkları programlarla hâlihazırdaki sistemde başarıya ulaştıkları söylenebilir. Zira üniversiteye yerleşen adayların birçoğunun dershaneye gittikleri anlaşılmaktadır.

Özel dershaneler katrilyonluk ciroları ile eğitimde fırsat eşitsizliği yarattığı, aşırı kar sağladıkları, devlet okullarından iyi öğretmenleri transfer ettikleri, devam zorunluluğu olan okulları zor durumda bıraktıkları, öğretim verdikleri ancak eğitim vermedikleri gerekçesiyle toplumun çeşitli kesimleri tarafından kıyasıya eleştirilmektedirler. Her şeye rağmen özel dershaneler devletin bıraktığı boşlukta gün geçtikçe büyüyerek neredeyse temel eğitime alternatif hale geliyor(Dağlı,2006:4).

Okullar programlarını uygulamaya çalışırken, öğrencilerin bu sınavların öneminden dolayı, özel dershanelere devam etmesi bazı aksamalara yol açmaktadır. Bu nedenle özel dershanelerin, okuldaki programları aksattığı yönünde bazı eleştiriler ileri sürülmektedir. Bu eleştirilerde haklılık payı olmasına rağmen sorunun asıl nedeni dershaneler değil, sınavların şekli ve okullarda uygulanan sistemdir(Coşkun,2005:59).

Özel dershaneler, 1965 yılı 625 sayılı özel öğretim kurumları kanunu ile bu kanunun bazı maddelerini değiştiren 2843,3035, 3236 sayılı kanunlar, 254 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ve buna dayalı çıkarılan yönetmeliklere göre T.C uyruklu gerçek ve tüzel kişiler tarafından açılıp işletilen öğretim kurumlarıdır. Diploma, belge veya sertifika vermemektedirler. Ancak buna rağmen her geçen gün sayıları çeşitli nedenlerden hızla artmaktadır(Çomak,1997:28). Aşağıda 2002 yılından 2010 yılına kadar dershanelerdeki nicel artış verilmiştir;

Tablo 6. 2002-2010 yılları arası özel dersane, öğretmen ve öğrenci sayıları

Yıllar	Özel Dershane Sayısı	Öğretmen Sayısı	Öğrenci Sayısı
2002-2003	2.122	19.881	606.522
2003-2004	2.568	23.730	668.673
2004-2005	2.984	30.537	784.565
2005-2006	3.928	41.031	925.299
2006-2007	3.986	47.621	1.071.827
2007-2008	4.031	48.855	1.122.861
2008-2009	4.262	51.916	1.178.943
2009-2010	4.193	50.432	1.174.860

(www.dpud.org/ogretmenler 24.08.2010)

Yıllar içinde dersanelere giden öğrenci sayısı son 8 yılda sürekli artış göstermiş ve 1.174.860'a yükselmiştir. 2002 yılında özel dersane sayısı **2.122** iken, 2010 yılında bu rakam **4.193**'e ulaşmıştır. Aynı dönemde öğretmen sayısı 19.881'den **50.432**'ye yükselmiştir. Eğitimin niteliği düşükçe özel ders ve dersane sistemi büyümüşür. Bu durumun doğal sonucu olarak, eğitim sistemi ve veliler dersanelere çalışmaya başlamış, ekonomik gücü olan veliler astronomik rakamlarla çocuklarını dersaneye gönderirken, ekonomik gücü olmayan velilerin çocukları sistemin dışına itilmiştir (www.dpud.org, 2010).

Tabloda görülen bir diğer konu dersanelerde çalışan öğretmenlerdir. Öğretmen yetiştiren yükseköğretim kurumlarının çok fazla mezun verdiği ve bunların bir kamu kurumuna atanabilmek için yeterlilik sınavına tabi tutulduğu son yıllarda, özel dersanelerde istihdam edilen öğretmen sayısı oldukça fazladır. Özel dersaneler öğretmen kadrolarını; emekli öğretmenler, okullardan transfer edilen öğretmenler, dersaneler arası geçiş yapan öğretmenler ve stajyerlikten sonra dersaneye başlayan öğretmenler olmak üzere farklı şekillerde oluştururlar(Küçük,2006:21,22).Özel dersanelerin devletin istihdam politikasına katkı sağladıkları söylenebilir. Ayrıca, adeta bir olgu haline gelen dersanelerin bünyesinde çalıştırdıkları öğretmenlerin bu konudaki görüşleri de oldukça önemlidir.

1.3. Türkiye ve Diyarbakır Güncelinde Yükseköğretime Hazırlık Eğitimi ve Özel Dershanecilik Olgusunu Besleyen Etmenler

Türk eğitim sisteminde, özellikle son yıllarda özel dershanecilik kavramı daha da önem kazanmıştır. Gerek ortaöğretimde, gerekse yüksek öğretime hazırlık eğitiminde, özel dershaneler büyük bir sektör haline gelmiştir. Özellikle yükseköğretime hazırlık eğitiminde en çok başvurulan hazırlanma şekli haline gelmişlerdir.

Ülkemizde dershanelerin gelişim süreçlerine bakıldığında, 1965'den bu yana kalkınma planlarında, hükümet planlarında, milli eğitim şuralarında olmak üzere daha birçok platformda gündeme gelmiş ve bu süreçle doğru orantılı olarak sürekli bir gelişim göstermişlerdir. Özellikle 1984 yılından sonra serbest piyasa ekonomisine geçilmesi ile nicel anlamda ciddi artış gözlenmiştir. Sosyolojik manada dershaneciliğin yıllar içerisinde adeta bir olgu haline gelmesinin birçok nedeni vardır. Bu etmenleri *Eğitim Bilinci* ve *Eğitim Teknolojisi* olarak inceleyebiliriz.

Eğitim bilinci ile özellikle Yükseköğretime hazırlık eğitiminde dershanelerin sundukları eğitimin niteliği, kalitesi ve bireyin içsel dinamiklerini ortaya çıkarmadaki yeterliliği ile Türk Eğitim Sisteminde bütünlük sağlanamaması ve yapısal eksiklikler anlaşılmaktadır. Ayrıca, devlet okullarında verilen eğitim ile dershanelerin ortaya koydukları eğitimin nitelik olarak farkı anlaşılmaktadır.

Özel dershanelerdeki eğitim- öğretim işi devlet okulları ile belli oranda benzerlik gösterse de *temel eğitimden* çok, pekiştirmeye ve test tekniğine dayalı *tamamlayıcı eğitim* özelliği taşımaktadır. Okullarda ilköğretim ve ortaöğretim kademelerinde yıllar içerisinde verilen temel eğitimin, eksikliklerini tamamlayan, pekiştiren, test tekniği açısından bir takım ipuçları ve teknikler içeren sistem kapsamında faaliyetlerini sürdürmektedirler. Ancak son yıllarda görülen büyük artış sebebi ile adeta bir sektör haline gelmesi sonucu devlet okullarının temel eğitim verme işlerini de üstlenmişlerdir. 'Devlet okullarına alternatif mi yoksa onların nitelik boşluğunu dolduran tampon kurumlar mı' tartışmaları gündeme gelmiştir.

Hayat boyu mutlu ve huzurlu yaşamının ilk ve başlıca şartı ise içinde bulunduğumuz durumu kabullenmek fakat daha iyiyi aramaktır. Bu nedenle öğrencilerimiz bu yarışı kaygı boyutuna taşımamalıdır. İnsanımızın daha iyi ve güzeli yakalama, daha

başarılı olma, buldukları seviyeyi yükseltme, yarışmada önde olma isteği, okul ortamında yapılan eğitimle bağlantılı, onu destekleyecek yapıda yeni kurumların oluşmasına neden olmuştur(Kırbaç,2007:iv).

1980'lerden bu yana dünyada ve ülkemizde kitlesel eğitime geçişle birlikte yükseköğretim kurumları eğitim sistemleri içinde tartışma konusu olmuştur. Türkiye'de üniversiteye giriş büyük bir sorundur. Lise öğrencisinin başlıca kaygısı, birinci amacı ilgi duyduğu ya da saygın, hiç olmazsa herhangi bir fakülteye, yükseköğretim programına girebilmektir. Ne var ki, bugün üniversitelerimizde liseyi bitirenlerin ancak yaklaşık onda birini alabilecek kadar yer vardır. Üniversiteye girmek isteyenlerin sayısı her geçen gün artmaktadır. Eğitim kurumunun kademelerini birbirinden ayrı düşünmek zordur. İlköğretim aşamasından yüksek öğrenime kadar eğitim sisteminin bütün basamakları birbirleriyle ve toplumsal yapıyla sıkı bir ilişki içindedir. Özellikle öğrencilikten ayrılıp çalışma hayatına geçiş için son aşama 'yüksek öğrenim' daha çok işlevleri ile tartışılır konumdadır(Yıldız,2005:92).

Meslek seçimi, bireyin yaşamında çok önemli bir olaydır. Meslek seçerken bir birey, kendine belli bir çalışma, belli bir yaşam biçimini seçmiş olur. Seçtiği bu yolda da başarısıyla kendini verimli ve mutlu kılar. Özelliklerini göz önünde tutmadan rastgele seçim yaptığında başarısız, verimsiz ve mutsuz olur. Bu nedenle birey, meslek seçerken kendi özellikleri ile seçeceği mesleğin nitelikleri arasında uygunluk olmasına dikkat etmelidir. Meslek sadece para kazanma aracı değildir. Meslek, her şeyden önce yetenekleri kullanma, kendini gerçekleştirme ve geliştirme yoludur. Kişi kendisine haz veren bir işi yaptığı zaman yorgunluk duymaz, dolayısıyla stres denilen iş hastalığına da tutulmaz (Sarıkaya ve Khorshid,2009:394).

Yükseköğretime eleman yetiştiren bir önceki kurumlar ortaöğretim kurumlarıdır. Meslekleşme açısından meslek liseleri de eğitim sistemimiz açısından oldukça önemlidir. Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda mesleki-teknik ortaöğretim öğrenci sayısının, toplam ortaöğretim öğrenci sayısı içindeki oranını yüzde 65'e çıkarma hedefi yer almaktadır. Ancak şu an bu hedeften oldukça uzakta kalınmıştır. Meslek liselerindeki öğrencilerin yükseköğretime geçişini engelleyen faktörler, bu lise öğrencilerinin bir kısmının da genel liselere başvurmasını sağlamıştır. Bu da genel liselerdeki yığılmayı

arttırmış ve bu öğrencilerin yüksek öğretime geçiş amacı ile dershanelere başvurmasına yol açmıştır.

Türkiye’de meslek ve teknik ortaöğretim kurumlarının amacı, öğrencileri onların ilgi, yetenek ve başarılarına göre ülkenin de ihtiyacı doğrultusunda yönlendirmek onların meslekleşerek istihdam edilmesini sağlamaktır. Ancak bu ülkemizde Almanya’da ve daha birçok Avrupa ülkesinde olduğu gibi başarılı bir şekilde uygulanamamaktadır. Bunun genç nüfusun fazla olması, meslek liselerinin ekonomik sıkıntılardan dolayı yeterli alt yapıya sahip olmaması gibi birçok nedeni vardır. Bu kurumlarda meslekleşemeyen ancak üniversite eğitimi almak isteyen öğrencilerde yükseköğrenim kapılarında yığılmaya başlamış ve yükseköğretime artan talep doğrultusunda üniversiteye giriş sınavı yeterliliği ölçmekten çok elemeye dayalı bir yarış halini almıştır. Bunun sonucunda bu yarış kazanmak isteyen adaylar alternatif arayışına girerek dershanelere başvurmuştur.

Yani eğitim sistemimizin en önemli sorunlarından biride ‘yönlendirme faaliyetlerinin’ tam anlamıyla yürütülememesidir. Bu konuda 1990’da hazırlanmış olan Milli Eğitimi Geliştirme projesinde:

Eğitim uygulamalarında, her eğitim kademesinde “yönlendirme” hizmeti sunan uzman elemanların mesleklerinin gerektirdiği psikolojik ölçme araçları konusunda merkezi(ulusal düzeyde hizmet sunan) bir kuruluşça desteklenmeleri, onların mesleklerini evrensel düzeydeki uygulamalarla bütünleşebilecek bir düzeyde yapabilmelerinin(icra edebilmelerinin) temel koşulu olarak kabul edilmektedir(M.E.B,1990:27).

Ortaöğretimden mezun olan öğrenciler, lise mezunu olarak iş bulamamakta, beceri gerektiren işler için eğitim almakta geç kalmış olmaktadır. Dolayısı ile tek amaçları üniversiteye girip bir meslek sahibi olabilmektir. Bu da sınava olan talebi dolayısıyla dershanelere olan talebi arttırmaktadır.

Türkiye’de özel dershaneciliğin gelişmeye başladığı süreç 1965’lere kadar dayanır. Bu dönemden 1984 Özal hükümeti ile başlayan özelleşme süreci sonrasında, özel dershanelerde yıllar içerisinde ciddi nicel artış gözlenmiştir. Önceleri sadece okulların birtakım eksikliklerini tamamlayan kuruluşlarken, sayısal artışla sundukları eğitimin niteliği düşmüş, eğitimin ticarileşmesine yol açmışlardır.

Özel dershanecilik sektörü piyasada pek çok yatırımcıya kar mantığı içerisinde arz talep dengesine göre mantıklı bir yatırım şekli olarak gelmekte, bu da sektörün hızlı büyümesini beraberinde getirmektedir. Fakat kimi kurumlar bu noktada çok doğru adımlar atarken kimileri kısa ömürlü olup sonuç alamamaktadır. Özel dershanecilikte başarılı olabilmek için ulaştığımız kayıt rakamları ve toplam ciro çok önemli olacaktır için, rekabet ortamında çok doğru adımlar atılması gereklidir. Bu da kuruluş amacı noktasında, özel dershanelerin başarı oranlarıyla ve hizmet kalitesiyle doğru orantılı olarak değişecektir. Bu durumda işletmelerin varlığını sağlayabilmeleri için müşterilerinin devamlılığını ve memnuniyetlerini sağlamaları kaçınılmaz bir gerçektir(Özmen,2006:71).

Dershane sayısının dershanelere devam eden öğrenci sayısı artışından fazla olmasının sebebi özel girişimcilerin dershane açmayı karlı görmelerinden kaynaklanmaktadır. Ancak oranlar arası farklılık uzun vadede dershane sayısında azalışa yön verebilecek ya da bazı dershanelerin daha az öğrenci dolayısıyla az gelir elde etmeleri nedeniyle cazibesini yitirebilecektir(Öğütverici,1996:73).

Özel öğretim kurumlarının birer ticari kuruluş ve sınavlara hazırlık için kullanılan dergi, kitap gibi materyallerin ticari amaçla hazırlanmış olduklarını gözden uzak tutmamak gerekir. Bu durumda müteşebbislerin her ticari işte olduğu gibi eğitim hizmetleri için de yaptıkları yatırımın karşılığı olarak kâr etmeyi beklemeleri normaldir. Bu işlemi gerçekleştirirken de verilen hizmetin ihmal edilmemesi gerekmektedir(Cenk,2005:3).

Dershane yöneticileri için Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı resmi kurumlarda görev alamamış üniversite mezunu öğretmen adayları önemli bir potansiyel oluşturmaktadır. Zamanla, özel sektörde iş arayan öğretmen adaylarının artması dershanelerin daha az ücret, daha çok sorumluluk mantığına uygun hareket etmeye başlamasına neden olmuştur(Uğraş,2009:6). İnsan gücünü bu kadar ucuza bulabilen dershanelerin kar marjlarının yükselmesi ile açılma koşulları, zaten kolay olan dershane sayıları, artan talep doğrultusunda hızla artış göstermiştir.

Genel liselerdeki bu başarısızlık beraberinde bu liselere devam eden öğrencilerin tatminsizlikleri ile sonuçlanmaktadır. Eğitim koşulları daha iyi olan Anadolu ve Fen liseleri ile özel sektörde işletilen liselerinde yaygınlaşmamış olması nedeniyle öğrenciler açıklarını kapatabilmek için özel dershanelere başvurumaktadırlar. Neredeyse Genel Lise Sayısı kadar Özel Dershane sayısı olmaya başladığının bildirildiği bir gazete haberinde,

öğrenciler tarafından üniversiteyi kazanma isteğinin orta öğretimin diğer amaçlarına tercih edildiğine değiniliyor. Karşımıza çıkan problem yine tipik bir monopol sistem içerisinde tüketici-üretici ilişkisinde, tüketici amaçlarının planlamada daha alt basamaklarda tutulmasıdır(Öğütverici,1996:72).

Bu bağlamda, özel dersanelerin nicel olarak büyük oranda artış göstermesi, eğitimde nitelik kaybına neden olmuş, özellikle bazı dersanelerin bu işi sadece kar-zarar zihniyetiyle düşünmeleri eğitimin ticarileşmesine yol açmıştır. Özel dershanecilik eğitim kurumlarının sayısını arttırmış olmakla beraber niteliğin düşmesine ve ticarileşmesine yol açmıştır.

Türkiye’de özel dersanelerin geçmişten bu güne kadar gelişmesi ve günümüzde de bir sektör halini alması süreci, doğrudan toplumun yükseköğretim seviyesi ile ilgilidir. Gerçekten de, özel öğretim kurumlarının başka bir ifade ile özel dersanelerin gelişmesi, Türk yükseköğretim sisteminin yapısal özellikleri ile doğrudan ilgilidir. Türkiye’de Cumhuriyetin ilk yıllarında yükseköğretim veren sadece 9 okul bulunurken, 1975 yılında bu sayı 158’e ulaşmış, 2.914 olan öğrenci sayısı da 168.818’e çıkmıştır(Coşkun,2005:25).

Ülkemizdeki yükseköğretim kontenjanları, lise mezunlarındaki artışın çok gerisindedir. Liseler, öğrencilerini üniversiteye hazırlama yönünden sıkıntı yaşamaktadır. Ülkemizdeki eğitim imkânları arasında var olan önemli eşitsizliklerin giderilememesinin bir sonucu olarak, pek çok yetenekli öğrenci yükseköğrenim yapamaz duruma gelmiştir. 1980’li yıllardan itibaren üniversiteye giriş her yıl bir öncesine göre daha zor hale gelmiştir. Bunun sonucunda seçme sınavının puanını yükseltici yol, yöntem ve teknikler hayati önem kazanmıştır. Bu durum ortaöğretim öğrencilerinin zayıf oldukları derslerden takviye aldıkları ve sınava ilişkin diğer becerileri kazandıkları özel dersanelerin yoğun bir şekilde yaygınlaşmasına neden olmuştur(Coşkun,2005:27).

1955-1956 öğretim yılında ortaöğretimden mezun herkes yükseköğretime girebildiği halde, 1960-1961 öğretim yılında bu oran %76,2’ye, 1965-1966’da %61’e, 1970-1971’de %32’ye düşmüştür. Yükseköğretimin sınırlı kapasitesi, ortaöğretimdeki gençliğin mesleki ve teknik eğitime kaydırılmayıp temel işlevi üniversitelere öğrenci hazırlamak olan liselere gönderilmesi gibi nedenlerle bu oran, 1980-1981 öğretim yılında %13’e kadar düşmüştür(Çakır,2007:17). Bu oranlardan da anlaşılacağı gibi yarış her geçen

gün daha da kızısmaktadır. Öğrenciler neredeyse ilköğretimden itibaren sınava yönelik uygulamalar ile yetiştirilir hale gelmişlerdir.

Ülkemizde ortaöğretimden Yüksek öğretime geçiş ve bir programa yerleşme ÖSYM tarafından gerçekleştirilen sınav veya sınavlar sonunda öğrencinin aldığı başarı puanına bağlıdır. Öğrenci mevcut sınav sisteminde başarılı olabilmek için belirli bir bilgi birikimine gereksinim duyar.

Milyona yaklaşan adaydan yalnız % 20'sini seçerek yükseköğretime yerleştiren merkezi sınav, yol açtığı yarış nedeniyle, ortaöğretimde sınavı amaç, eğitimi araç durumuna getirmiştir. Sınavın çoktan seçmeli test oluşu, az zamanda çok soru çözmeyi gerektirmesi, tüm eğitim sisteminin buna göre biçimlenmesine neden olmuştur. Müfredat dışı okuma, sosyal ve öteki uğraşlar, değişik faaliyet ve projelere katılım, üniversiteye giriş sınavı açısından bir zaman kaybı olarak görülmektedir. Bu nedenle, sistem; kendini ifade etmede zorlanan, sorun çözme becerisi yeterince gelişmemiş, sosyal etkinlik deneyimi olmayan, toplumdaki kopuk, ortaöğretim temel amaçları ile yoğrulmamış bir lise mezunu profilinin yetişmesine yol açmaktadır(YÖK,2006:98).

Üniversiteye girmek, her yıl bir önceki yıla göre daha da zorlaşmaktadır. Yükseköğretim kurumlarına girişin tek ölçütü, ÖSS'den yüksek puan almaktır. Bu durum, giriş sınavlarında alınan puanın yükseltilmesi için gerekli olan her türlü yöntem ve tekniklerin, üniversitelere girmek isteyen bireyler için hayati önem kazanmasına yol açmıştır(Coşkun,2005:33). Bu durum eğitimi üniversiteye giriş başarısına indirgemiş, bu nedenle eğitimde nitelik düşüşüne ve enerji savurganlığına yol açmıştır.

Ortaöğretim kalitesi hakkındaki nesnel ve öznel değerlendirmeler, bu öğretim sürecinin kalite bakımından önemli sorunlar taşıdığını, öğrencilere yükseköğretim için yeterli temel sağlayamadığını ortaya koymaktadır. Eğer bu değerlendirme üzerinde bir oydaşma varsa, üniversiteye girişte sadece bir sıralama sınavı yapmanın sakıncaları açıkça ortaya çıkmış olmaktadır. Üniversiteye giriş sınavı, öğrencileri yeterliliklerini gözönüne almadan, sadece aralarındaki sıralamaya bakarak yükseköğretim kurumlarına yerleştirebilmektedir. Seçme sınavını kazananların yetersizlikleri büyük ölçüde gözardı edilmektedir. Yükseköğretim de ortaöğretim yetersizliğinin sonuçlarıyla başbaşa bırakılmaktadır(YÖK,2006:88). İstihdamın ve bir meslek edinmenin tek yolu üniversiteye

girmek olduğu kanısı her geçen gün kuvvet kazanmıştır. Bunun yolu da giriş sınavını geçmektir. Bu sınav öğrenciler ve velileri için hayati önem taşımaya başlamış ve çözümün adı özel dershaneler olmuştur. Bu durum eğitimi üniversiteye giriş başarısına indirgemiş, eğitimde nitelik boşluğu ve enerji savurganlığına yol açmıştır.

Orta öğretimin amacı, “öğrencilere minimum ortak kültürü sağlamak, onlara bireyin ve toplumun sorunlarını tanıtmak, nasıl çözüm aranacağını öğretmek, ülkenin sosyoekonomik ve kültürel gelişimine katkılarını sağlamak için öğrencileri bilinçlendirmek, onları ilgileri ve becerileri doğrultusunda yükseköğretime, mesleklere, yaşama ve iş hayatına hazırlamak” olduğunu belirtmektedir. İlköğretimi tamamlayan tüm öğrenciler ortaöğretime katılma hakkına ve ilgileri, becerileri ve yeterlikleri doğrultusunda ortaöğretimin avantajlarından yararlanma hakkına sahip olmaktadır (www.meb.gov.tr,2010).

Ortaöğretimin kalitesi hakkındaki değerlendirme açısından, yukarıdaki nesnel ölçütlerin dışında, öğrencilerin gördükleri eğitim hakkındaki öznel değerlendirmelerini de bilmek gerekir. 2004 yılında lise son sınıfında okuyanlarla lise mezunu olup dershaneye devam eden gençlerin içinden, geçtikleri eğitim sürecini nasıl değerlendirdiklerini öğrenmek için Türkiye’yi temsil eden bir örneklem üzerinden bir araştırma yapılmıştır. Bu araştırma, öğrencilerin % 63’ünün aldıkları eğitiminin bilgi yüklemeye dayalı ve ezberci olduğuna, %89’unun eğitimin asıl amaç olarak sınavın kazanılmasına yönlendirdiğine, %80’inin eğitimin eleştirel düşünme, kişiye kendini ifade etmesi becerisi vermediğine, %80’inin aldıkları eğitimin kendilerine bağımsız karar yetisi kazandırmadığına, % 82’sinin ülke ve dünya sorunlarına duyarlı olarak yetiştirilmediklerine, % 85’inin ağır ders yükü dolayısıyla öğrencilerin ders dışı etkinliklere zaman ayıramadıklarına, % 74’ünün verilen eğitimin öğrencilere yabancı dil öğretmediğine ilişkin görüşlere tamamen ya da kısmen katıldıklarını ortaya koymuştur. Öğrencilerin % 91’i mevcut sistemden memnun olmadıklarını, % 84’ü çok sık ya da zaman zaman sınavı başaramama kaygısı taşıdıklarını, % 82’si ailesini hayal kırıklığına uğratma endişesi içinde olduklarını, %76’sı sınava hazırlık dolayısıyla yaşamdan hiç ya da yeterince zevk almadıklarını belirtmişlerdir(YÖK, 2006:92).

Ortaöğretimin kalitesi hakkındaki nesnel ve öznel değerlendirmeler, bu öğretim sürecinin kalite bakımından önemli sorunlar taşıdığını, öğrencilere yükseköğretim için

yeterli temel sağlayamadığını ortaya koymaktadır. Üniversiteye girişte sadece bir sıralama sınavı yapmanın sakıncaları açıkça ortaya çıkmış olmaktadır. Üniversiteye giriş sınavı, öğrencileri yeterliliklerini göz önüne almadan, sadece aralarındaki sıralamaya bakarak yükseköğretim kurumlarına yerleştirebilmektedir. Seçme sınavını kazananların yetersizlikleri büyük ölçüde göz ardı edilmektedir. Yükseköğretim de ortaöğretimin yetersizliğinin sonuçlarıyla baş başa bırakılmaktadır. Bunun sonucu olarak, veli ve öğrenciler sınavı kazanma adına alternatif çözüm yolları aramakta ve ortaöğretime destek kurumlar olan dershanelere ya da özel derslere başvurmaktadır. Bu bağlamda, Özel dershanecilik, ortaöğretim kurumlarının nitelik boşluğunu doldurmak için toplumun yarattığı bir çözümdür.

Öğrenci mevcut sınav sisteminde başarılı olabilmek için belirli bir *bilgi birikimine* gereksinim duyar. Aslında öğrenciler bu bilgilerin tümünü ortaöğretim sürecinde elde etmelidirler. Ancak çeşitli nedenlerden dolayı ortaya çıkan bilgi birikimi eksiklikleri özel dershanelerde verilen türkçe, matematik, fen bilimleri ve sosyal bilimlere ait derslerde giderilmekte ve öğrenciler uygulanan sınav sisteminde başarı gösterecek duruma gelmektedirler(Morgil ve Diğer,2000:97).

Özel dershane kurucularının belirttiğine göre dershanelerin iki temel amacı bulunmaktadır:

- 1) *Öğrencilerin bilgi eksikliklerini gidermek,*
- 2) *Hızlı düşünme ve hızlı soru çözme becerisi kazandırmaktır.*

Dershanelere artan bu talep, eğitimde beklenin aksine nitelik artışından çok nicel bir artmadan ve koşullanmadan, öteye gidememiştir. Özel dershaneler öğrencilere, kişilik gelişimi ve donanım sağlamaktan çok sınavı kazanmaya odaklı ezbere dayalı bir eğitim vermektedirler. Üniversite sınavını kazanma yönünde öğrencileri koşullayarak sınavda karşılarna çıkacak konulara ve sorulara öğrenciyi hazırlamaktadır. Dolayısıyla öğrenciye sınav odaklı geçici başarı sağlasa da, gerçekte içsel dinamiklerini harekete geçiren farkındalığı verememektedirler.

Okullarda uygulanan sınav tipi ile, seçme sınavlarında uygulanan sınav tipinin farklı olması, giriş sınavlarının muhtevası ile öğrenim kurumlarında kazandırılan bilgi

arasında özdeşlik olmayışı, birçok okullarımızda müfredat programlarının zamanında bitirilememesi, farklı program uygulanan lise öğrencilerinin aynı sorulardan sınava tabi tutulması gibi nedenler, özel dershanelere olan talebi daha da artırmıştır. Özellikle İstanbul, Ankara ve İzmir gibi büyük şehirlerde temel işlevi üniversitelere öğrenci hazırlamak olan özel dershaneler kurulmaya ve sayıları giderek artmaya başlamıştır(Duman,1984:20).

Özel dershanelerin verdiği eğitim ile üniversite sınavı kazanıldığında özel dershaneler tarafından nitelikli bir eğitim gerçekleştiği vurgulanmaktadır. Ancak üniversite sınavını kazanmak amacıyla sadece sınava girileceği yıl değil lise birinci sınıftan başlayıp lise mezunu olduktan sonra da birkaç kez daha dershaneye giden öğrenciler mevcuttur. Bir lisede okuyup takviye olarak özel ders aldığı ya da özel dershaneye gittiği halde ÖSS'yi kazanamayan öğrenciler bu kadar enerji harcamanın karşılığını göremediğinde öğrenilmiş çaresizlik yaşamaktadırlar. Öğrenilmiş çaresizlik ise öğrencinin güdülenememe durumunun aksine, yıkıcı ve kronik bir durumdur. Öğrenci başarısızlığını kabul etmekte ve problemin kaynağı olarak kendisini görmektedir. Bu öğrenciler sürekli uyuşuk ve pasiftirler. Bu öğrencilerin en çok kullandıkları savunma ise “Ben aptalım”, “Ben şanssızım”, “Öyleyse niye uğraşayım” gibi sözlerdir. Bu öğrenciler kendilerini öğrenmeye kapamış kimselerdir. Öğrenmenin en üst düzeyde gerçekleşmesi için öğrenme ortamında stres, baskı ve öğrenilmiş çaresizliği kaldırmak gerekir. Bu da öğrencileri daha aktif hale getirerek onları öğrenilmiş çaresizlikten kurtarmakla olur(Sevinç,2010:63).

Okullarda görev yapan öğretmenler uygulamakla yükümlü olduğu programlar nedeniyle üniversite sınavına yönelik yoğun bir çaba gösterememektedirler. Bu ve farklı pek çok nedenden dolayı öğrencileri sınavlara hazırlama görevi, genelde dersane öğretmenlerine düşmektedir. Sistem kendi içerisinde açmaza düşünce by-pas yöntemlerle kendisini devam ettirmektedir. Öğrencilerin yaşantılarını farklılaştırma tercihi noktasında önlerinde duran sınav engelini başarıyla aşabilmeleri için tabi tutulacakları sınavla ilgili beceri kazanmaları gerekecektir. Birey bu beceriyi kazanma noktasında eksikliklerini giderdiği takdirde hedefine ulaşacaktır(Özmen,2006:71).

Eğitim sistemimizin, eleştirel düşünebilen, yorum yapabilen ve sorgulayan bireyler yetiştiremeyip sınav geçmeye odaklı ezberci kişilikler oluşturması birçok öğretmen, aydın ve velilerin sürekli dile getirdiği bir gerçektir. Ancak müfredat ile üniversiteye giriş sistemi

yani sınavın arasında paralellik bulunmayışı liselerin yükseköğretime öğrenci gönderme konusunda çok da başarılı olmadıklarını ortaya koymaktadır.

Bu durumu fark eden özel kesim, veli ve öğrencilerin talepleri doğrultusunda ortaöğretimin nitelik boşluğunu doldurmak üzere dersane açma işine hız vermiştir. Başlarda tepki alsalar da sonraları özel dershanecilik devlet politikaları ve sivil toplum kuruluşları ile desteklenmiş ve zamanla eğitim sistemimizin önemli bir kısmını teşkil etmeye başlamıştır. Bu durum zamanla devlet okullarının prestijini daha da zedelemiş ve anlamını yitirmiştir.

Milli eğitim Bakanlığı özel öğretim kurumları bünyesinde yer alan özel dershanelerin çalışma sistemleri ve sundukları hizmetlere ilişkin 2000 yılında bir araştırma yapmıştır. Özel öğretim Kurumlarından Dershane Programının İşlerliği ve Fen Derslerinin öğretiminde Karşılaşılan Sorunların İncelenmesi ve Çözüm Önerileri konulu çalışmada, dershanelerde uygulanan fen derslerini öğretim tekniği ve yönteminin temelinde düz anlatım ve soru-cevap yönteminin yer aldığı ve bunun sonucu olarak öğretmen fen derslerini öğrenciye teorik olarak düz anlatım yöntemiyle verdiği ve daha sonra da öğrenci üzerinde hedeflenen davranış değişikliğine bakılmadan soru-cevap yöntemine geçildiği ve anlatılan konu ile ilgili üniversite giriş sınavında çıkmış soruları, özellikleri ve en kısa çözüm tekniklerinin öğretildiği açıklanmıştır. Bu araştırma ile dershanelerin uygulamalarının sınav odaklı bilgi birikimini arttırmaya yönelik koşullayıcı bir anlayışa sahip olduğu anlaşılmaktadır(Morgil ve Diğer,2000:97).

Dershaneler sisteme iyice yerleştikçe, bir yandan da sistem tarafından eleştirilmektedir. Fırsat eşitsizliğini olumsuz yönde etkilediği yönünde fikirler ileri sürülmektedir. Çözüm olarak da eğitim sisteminde köklü değişimlere gidilerek dershanelere olan ihtiyacı ortadan kaldırmak ve dershaneleri sistem içinde eriterek özel okula dönüştürülmesi önerilmektedir(Doğan, 1999:13). Türk eğitim sisteminde yaşanan gereksiz enerji savurganlığını engellemek ancak sistemi bütüncül olarak değerlendirip topyekun bir yenilemeye gitmekle mümkündür diyebiliriz.

Bugün Türkiye’de çoğu dar gelirlili ailenin bile gerekirse beslenme masraflarından kısarak çocuklarını dershanelere gönderdikleri, hatta yıllarca dershaneye devam ettikleri görülmektedir. Dershanelere ve özel derslere ayrılan maddi kaynaklar totalde korkunç

rakamlara ulaşmaktadır. Bu da eğitim sistemimizde gereksiz enerji savurganlığına yol açmaktadır.

Her ülke toplumsal ve ekonomik değişme ve gelişmelere göre eğitimini sürekli olarak geliştirmelidir. Yenileşme çabaları sürekli araştırmalarla desteklenmeli ve uygulanmalıdır. Her ülke, eğitim amaçlarına kaynaklık edecek bilimsel araştırma ve olgulara dayalı eğitimin teori ve uygulamalarını oluşturmalıdır. Eğitimin kuramsal temelleri geliştirilerek uygulamalar bu temeller üzerine yapılmalıdır(Doğan,2002:75).

Sosyal ve ekonomik olduğu kadar politik bir girişim olan eğitimi, özellikle düzenli yarar grupları etkilemek isterler. Bunların kendilerine özgü kamu yararı kavramları ve buna dayalı eğitim felsefeleri olur. Böylece okulu ve amaçlarını, bu felsefe içerisine sokmaya çalışırlar. Eğer eğitim mesleği eğitimin amaçları ve bunların kontrolü konusunda kendi sorumluluğu bakımından sağlam bir felsefeye sahip değilse, düzenli yarar grupları karşısında direnemez(Bursalıoğlu,2002:53). Türk eğitim sistemi zaman zaman politik odakların tesirinde kalmış, buna bağlı olarak eğitimin her kademesinde olduğu gibi yükseköğretime giriş konusunda da kısa aralıklarla değişiklikler yaşanmıştır. Bu değişiklikler sanılanın aksine özel dershaneciliğe olan talebi arttırmıştır.

1974 yılında uygulamaya konulan merkezi sınav sistemi, belli dönemlerde yapılan değişikliklerle geliştirilmiştir. Kuruluşundan beri değişmeyen en önemli özelliği, sınavın ve yerleştirmenin merkezi olarak yapılması olmuştur. 30 yılı aşan deneyim sonrasında, sınavın yapılma biçimi ve yerleştirme sonuçlarının her türlü kayırmacılığa kapalı olması açısından, sistem toplumun güvenini sağlamıştır. Kuşkusuz bu güvenin korunmasına büyük özen gösterilirken, sınavda iyileştirmeler yapılması, öğrencilerin taşıdığı gerilimin azaltılmasına çalışılması gerekmektedir. Toplumda ve eğitim camiasında bu konuda beklentiler bulunmaktadır. Sınavın *tüm eğitim sisteminin* bütünlüğü içinde ele alınmasının gerekliliğini ortaya koymaktadır. Nasıl düzenlenirse düzenlensin tek başına sınav, sistemin yetersizliklerinden kaynaklanan sorunları çözemez. Bu geçiş probleminin çözümünde Türk Eğitim Sisteminin bütüncül olarak ele alınması, yapılacak önerilerin de tüm sistemi kapsayacak biçimde geliştirilmesi gerekmektedir. Bu konudaki öneriler;

- 1) *Erken yaşta yönlendirmeye yönelik öneriler,*
- 2) *Yükseköğretim kontenjanının artırılmasına yönelik öneriler*
- 3) *Mesleki eğitimin özendirici hale getirilmesi*

4) *Yükseköğretime seçme ve yerleştirme sisteminin yeniden düzenlenmesi,*
olarak sıralanabilir(YÖK,2006:160).

Bilim ve teknolojinin her geçen gün hızla geliştiği çağımızda, bu teknolojik gelişmeleri eğitimin hizmetine sunmak devletin görevleri arasındadır. Ancak ekonomik koşullar, genç nüfusun fazla olması gibi nedenlerden dolayı bu gelişmeler okullarda tam olarak yakalanamamaktadır. Bu açık dershanelerle desteklenmek istenmektedir. Bu bağlamda özel dershanecilik olgusunu besleyen *eğitim teknolojisi* etmenlerini dershanelerin sağladıkları daha iyi fiziksel şartlar, test tekniği odaklı oturmuş ölçme değerlendirme çalışmaları, sınava yönelik sağladıkları yayın ve dokümanlar, etkili rehberlik faaliyetleri, yeterli öğretmen kadrosu ile eşgüdümlü çalışan daha iyi yönetsel eğitsel kadro ve az mevcutlu sınıflar şeklinde özetleyebiliriz.

İlk ve ortaöğretimde verilen eğitimin niteliğini belirlemek amacıyla uluslararası düzeyde yürütülen ölçme ve değerlendirmelere, Türkiye ilk kez 1999 yılında Matematik ve Fen Bilgisi alanlarında katılmıştır. Sekizinci sınıf düzeyinde yapılan bu uluslararası değerlendirmede (TIMSS 1999) Türkiye 38 ülke arasında matematik dalında 31., fen bilgisi dalında ise 33. sırada yer alabilmiştir. 2001 yılında Uluslararası Eğitim Başarılarını Belirleme Kuruluşu (IEA)'nın ilkökul 4. sınıf öğrencilerinin okuma becerilerini değerlendirme çalışmasında (PIRLS) ise Türkiye 35 katılımcı ülke arasında, ancak 28. sırada yer alabilmiştir. Son olarak, Türkiye, 2003 yılında OECD'nin, matematik, fen, okuma ve problem çözme yeteneği dallarında, Uluslararası Öğrenci Değerlendirme Programı (PISA)'ne katılmıştır. 15 yaşındaki öğrenciler üzerinde yapılan değerlendirmelerde, Türkiye üç dalda (matematik, fen, problem çözme yeteneği), 29 OECD ülkesi arasında ancak Meksika'nın önünde 28. sırayı alabilmiştir. Öte yandan, öğrencilerin performansında gözlenen standart sapmalar açısından Türkiye'nin birinci sırada yer aldığı görülmüştür. Türkiye'de değişik okullar arasındaki performans farkı % 70'lere ulaşırken, bu oran İskandinav ülkelerinde % 5'ler düzeyinde kalmaktadır. Bu durumda eğitim fırsat eşitliğini geliştirmekte yararlanılabilecek bir yol olma niteliğini kaybetmiş olmaktadır(YÖK,2006:87).

Yükseköğrenim kurumununun 2005 yılında ÖSS ye ilk kez giren öğrenciler arasında yaptığı bir araştırma Türkiye de ortaöğretimin nitelik olarak yetersiz olduğunun ve liseler arasında sınav performansı adına ciddi farklılaşmalar olduğunu ortaya koymaktadır. Genel

olarak lise eğitiminin başarısını ve değişik lise türleri arasındaki başarı farklılaşmasını değerlendirmek için ÖSS'ye giren öğrencilerin sınavda çözdükleri net soru ortalamaları ilginç ipuçları vermektedir.

Tablo 7. 2005'de ÖSS'ye İlk Kez Girenlerin Yanıtladıkları Net Doğru Sayıları

Lise Türü	Başvuran Sayısı	Matematik 45 soru	Fen 45 soru	Türkçe 45 soru	Sosyal 45 soru
Genel Lise	294.000	5.72	2.25	20.11	11.81
Lise (Y.Dil Prog Uyg)	51.115	17.95	9.79	31.62	16.21
Anadolu Lisesi	36.017	27.86	19.39	33.90	16.89
Fen Lisesi	2.558	38.52	36.42	36.55	21.45
Çok Programlı Lise	40.407	3.13	1.12	15.24	9.05
Lise Toplamları	463.451	9.11	4.76	22.47	12.71
Endüstri Meslek	40.501	0.98	0.33	6.04	3.11
Ticaret Meslek	23.760	0.36	0.23	10.69	6.14
Anadolu Tic.Lis.	3.494	4.15	1.37	19.06	9.05
Anadolu Öğretmen	4.183	24.77	16.92	35.31	20.06
Anadolu Mes.Lis.	5.603	7.32	4.89	15.34	3.96
İmam Hatip Lisesi	8.886	1.38	0.07	17.35	12.65
Anadolu İmam Ha.	2.912	4.76	0.35	27.62	20.09
Teknik lise	4.965	5.41	2.54	8.64	2.38
Kız Meslek Lisesi	23.077	0.40	-0.03	14.27	7.06
Anad.Kız. Mes. Lis.	5.874	2.77	1.12	20.57	9.62
Meslek Liseleri Top.	135.705	2.38	1.1	12.72	6.72
Genel Toplam	599.156	7.58	3.93	20.26	11.35

Kaynak: YÖK Taslak Raporu 2006, sayfa:88

Tablo7.'den önemli bazı sonuçlara ulaşılabilir. Anadolu ve Fen liseleriyle Anadolu Öğretmen liseleri dışındaki tüm okulların matematik ve fen sorularına verdikleri doğru yanıt sayıları çok düşüktür. Bu üç tür okuldan sınava girenlerin tüm sınava girenler içindeki oranı ise sadece %7,14'tür. Öte yandan, genel liselerden gelenler 45 matematik sorusundan ortalama 5,72, 45 fen bilgisi sorusundan ortalama 2,25 soruyu doğru olarak yanıtlayabilmişlerdir. Matematik ve fen bilgisi bu kadar zayıf bir ortaöğretiminin yükseköğretim için *yeterli temeli* verebildiği söylenemez.

Tüm bu veriler ortaöğretimde yaşanan kalite boşluğunun göstergesidir. Dolayısıyla öğrenciler liselerde bulamadıkları kaliteli eğitimi dışarıda arama eğilimine girmişler ve bu da dershaneciliğe olan ilgiyi arttırmıştır. Zira dershanede verilen eğitim özel derslerden çok daha ucuz ve onlar kadar sonuç veren bir eğitim olduğundan, devlet okullarına çok iyi bir alternatif teşkil etmiştir.

Özel dershanelerin, üniversiteye giriş sürecinde öğrenciye daha iyi hazırlanması adına sunduğu cazip olanaklar onların daha fazla tercih edilmesini sağlamaktadır. Sene başlarında tüm çevre okullara duyurularak yapılan seviye tespit sınavlarının sonuçlarına göre yapılan indirim veya ücretsiz öğrenci alma uygulamaları, özel derece sınıfları ve az mevcutlu sınıf ortamları, birebir ilgilenim ve verilen bol kaynaklar(hazırlık kitapları ve süreli yayınlar) vb. bu olanaklardan bazılarıdır.

Ülkemizde son elli yılda orta ve yükseköğretim düzeyindeki öğrenci sayısında büyük artışlar olmuştur. Bu artış devlete, büyük bir ekonomik yükü birlikte beraberinde bazı sorunları da getirmiştir. Artan öğrenci sayısına paralel, okul ve öğretmen sayısının arttırılmayışı ya da okul, öğrenci ve öğretmen arasındaki bu dengesiz gelişme 1955’li yıllardan sonra dersane (derslik) sıkıntısı yaratarak, sınıflardaki öğrenci sayısının arttırılmasına; ikili ve üçlü öğretime gidilmesine neden olmuştur. Sınıfların kalabalıklaşması ile öğretimde araç ve gereçleri kullanma imkanı azalması, laboratuvarların sözel ders yapılan yerler haline gelmesi, ikili üçlü öğretime gidilmesi ve bunlara ek olarak; mevcut öğretmen sayısı yetmez duruma gelince, açığı kapatmak için çeşitli kimselerden yararlanma yoluna gidilerek, öğretmenlik standartları düşük kimselerin öğretim hizmetine alınması, öğretimin niteliğini olumsuz yönde etkilemiştir(Yıldız,2005:76).

Bu süreçten günümüze kadar her geçen yıl üniversiteye giriş zorlaşmıştır. Bununla paralel olarak üniversiteye hazırlanma süreci zamanla daha kapsamlı hale gelmiştir. Öğrenci ve veliler hazırlık sürecinde yeni arayışlara girmişler bu da onları özel dershanelere yönlendirmiştir.

Bu bağlamda artan arz ile son yıllarda sayıları hızla artan özel dershanelerin, birbirleriyle olan rekabetleri sonucunda, dersane sektörü sürekli değişen ve gelişen bir yapıya sahiptir. Özel dersane yöneticileri, öğretmenleri ve çalışanları, dershaneye daha

fazla öğrenci çekebilmek için adeta birbirleriyle yarışmaktadırlar. Bu rekabet kalitenin daha da artmasına neden olmaktadır. Özel dershanelerin sınavlara hazırlık sürecinde sağladığı imkânların çeşitliliği, öğrenci ve velilerin seçiminde önemli rol oynamaktadır(Coşkun,2006:50).

Dershanelerin sağladıkları fiziksel koşullar her geçen gün daha iyi olmaktadır. Binalar bakımlı, derslikler düzenli, öğrencinin çalışabileceği birçok kaynağın bulunduğu kütüphane, birebir çalışma ortamlarının olduğu etüt odaları bulunmaktadır. Ayrıca öğretmenlerin dinleneceği iyi öğretmen odaları ile öğrencinin dinlenip ihtiyaçlarını gidereceği çeşitli bol ve ucuz öğrenci kafeteryaları ile dershaneler cazip kılınmaktadır.

Bunların yanında dershaneler tanınmış ve deneyimli öğretmenleri kadrolarına dâhil ederek öğrenci çekmektedirler. Dershanelerin sağladığı bir diğer önemli olanak ise öğrencilere ücretsiz sundukları dokümanlardır. Bunların arasında; dergiler, soru bankaları, konu anlatımlı kitaplar, cep kitapları, sınıf içi testler, ünite testleri, tarama testleri ve ÖSS denemeleri bulunmaktadır.

Öğrenci, mutlaka her dershanede mevcut olan sene başı seviye tespit sınavlarından aldığı puan başarısı ölçüsünde indirim kazanmaktadır. Böylece başarılı fakat maddi imkânsızlığı olan öğrenci de dershaneye gidebilmektedir. Başarılı öğrencisini bünyesine alan dershane onu özel derece sınıflarında programlı ve her türlü imkânla yetiştirmektedir. Kaliteli üniversitelere yerleşen öğrenciler ile kendi reklamını yapmakta ve devamını sağlamaktadır.

Bir başka sorun da fiziki koşulların elverişsizliğidir. Yaklaşık 30-40 kişilik sınıflarda 70-80 öğrencinin eğitime çalışılması sonucunda bir süre sonra öğretmeni tartışma yolu ile ders işleme yönteminden uzaklaştırdığı, hangi öğrencinin ne kadar öğrendiğinin tespitinin zorlaştığı hata dersin bir bölümünün sınıfın düzenini sağlamakla geçirildiği bilinen bir gerçektir.

Diğer sosyal kurumlar gibi eğitim kurumları da toplumun ihtiyaçlarından doğan ve bu ihtiyaçlara cevap verdikleri sürece yaşayan, bu fonksiyonlarını yerine getiremedikleri zaman da ya değişikliğe uğrayan, ya da yerlerini yenilerine bırakan kurumlardır(Ergin,1994:34).

Özel dershanelerinin sayıca artmalarının en önemli sebeplerinden biri de şüphesiz ortaöğretim kurumlarının özel dershanelerin yerine getirdiği bazı işlevleri yerine getiremeyişleridir. Okullarda ki öğretim etkinlikleri önceden belirlenmiş eğitim amaçlarını gerçekleştirecek şekilde düzenlenmektedir. Okulda öğretmen, öğretimi gerçekleştirmek için var olan eşya ve durumlardan yararlanarak öğrenmeyi kolaylaştıracak nitelikte bir çevre yaratır. Öğrencilerde yaratılan bu çevrede, öğretmenin rehberliğinde denemelerde bulunarak bilgi, beceri, tavır ve idealler kazanırlar. İşte bunların öğrenciye kazandırılmasıyla ilgili faaliyetler öğretim, bu faaliyetlerin sonucu düşünüş, değerlendiriş ve davranışlarda meydana gelen değişimler ise eğitimidir. Bu nedenle öğretim eğitimin bir aracıdır. Başka bir ifadeyle öğretim eğitimin gerçekleşmesinde bir araç durumundadır.

Sınavlara hazırlanma yönünden özel dershaneler, öğretim süreci ve kaynak öğrenme materyali sağlama noktasında okullardan farklılık göstermektedirler. Söz konusu farklılıklarda başarıya ulaşma noktasında özel dershaneleri tercih edilir duruma getirmektedir. Özel dershanelerin amaçları sınavlara hazırlamak olduğu için eğitim programlarının kapsamı da sınava uygun olmaktadır. Oysa ki sınava hazırlamak, okulların var olma hedeflerinden sadece bir tanesidir. Dershaneler tek bir hedefe yönelik daha yoğun program hazırlamalarından kaynaklı başarıyı da artırma noktasında daha iddialı durmaktadır(Özmen,2006:71).

Küçük'ün 2006'da yaptığı çalışma(2006:79)bunu destekler niteliktedir. Küçük'ün lise öğretmenleri ve dersane öğretmenlerine yönelttiği *'lise eğitimi ne üniversiteye hazırlıyor ne de genel kültür veriyor'* önermesine aldığı yanıt, ortaöğretim kurumlarının nitelik boşluğu açısından fikir vermeye yeterlidir. Lise öğretmenlerinin %32,8 katılırken bu oran dersane öğretmenlerinde %60,9'a kadar çıkmaktadır. Kısaca, lise ve dersane öğretmenlerinin bu konuda hemfikir oldukları görülmektedir. Dersane öğretmenlerinin lise eğitimini daha acımasız eleştirdikleri, ancak lise eğitiminin daha iyi olması için herkesin kafa yorup, bütün kurumların eşgüdüm içinde çalışması gerekmektedir.

Dersane ve lise öğretmenlerinin resmi okulları eleştirmelerinin bir nedeni, özel dershanelerin eğitim sisteminin adeta odağı haline gelen üniversiteye giriş sınavında elde ettikleri başarıdır. Yani mevcut sistemde resmi okullarla kıyaslandığında dershaneler başarıya ulaşmıştır denilebilir. Ancak bu tam olarak daha nitelikli bir eğitim sundukları

anlamı taşımaz. Elemeye dayalı bir seçme sınavında resmi okullar karşısında elde ettikleri bir başarıdır.

Eğitimde, ölçme ve değerlendirme ihmal edilemez bir konudur. Öğrenciyi tanıma ve yönlendirme de aynı derecede önemlidir. Bugün eğitim sistemimizde ölçme ve değerlendirme not sistemine dayanır. Bu not sistemi ise uygulama veya araştırmaya değil, aktarılmış veya öğrenilmiş, hafızada depolanmış bilgilerin sözlü ve yazılı sınav ile yansıtılması esasına göredir. Bu sistem, yeteneklerin hatta kazanılmış becerilerin de değerlendirilme ölçütüdür. Sistemimizdeki ikinci bir ölçüm ise yüksek öğretimde yeteri sayıda yer olmaması dolayısıyla yapılan sıralama sınavıdır. Bu da tamamıyla teste dayanır (Kırbaç,2007:22). Özel dersanelerde uygulanan test yoğunluklu uygulamalar, onlara olan talebi arttırmaktadır.

Dersaneler genel anlamda aşağıdaki sıraya göre işleyişlerini sürdürmektedirler(Terzioğlu,2001:25,26):

- ✓ Konu anlatımı
- ✓ Bütün konuların sırayla işleyiş planı
- ✓ Sınavlar(etap sınavları ve aylık deneme sınavları)
- ✓ Müfredat programı
- ✓ Konularda kullanılan zamanlar

Anlatılan konular örnek sorular ve çözümlü testlerle pekiştirilmektedir. Öğrencilerin anlamadığı yerler mutlaka tekrar anlatılmakta gerekirse ilave etütler düzenlenmektedir. Gerekli bilgiler yazdırılmakta ya da yazılı belge olarak dağıtılmaktadır. Bütün derslerden ilave kaynaklar verilmekte ve bol dokümanlar ile dersler desteklenmektedir. Her anlatılan konu için; çözümlü testler, uygulama testleri ve ödev testleri verilmektedir. Ayrıca konu ile alakalı önceki yıllarda çıkan sorulara mutlaka yer verilmektedir.

Dersanelerde ölçme değerlendirme iki ayaklı olarak yapılmaktadır. Etap sınavları genellikle 15 günde bir yapılmakta ve konuların pekiştirilmesini hedeflemektedir. Deneme sınavları ise aylık periyotlar ile yapılmakta ve sınavda benzeri çıkabilecek sorulara yönelik olarak hazırlanmaktadır. Ayrıca bu sınavlarda öğrenciye zaman denetimi de öğretilmek istenmektedir.

Özel dershanelerdeki iç düzende birlik sağlamak amacıyla Milli Eğitim Bakanlığı tarafından 1988 yılında hazırlanan “Özel Dershaneler Tip Yönetmeliği”nin 8. maddesinde özel dershanelerin bünyelerinde kurulması öngörülen “Ölçme ve Değerlendirme Servisleri” ve “Rehberlik Servisleri”nin dershanenin kapasitesine göre “Ölçme-Değerlendirme ve Rehberlik Servisi” şeklinde birleştirilebileceği belirtilmiştir. İlgili yönetmeliğin 19. maddesinde “Ölçme Değerlendirme Servisi”nde çalışan elemanların görevleri aşağıdaki gibi sıralanmıştır(Nartgün,1998:22).

:

- ✓ Tekniğe uygun soruların hazırlanabilmesi için ilgililere açıklayıcı doküman temin etmek,
- ✓ Test sorularını derslere, konulara ve ölçmek istediği amaca göre ayırarak soru bankası oluşturmak,
- ✓ Her sorunun muhtelif uygulama tarihlerine göre analizlerini yapmak; soruların güçlük dereceleri ile ayırıcılık güçlerini hesaplamak; güçlük dereceleri, ayırıcılık güçleri vb. yönlerden olmayan soruları tespit ederek soru bankasından çıkarmak,
- ✓ Ölçme ve değerlendirme sonuçlarına göre program geliştirme ihtiyaçlarını belirlemek,
- ✓ Öğretime başlamadan önce öğrencilerin seviyelerini tespit etmek, öğretim faaliyetleri esnasında çeşitli zaman dilimlerinde verimi ölçmek maksadı ile her devre için sınav programı hazırlamak,
- ✓ Ölçme ve değerlendirme sonuçlarına göre öğrencilerin derslere ve ulaşılması beklenen hedef davranışlara göre, başarı ve başarısızlıklarını tespit etmek, tespit sonuçlarını tavsiyelerle birlikte öğrencilere ve ilgili öğretmenlere vermek,
- ✓ Yapılan seviye kontrol, seviye tespit ve deneme sınavları sonuçlarına göre öğrencilere ara karneler vermek.

Yukarıdaki açıklamalar doğrultusunda dershanelerdeki ölçme değerlendirme çalışmaları okullardaki başarı odaklı ölçme anlayışı ile paralellik göstermektedir.

Milli Eğitim Bakanlığı'nın okullarda yaptığı eğitimin bir nevi yüksek öğretim ölçü sınavı olan öğrenci seçme sınavı, her geçen sene dershanelerin önemini artırmaktadır. Gittikçe zorlaşan üniversiteye girişin en önemli yolunun, puanları yükseltici bilgileri ve teknikleri kazanmak olarak görülmesi ve ÖSS' ye hazırlanan öğrencilerde oluşan bilinçaltına göre, "üniversiteye girmenin yolu dershaneden geçer" mantığı bu kurumların önemini her geçen zaman daha da artırmaktadır. Özel dershanelere rağbetin çok olması bu kurumların daha disiplinsize bir şekilde örgütlenmesine ve sınava bu çerçevede hazırlanmasına sebep olmuştur(Uğraş,2009 :4).

Özel dershanelerde ölçme değerlendirme çalışmaları test tekniğine dayalı sınav odaklı bir sistemdir. Ülkemizde üniversitelere girişte başvurulan yöntem de seçmeye dayalı başarı odaklı bir anlayışa sahiptir. Öğrenciler neredeyse temel eğitimden itibaren sınava yönelik düşünmektedir. Neredeyse tek hedefleri sınavı başarıp bir yükseköğretim programına yerleşebilmektir. Bunun için farklı arayışlara girmekte ve yarışta öne geçmek adına alternatif yolları aramaktadır. Bu da zamanla özel dershanelere olan ilgiyi arttırmıştır.

Günümüz rekabet ortamında müşteriler daha bilinçli ve seçici davranmaktadır. Benzer nitelikte hizmetlerin özelliklerine sahip birçok kuruluş olması tüketicilerin seçeneklerini arttırarak rekabeti yoğunlaştırmaktadır. Amacı ihtiyacının en uygun şartlarda karşılanması olan ve pek çok firma arasından seçim yapma sansına sahip müşteri, kolay memnun olmamakta, en küçük olumsuzlukta firmayı değiştirerek rakip firmalara yönelmektedir(Özmen,2007:75). Rekabetin arttığı ortamlarda kuruluşlar müşteri çekmek için türlü yollara başvurmakta onların güvenini kazanmaya çalışmaktadır.

Özel dershaneler öğrenci çekebilmek adına reklam kampanyaları, başarılı öğrencilere özel burslar gibi farklı faaliyetlere girmekte hatta kamu okullarını gezerek tanıtım yapmaktadırlar. Veli ve öğrencinin dershaneyi tercih nedeni bu faaliyetler ve dershanenin geçmiş yıllardaki ÖSS deki başarı oranlarıdır. Böylece özel dershaneler veli ve öğrenciye sınavı kazanacaklarına dair bir güvence vererek onları bu konuda inandırmaktalar. Bu da velilerin dershaneye yönelişlerini arttırmaktadır.

Eğer bir yerde talep, arzdan çoksa bir yarışma olması doğaldır. Bu nedenle ülkemizde arz talep dengesinin sağlanamadığı yüksek öğretime geçişte de büyük bir yarış bulunmaktadır. Yarış ortamı ise bireylerin kaygı düzeylerini artırır.

Bireyler, öz değerlerinin tehdit edildiğini hissettikleri, içinde buldukları durumu stresli olarak yorumladıkları ya da tehlikeli olduğunu düşündükleri durumlarda kaygı duymaktadırlar. Bireylerin, olayları 'stresli' olarak yorumlama eğilimleri arttıkça veya stresi yoğun hissettikleri dönemlerde kaygı düzeyleri artmaktadır. Kaygının süreklilik kazandığı durumlarda bireyin kişiliği tehlikeye girebilmektedir.

Ortaöğretimden yükseköğretime geçişte izlenen ve sınava odaklanan eğitim sürecinin bir başka yansıması da, doğrudan adayların ruh sağlığı üzerindeki olumsuz etkisi ile ilgilidir. Adayların sınav sonucunda bir yere yerleşememe ya da istemedikleri bir yükseköğrenim alanında okuma kaygıları, gelecek için karamsar olmalarına, onların ve onlarla birlikte ailelerinin yaşamlarında iz bırakacak büyüklükte sorunlara yol açabilmektedir. Bu sınav, kazananlar kadar kazanmayanların da yaşamını etkilemekte, ailece önemli gerilimlerin taşınmasına neden olmaktadır.

Eğitimde başarı güdülemesi ölçme ve rekabet modeli doğal etiğin bir başka ihlal yelpazesini teşkil eder. Geleneksel ve çağdaş eğitim, bu üç argüman açısından sadece nesne değişiklikleri yapmıştır. Örneğin geçmişte uhrevi başarı bugün fiziksel başarı, hakeza geçmişte spritüel erişim rekabeti günümüzde maddesel erişim rekabeti öncelenmektedir. Yine insanda suçluluk dramasını besleyen ve varlığın eşsizliği ilkesine aykırı olan ölçme değerlendirme modelleri sadece kostüm değiştirerek pekiştirilmiş vaziyette eğitsel deneyimi zehirlemeye devam etmektedir (Akgündüz, 2008:62).

Özel dershanelerin bir görevi de daha önce söylediğimiz gibi bir üst kuruma öğrenci göndermektedir. Yükseköğretime giriş günümüzde artan talep ile adeta bir yarış haline gelmiş, özel dershanelerde yükseköğretime hazırlayan kurslar öğrencilerini adeta yarış atı misali sürekli yüksek performans düzeyinde çalıştırarak onları yetiştirmektedir. Bu öyle bir hal almıştır ki, öğrenci her bir deneme sınavından aldığı puanı dershanedeki danışmanı ile paylaşmakta ve danışmanı okul ve her türlü etkinliklerini takip ederek onu sınava odaklamaktadır. Bu durum eğitim sistemimizde zaten var olan sınav kaygısını belli ölçekte pekiştirebilmektedir.

Dershanelerde sağlanan bir başka olanak ise devlet okullarından biraz daha farklı olarak verilen rehberlik hizmetidir. Dershanede çalışan her bir öğretmenin danışmanlığını yaptığı belli sayıda öğrenci vardır. Öğretmenler bu öğrencilerle birebir ilgilenerek onların ders programlarını yapıp düzenli çalışmalarını sağlamaya çalışır. Aynı zamanda onların

doğru tercihleri yapabilmesi için onlara yardımcı olurlar. Hatta bazı dershanelerde öğrencilerin evlerine ziyaret yapıp çalışma ortamları bile kontrol edilmektedir. Yani, dershanenin reklamını yapacak öğrenciye, başarısını arttıracak her türlü rehberlik hizmeti sağlanmaya çalışılmaktadır.

Yapılan araştırmalar devlet okullarındaki öğretmen davranışlarının ve onların öğrenciden beklentilerinin, öğrenci üzerinde olumlu ya da olumsuz etkiler doğuracağını ortaya koymuştur. Öğretmenin birebir ilgilendiği ve olumlu tutum takındığı öğrencilerde başarı seviyesinin arttığı gözlenmektedir. Tam tersi olduğunda ise öğrencinin olumsuz birşekilde etkilendiği ve uzun vadede zarar gördüğü anlaşılmıştır. Özel dershaneler öğrenciyi daha çok müşteri olarak gördüğü için herkese eşit ölçüde ve özenle davranmak zorundadır. Bu özel dersane öğretmenlerine de yansımakta ve öğrencinin olumlu pekiştiren ve tavırlarla motivasyonunu arttırması sağlanmaktadır. Dershane ortamında kendini daha iyi hissedilen öğrencinin dershaneye eğilimi artmaktadır.

Hayatın farklı dönemlerinde bireylerin duyguları, bu duyguları doğuran faktörler ve duyguların yaşanma biçimleri değişmektedir. Ergenlik dönemini yaşayan gençlerde sıklıkla duyguların yoğunluğunda artış, istikrarsızlık, âşık olma, çekingenlik ve yalnız kalma isteği görülmektedir. Bu dönemde ergenlerin cinsel ve biyolojik alanlarda hızlı gelişimler yaşamakta olmaları onların yeni bedenlerine alışma sürecinde kaygı yaşamalarına neden olabilmektedir(Kırmızı,2008:2). Yükseköğretime hazırlık aşamasında olan gençlerin birçoğunun çeşitli nedenlerle bu süreçten geçtiği bilinmektedir. Okullarda sınıf ortamının kalabalık olması nedeni ile öğretmenlerin öğrencilerle birebir ilgilenememesi, rehberlik servisinin istenen düzeyde hizmet verememesi, gibi nedenlerle onların bu boşluğunu resmi okullara göre daha iyi rehberlik hizmeti veren dershaneler doldurmaktadır.

Özel dershanelerdeki rehberlik çalışmalarında üç temel hizmet birimi vardır ve yapılan etkinlikler bu hizmet alanlarına göre adlandırılmaktadır. Bunlar(Çomak,1997:63):

- ✓ *Eğitsel rehberlik*
- ✓ *Kişisel rehberlik*
- ✓ *Mesleki rehberlik*

Eğitsel rehberlik, bireyin kendi yetenek, ilgi, gereksinim ve olanaklarına uygun bir öğrenim dalını seçip bu öğrenim dalında başarı ile ilerlemesini sağlamak için bireye yapılan yardımlara denmektedir.

Kişisel rehberlik, bireyin kişisel sorunlarıyla ilgili olarak yapılan ve sorunları çözmeyi amaçlayan rehberliktir. Kişisel rehberlik kişinin daha çok sosyo-psikolojik sorunlarını kapsamına almaktadır.

Mesleki rehberlik ise bireyin yaşamını kazanabilmesi için kendi yeteneğine, ilgisine, isteğine uygun bir iş veya meslek seçme konusunda yapılan yardımdır. Yapılacak rehberlik bireyin iş veya meslek seçiminde ona yardımcı olacaktır.

Devlet okullarında sınıfların kalabalık olması, yetersiz rehberlik uzmanlarının olması gibi birçok sebepten veliler ve öğrenciler bulamadıkları etkili rehberliği özel dersanelerde aramaktadırlar. Özel dersanelerde sunulan rehberlik hizmeti onlara yönelişi arttıran en önemli faktörlerden biridir.

Araştırmanın uygulandığı Diyarbakır ilinde dershanecilik olgusu kapsamında dersanelerdeki öğretmen sayıları, ortaöğretime devam eden öğrenci sayıları, okullaşma oranları ve 2009-2010 yılı YGS sınavında Diyarbakır ilinin durumu ve özel dersanelerin mevcut durumu konularında betimlemeler yapılacaktır.

Diyarbakır ili Türkiye genelinde iller sıralamasına göre nüfus yoğunluğu bakımında 11.nci sıradadır. Toplam nüfusu 1.460.714'dir(www.turkcebilgi.com). Diyarbakır'da 4'ü merkezde olmak üzere toplam 17 ilçe vardır. 22.03.2008 tarihinde Diyarbakır büyükşehir belediyesi, Yenişehir, Kayapınar, Sur ve Bağlar olmak üzere dört merkez ilçeye ayrılmıştır. Her bir ilçenin eğitim- öğretim faaliyetleri İl Milli Eğitim Müdürlüğüne bağlı İlçe Milli Eğitim Müdürlüklerince yürütülmektedir(www.meb.gov.tr,2010)

Diyarbakır ilindeki 2009-2010 eğitim öğretim yılı verilerine bakarak okullarda eğitim alan öğrenci sayısını değerlendirebiliriz. Diyarbakır ilinde eğitim öğretim gören toplam 401.919 öğrencinin 217.226 sı erkek, 184. 693 ü kız öğrencidir. Bu veriler ışığında Diyarbakır ilinde erkek öğrencilerin kızlara göre daha fazla okullaştığı söylenebilir. Bu konuda son yıllarda ülke ve Diyarbakır genelinde kampanyalar düzenlenmekte ve kız

çocuklarının okula gönderilmesi teşvik edilmektedir. Haydi Kızlar Okula, Baba Beni Okula Gönder bunlardan bazılarıdır.

Eğitim-Sen tarafından hazırlanan yıl sonu raporunda, 2009-2010 eğitim-öğretim yılına ait istatistiklere bakıldığında Türkiye’de okullaşma oranı ortaöğretimde yüzde 65 (www.egitim-sen.com) ve yine Türkiye genelinde 2009-2010 öğretim yılında erkeklerdeki net okullaşma oranı yüzde 67,55 iken, kızlarda yüzde 62,21'dir([www.haberler.gen. al](http://www.haberler.gen.al)). Diyarbakır’da ise ortaöğretimde okullaşma oranı %58 dir. 81.252 öğrenci ortaöğretime devam etmekte olup bunların 33.865 i kız öğrenci, 47.387 si ise erkek öğrencilerdir. Erkek öğrencilerin kızlardan daha fazla okullaştıkları görülmektedir. Geleneksel faktörlerin bunda etkili olduğu söylenebilir.

2009-2010 verileri doğrultusunda Diyarbakır ilinde ilçeler dâhil olmak üzere 63 genel lise, 6 özel lise, 38 meslek lisesi toplam 107 ortaöğretim kurumu mevcuttur. Tüm kurumlarda toplam 15.212 eğitimci istihdam olmaktadır.

ÖSYM tarafından gerçekleştirilen üst öğretim kurumlarına geçiş için 2009-2010 yılında yapılan merkezi sınavlarda (YGS-LYS) Diyarbakır ili başarı sıralamasında 81 il arasında 66. sırada yer almaktadır. İl genelinde örgün eğitim yapan tüm genel liselerin 12. sınıf öğrencilerinin sınavı geçerli olan aday sayısı 12.183 olup bunların 9.372 si 180 puanı aşmıştır. İl bazı sıralamasında oldukça alt sıralardadır. Diyarbakır’ın yükseköğretime öğrenci gönderme oranı diğer illere göre düşüktür.

Bu durumun farkında olan yetkililer Diyarbakır’ın yükseköğretimde okullaşma oranının artırılması adına il ve ilçelerde bazı çalışmalar yapmaktadırlar. 17 ilçede oluşturulan SBS ve ÖSS'ye yönelik 80 kurs merkezinde öğrenciler ücretsiz olarak ÖSS ve SBS'ye yönelik Türkçe, matematik, fen, sosyal bilimler ve İngilizce derslerinde eğitim görmekteler. Ayrıca Diyarbakır Valiliği Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı (SYDV) tarafından başarılı fakat yoksul bazı öğrencilerin dersane giderleri karşılanmaktadır(www.ekotrent.com).

Başarılı ancak maddi imkânsızlıklar nedeniyle desteklenmesi gereken çok sayıda öğrenci var. Bu öğrencilerin yaşlılarıyla eşit koşullarda eğitim alması için desteklenmesi gerekiyordu. Müdürlük olarak bu

sıkıntının giderilmesine yönelik Diyarbakır ve 17 ilçede toplam 80 kurs merkezi oluşturduk. Bu merkezlerde hafta sonları 6, 7 ve 8. sınıfa devam eden 11 bin 154 öğrenci SBS kursuna, 12. sınıfta okuyan bin 589 öğrenci de ÖSS kurslarından ücretsiz olarak faydalanıyor. Okul yönetimi tarafından belirlenen, derslerinde başarılı ancak yeşil kart sahibi yoksul ailelerin çocukları bu kurs merkezlerine yönlendiriliyor. Amacımız dershaneye gitme imkânı olmayan öğrencilerin dershaneye giden öğrencilerle rekabet edebileceği eşit şartları sağlamaktır(Yaşa,2009).

TSK'nin de Türkiye'de en yaygın dershanecilik yapan kamu kuruluşlarının başında geldiği bilinmektedir. Öğrenciden ücret almamaktadırlar. Milli Eğitim Bakanlığı ile işbirliği yaparak onbinlerce öğrenciyi, açtığı Mehmetçik Dershanelerinde SBS ve YGS(ÖSS eski adıyla) ye hazırlar(Küçük,2006:122).

Özel Öğretim kurumları, 5580 sayılı ÖÖKK göre açılmakta ve faaliyet göstermektedir. Bu kurumların genel eğitim kurumları içinde oranı öğrenci sayısına göre %2,4 dür. Diyarbakır da bu oran %1'dir. MEB'in stratejik planları arasında özel sektörün eğitim alanında teşvik edilmesi amaçlanmaktadır. Bu nedenle özel dershanelerin, özel okullara dönüştürülmesi teşvik edilecektir.

Diyarbakır'da 1984 yılında açılan ilk dersane adını Urfa, Mardin ve Diyarbakır üçgeninde bulunan dağdan alan *Özel Karacadağ* dershanesidir. Halen yükseköğretime hazırlık eğitimi veren dershanelerden biridir.

25.08.2010 tarihi itibarı ile Diyarbakır ilinde 41 i merkezde olmak üzere toplam 53 dersane faaliyet göstermektedir. Merkez ilçeler haricindeki diğer 12 özel dershanenin 4'u Bismil, 1'i Çermik, 1'i Çınar, 4'u Ergani ve 2'si Silvan'dadır. Merkezdeki 41 dershanenin hepsi YGS ve SBS ye hazırlık eğitimi verirken bunların 15 tanesi ayrıca KPSS ye hazırlık eğitimi de vermektedir.

Bu dershanelerde toplam 400 civarı öğretmen bulunmaktadır. Dershanelerde eğitim kadrosu ihtiyaca göre sürekli değiştirilmekte ve zaman zamanda ücretli öğretmenler alınmaktadır. Bu nedenle kesin öğretmen sayısı vermek zordur. Türkiye geneline bakıldığında dersane de çalışan öğretmen sayısı oldukça fazladır. Zamanla dersane öğretmenleri de eğitimde söz sahibi olmaya başlamışlardır. Onlar bu süreçte hem etkilenen hem de etkileyen konumdadır. Bu nedenle öğretmen görüşlerini almak araştırmaya değer katma açısından önemlidir.

2. YÜKSEK ÖĞRETİME HAZIRLIK EĞİTİMİNDE ÖZEL DERSHANECİLİK OLGUSUNU BESLEYEN ETMENLERE İLİŞKİN ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ/Diyarbakır örneği.

Araştırmanın amacı doğrultusunda ölçme aracı uygulanarak elde edilen öğretmen görüşlerinin analizi bu bölümde değerlendirilecektir. Ayrıca verilerin çözümlenmesi sonucunda elde edilen bulgular ve yorumlar diğer ilgili araştırmalarda elde edilen bulgular ve yorumlarla karşılaştırılarak sunulacaktır.

2.1. Kişisel Durum Bilgileri

Yüksek öğretime hazırlık eğitiminde özel dershanecilik olgusunu besleyen etmenlere ilişkin öğretmenlerin görüşlerinin eğitim bilinci ve eğitim teknolojisi boyutlarında belirlenmesi amacıyla Diyarbakır il merkezi olarak dört merkez ilçede bulunan yüksek öğretime hazırlık eğitimi veren özel dershanelerde çalışan öğretmenlerin tümü çalışmanın evrenini oluşturmuştur. Bu çalışmada örneklemin evreni temsil ettiği ifade edilebilir. Bu çalışmanın yapıldığı tarih itibariyle Diyarbakır il merkezinde yüksek öğretime hazırlık eğitimi veren özel dershanelerdeki ulaşılabilen toplam 373 öğretmenin tamamına ölçme aracı uygulanmıştır. Öğretmenlerin cinsiyet, branş ve çalışma sürelerine göre dağılımı aşağıdaki tablolarda sunulmuştur.

Cinsiyet

Araştırmaya katılan öğretmenlerin cinsiyetlerine göre dağılımı Tablo 8’de verilmiştir.

Tablo 8: Cinsiyetlerine Göre Öğretmenlerin Özellikleri

Cinsiyet	Öğretmen sayısı (N)	Yüzde (%)
Bayan	84	22.5
Erkek	271	72.7
Belirsiz	18	4.8
Toplam	373	100.0

Tablo 8’de görüldüğü gibi araştırmaya katılan 373 öğretmennin % 72,7’sini erkekler, % 22,5’ini de kızlar oluşturmaktadır. %4,8’i de çeşitli nedenlerle cinsiyet

belirtmemiştir. Buna göre araştırmaya katılan erkek öğretmenlerin kızlara oranla daha fazla olduğu görölmektedir. Bunun sonucu olarak Diyarbakır il genelinde erkek öğretmenlerin dershanede daha fazla istihdam edildiği söylenebilir. Bununla birlikte ölkemiz koşullarında bu oranın, ölkemizdeki diğer meslek gruplarındaki bayan personel istihdam oranı ile kıyaslandığında oldukça yüksek bir değer olduğu düşünölmektedir.

Genel olarak yapılan literatür taramasında, özel dersanelerle ilgili yapılan araştırmaların büyük bir çoğunluğunun öğrenci görüşleri üzerinde yoğunlaştığı gözlenmiştir. Özel dersanelerde çalışan *öğretmenlerin görüşlerinin* değerlendirildiği fazla araştırmaya rastlanmamıştır.

Çomak'ın 1997 de Elazığ'da yaptığı çalışmada öğrenci veli ve öğretmen görüşlerine yer verilmiştir. Öğretmenlerin cinsiyetlerine ilişkin bölümde, 100 öğretmen arasında sadece 3 bayan olduğundan güvenilirliği bozacağı endişesiyle cinsiyet değişkeni açısından yorum bile yapılmamıştır. Bu durum Elazığ dersanelerinde erkek öğretmenlerin çok daha fazla istihdam olduğunu gösterebilir. Ergin'in araştırmasına(1993:43) katılan dersane öğretmenlerinin %58 ile çoğunluğunu erkekler oluşturmaktadır. Özmen'in çalışmasında (2006:94) dersane öğretmenlerinin %67'si erkeklerden oluşmaktadır.

Diyarbakır örneğinde, Yiğit ve Aktay'ın özel okulculukla ilgili yaptıkları çalışmada, erkek öğretmenlerin sayısal durumlarının açık ara ile bayanlardan fazla olduğü görölmektedir(Yiğit,2008; Aktay,2008). Bu durum Diyarbakır'da yükseköğretime hazırlık eğitimi veren özel dersanelerde erkek öğretmenlerin, bayanlara göre daha fazla istihdam edildiğini gösterebilir. Diyarbakır'ın gelenekselliğin hâkim olduğü bir yapıya sahip olması sebebi ile erkeklerin bayanlara göre daha fazla iş hayatının içinde özellikle özel sektörde bulunabilecekleri söylenebilir.

Branş

Yükseköğretime hazırlık eğitimi veren özel dersanelerde öğretmenlerin sayısal, sözel ve eşit ağırlık branşları altında bulunan derslerde eğitim verdikleri gözlemlenmiştir. Öğretmenler branşlarıyla aynı paralelde olan programa dâhil öğrencilere bu derslerden daha yoğun olarak derse girmektedirler.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin branşlarına göre dağılımı Tablo 9'da verilmiştir.

Tablo 9: Branşlarına Göre Öğretmenlerin Özellikleri

Branş	Öğretmen Sayısı (N)	Yüzde (%)
Sayısal	185	49.6
Sözel	118	31.6
Eşit ağırlık	32	8.6
Belirsiz	38	10.2
Toplam	373	100.0

Tablo 9'da görüldüğü gibi araştırmaya katılan 373 öğretmenin % 49,6'sını sayısal, % 31,6'sını sözel, % 8,6'sını da eşit ağırlık branşlarından derse girdiği görülmektedir. % 10.2'si ise çeşitli nedenlerle branş belirtmemişlerdir. Bu oranlar öğretmenlerin branşa göre bakıldığında en fazla sayısal branşlardaki öğretmenlerin dersanelerde daha fazla tercih edildiği şeklinde yorumlanabilir. Dersanelerdeki bu tercih elbette talebe göre şekillenmektedir. Dolayısıyla, ülkemizdeki yükseköğretim adaylarının daha çok sayısal branş tercih ettikleri yönünde bir yorum da çıkarılabilir. Sevinç'in (2010: 81) öğrenci görüşlerini değerlendirdiği çalışmasında da sayısal programa dâhil öğrenciler sözellere göre daha fazla dersane tercih etmişlerdir.

Değirmencioğlu'nun İstanbul ilinde 162 öğretmen ve yönetici üzerinde yaptığı araştırmasında, öğretmenlerin %32' sini sayısal branşlara sahip olan öğretmenler oluşturmaktadır(2009:40). Yine bu oran sayısal branşta eğitim almak isteyen öğrencilerin daha yoğun olduğu şeklinde yorumlanabilir.

Bunun yanında ebeveynlerin öteden beri sayısal branşlardan daha çok destek eğitim alma yönündeki inançları da ayrı bir faktör olabilir. Son olarak yüksek öğretim kurumlarında faaliyet gösteren bölümlerin daha çok sayısal ağırlıklı olduğu da düşünülebilir. Bu durumda çok hızlı teknolojik gelişim ve değişimlerin olduğu asrımızda sayısal değerlerin hayatımızda çok fazla yer tuttuğunun bir göstergesi, bunun sonucu olarak da sayısal alanda çok fazla iş ve istihdam imkânının oluşmasına bir sebep olarak yorumlanabilir.

Çalışma Süreleri

Çalışma süreleri mesleğe başlama yılından itibaren meslekte bulunma yılına göre 4 ayrı kategoride değerlendirilmiştir.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin çalışma sürelerine göre dağılımı Tablo 10'da verilmiştir.

Tablo 10: Çalışma Sürelerine göre Öğretmenlerin Özellikleri

Çalışma Süresi(Yıl)	Öğretmen Sayısı (N)	Yüzde (%)
1-5	112	30
6-10	147	39.4
11-15	43	11.5
16+	38	10.2
Belirsiz	33	8.8
Toplam	373	100.0

Tablo 10'da görüldüğü gibi araştırmaya katılan 373 öğretmenin %30'u 1-5 yıllık öğretmen, %39.4'ü 6-10, %11.5'i 11-15, %10.2'si 16+ yıllık öğretmendir. %8.8 lik bir pay ise çalışma süresini belirtmemiştir. Yaklaşık % 70'nin 1-10 yıllık öğretmen olduğu gözlenmektedir. Dolayısı ile dershanelerin daha çok yeni mezun öğretmenleri tercih ettiği gözlenmektedir. 1990'lı yıllarda, dershanelere başvuran öğretmenlerin sayıca az olmasının da etkisiyle, daha yüksek ücretle daha tecrübeli öğretmenler çalıştırılırken, ucuz iş gücünün artmasıyla birlikte dershaneler, işsiz kalan genç öğretmenleri tercih etmeye başlamışlardır(Uğraş,2009:19).

Ergin'in araştırmasında(1993:4) dershane öğretmenlerinin %63'ü 1-10 yıllık deneyime sahip öğretmenlerdir. Bu bulgu çalışmamızla aynı paraleldedir. Erhan Çomak'ın 1997 de yaptığı ' *Özel Dershanelerdeki Mesleki Rehberlik Faaliyetleri*' adlı çalışma da dershanede çalışan öğretmenlerin %100 ü 1-10 yıllık öğretmendir. Buna göre dershane öğretmenlerinin birçoğu yeni öğretmenlerden oluşmaktadır.

Büyükbaş'ın yaptığı araştırmada 1-5 yıllık öğretmenler, araştırmaya katılanların %31.9'unu oluşturmaktadır. Yine burada da öğretmenlerin çoğu meslekte yeni olan öğretmenlerden oluşmaktadır(1996:27).

Bu çalışma açısından araştırmaya katılan yeni mezun öğretmenlerin yeni öğretme-öğrenme yaklaşımlarına uygun olarak yetiştirilmelerinden dolayı amaç gerçekleştirme düzeyini arttıracak şekilde yorumlanabilir. Bunun yanında ülkemizde son yıllarda fazlaca aşına olduğumuz KPSS sınavında barajı geçemeyip istihdam olamayan öğretmenlerin çoğunlukla dershaneleri seçtiği ve dershanedeki işverenlerin bu öğretmenleri düşük ücretle çalıştırdıkları için daha fazla tercih ettiği şeklinde de yorumlanabilir.

Bir diğer neden de hafta sonu- hafta içi ve 08.00 – 17.00 gibi düzenli bir mesai anlayışı olmayan ve çalışma şartlarının kamuya göre daha ağır olduğu özel dershaneleri, meslekte uzun süre çalışmış öğretmenlerin fazla tercih etmemesi de olabilir. Bu nedenlerden öğretmenlerin yaklaşık %70'i genç öğretmenlerden oluşmaktadır denilebilir.

2.2 Eğitim Bilincine İlişkin Öğretmen Görüşlerinin Değerlendirilmesi

Diyarbakır ili merkez ilçelerindeki yükseköğretime hazırlık eğitimi veren özel dershanelerde çalışan öğretmenlerin, yükseköğretime hazırlık eğitiminde özel dershanecilik olgusunu besleyen eğitim bilinci etmenine ilişkin görüşleri bu bölümde değerlendirilecektir. Eğitim bilinci etmenine ilişkin öğretmen görüşleri ve onların cinsiyetlerine, branşlarına ve çalışma sürelerine göre aralarında farklılık olup olmadığı araştırılmıştır. Eğitim bilincine ilişkin genel öğretmen görüşleri Tablo 11'de özetlenmiştir.

Ölçme aracının 1. maddesi olan “Özel dershanecilik eğitim kurumlarının sayısını arttırmış olmakla beraber niteliğin düşmesine eğitimin ticarileşmesine yol açmıştır,” ifadesine öğretmenlerin %60,9'u *Katılıyorum*, %22,8' i *Kısmen katılıyorum* ve % 15,5'i de *Katılmıyorum* şeklinde görüş bildirmiştir. Öğretmenlerin büyük çoğunluğunun *katılıyorum* şeklinde görüş bildirmesi yüksek öğretime hazırlık eğitiminde özel dersane sayısının artmasının eğitimde kaliteyi de beraberinde getirmediğini düşündüklerini göstermektedir. Bu önermenin yüksek oranda kabul görmesi dershanelerin öğrencilerden para kazanmak

adına daha çok ticarileştiği şeklinde düşündüklerini gösterebilir. Bununla birlikte Kısmen katılıyorum görüşünün %22.8 olması bazı özel dersanelerin eğitime önem vererek niteliği düşürmediği şeklinde yorumlanabilir. Öğretmenlerin çok azı % 15.5'i katılmıyorum ifadesiyle eğitimde fırsat eşitliğinin sağlanması adına herkesin gidebileceği kadar çok sayıda özel dersane olmasını istediğini ifade etmiş olabilir. Bu sonuçlarla Terzioğlu'nun (2001:42) bulguları arasında benzerlik vardır. Terzioğlu'nun araştırmasında, şu an ki eğitim sisteminde dersanelerin de beklentilere cevap veremediği ve rekabet ortamından dolayı dersanelerin ticari yönlerinin olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Tablo 11: Eğitim Bilincine İlişkin Genel Öğretmen Görüşleri

Madde sıra	Eğitim Bilinci Maddeleri	Katılıyorum (%)	Kısmen Katılıyorum (%)	Katılmıyorum (%)	Ortalama	Standart Sapma
1	Özel dershanecilik eğitim kurumlarının sayısını artırmış olmakla beraber niteliğin düşmesine eğitimin ticarileşmesine yol açmıştır.	60.9	22.8	15.5	2.44	0.778
5	Özel dershanecilik, eğitimi üniversiteye giriş başarısına indirgemiş, bu nedenle eğitimde nitelik düşüşüne ve enerji savurganlığına yol açmıştır.	38.9	27.6	32.7	2.05	0.865
7	Özel dershanecilik, ortaöğretim kurumlarının nitelik boşluğunu doldurmak için toplumun yarattığı bir çözümdür.	68.1	20.4	9.4	2.54	0.752
10	Özel dersanelerin eğitim anlayışı, kişilik gelişiminden çok koşullanma ve bilgi birikimini arttırmaya yöneliktir.	67.0	19.6	12.3	2.54	0.75
11	Özel dersaneler nitelikli eğitimden ziyade öğrenilmiş çaresizliği pekiştirici rol oynamaktadır.	28.4	28.2	43.4	1.85	0.835
13	Özel dersanelerin eğitim anlayışı, okulların ezberci ve koşullayıcı eğitim tarzını pekiştirici niteliktedir.	32.7	29.0	37.3	1.93	0.860
14	Türk eğitim yaşamında enerji savurganlığını aşmanın yolu, Türk eğitim sistemini bütüncül bir bakış açısıyla geliştirmektir.	74.0	15.5	10.2	2.63	0.673

Ölçme aracının 5. maddesi olan “Özel dershanecilik, eğitimi üniversiteye giriş başarısını indirgemiş, bu nedenle eğitimde nitelik düşüşüne ve enerji savurganlığına yol açmıştır,” ifadesine öğretmenlerin %38,9'u *Katılıyorum*, %27,6'sı *Kısmen katılıyorum* ve %32,7'si de *Katılmıyorum* şeklinde görüş bildirmiştir. Üniversite sınavı nedeni ile özel dersanelere yönelen öğrencilerin ortaöğretimden geri kalmaları ve geleceğin bir sınav ile

belirlenmesinden öğretmenlerin bir kısmının rahatsız olduğu söylenebilir. Bu önermede öğretmenlerin cevap oranlarının birbirine yakın olması kafalarında halen eğitim sistemi ile ilgili bir fikir birliği ve genel kanaatin olmadığı şeklinde yorumlanabilir. Şahin'in yaptığı araştırmada öğrencilerin dershaneyi en fazla tercih nedenlerinin üniversiteye giriş olduğu sonucuna varılmıştır(Şahin,2002:103). TED'in Türkiye'de Üniversiteye Giriş Sistemi Araştırmasında öğrenciler, dershaneye gitmeden üniversiteye giriş sınavını kazanmanın çok zor olduğunu ifade etmişler ve eğitimi üniversiteye giriş başarısıyla sınırlandırmışlardır.

Ölçme aracının 7. maddesi olan “Özel dershanecilik, ortaöğretim kurumlarının nitelik boşluğunu doldurmak için toplumun yarattığı bir çözümdür,”ifadesine öğretmenlerin %68,1'i *Katılıyorum*, %20,4'ü *Kısmen katılıyorum* ve %9,4'ü de *Katılmıyorum* şeklinde görüş bildirmiştir. Öğretmenlerin %68,1 gibi büyük bir oranının ortaöğretim kurumlarının verdiği eğitime güvenmedikleri söylenebilir. Bunun nedeni ise üniversiteye giriş sınavlarında dershaneye gitmeyen öğrencilerin sınavı kazanma oranlarının düşük olması olabilir. Tek başına okulları yetersiz görmektedirler. Özel dershanelerde üniversite sınavına yönelik yoğun bir program sunulması ve öğrencilerle birebir daha yoğun ilgileniliyor olması sınavı kazanma olasılığını artırmaktadır. Bunun yanında ankete katılan öğretmenlerin özel dershanelerde çalışıyor olması da ortaöğretim kurumlarında verilen eğitime güvenmeme sebeplerinden biri olabilir.

Seviye Belirleme Sınavına İlişkin Öğrenci Ve Dershane Öğretmenlerinin Görüşleri(2010)' başlıklı Kerim Gündoğdu, Emine Kızıldaş Ve Nesrin Çimen'in yaptığı çalışma da; *öğretmenler genellikle, okuldaki derslerin sınav için yeterli olmadığını ve öğrencilerin sınav konusunda dershaneler tarafından desteklenmesi gerektiğini düşünmektedirler*, denilmektedir(Gündoğdu ve diğerleri, 2010). Bu sonuç, ortaöğretim kurumlarının nitelik boşluğunu doldurmak için dershanelere yönelimin olduğunu desteklemektedir.

Büyükbaş'ın araştırmasında(1996:38), özel dershanelerin eğitimdeki bir boşluğu doldurduğu görüşüne öğretmenlerin tümü katılmışlardır ve bu da araştırmamızda çıkan büyük oranda katılıyorum ifadesini desteklemektedir.

Ölçme aracının 10. maddesi olan “Özel dersanelerin eğitim anlayışı, kişilik gelişiminden çok koşullanma ve bilgi birikimini arttırmaya yöneliktir.” ifadesine öğretmenlerin %67,0’si *Katılıyorum*, %19,6’sı *Kısmen katılıyorum* ve %12,3’ü de *Katılmıyorum* şeklinde görüş bildirmiştir. Ticari maksatlı kurulan özel dersanelerin amacının öğrencileri bir üst basamağa hazırlamak olduğu ve bu nedenle eğitim konseptinde, hedeflerinde, programında ve en nihayetinde eğitim müfredatında kişilik gelişimine yönelik hiçbir unsur bulunmadığı göz önünde bulundurulursa katılıyorum cevabının fazla olması yadırganacak bir durum değildir. Bununla birlikte kamuya ait ortaöğretimlerde de kişilik gelişimine ait yeterli bir program takip edilmediği düşünülmektedir. Yine Büyükbaşın çalışmasında(1996:37) özel dersaneler, öğrencilerin ruh ve duygu bakımından dengeli ve sağlıklı gelişmiş bir kişiliğe ve karaktere sahip olarak yetişmelerine yardımcı olmaktadır görüşüne öğretmenler orta düzeyde katılmışlardır. bu sonuç araştırmamızdaki kısmen katılıyorum ifadesini desteklemektedir.

Ölçme aracının 11. maddesi olan, “Özel dersaneler nitelikli eğitimden ziyade öğrenilmiş çaresizliği pekiştirici rol oynamaktadır.” ifadesine öğretmenlerin %28,4’ü *Katılıyorum*, %28,2’ü *Kısmen katılıyorum* ve %43,4’ü de *Katılmıyorum* şeklinde görüş bildirmiştir. Öğretmenlere göre öğrencilerin bu dersaneleri tercih etme sebebi kendilerini bir üst basamağa taşıyacak eğitimi almaktır. Ve yapılan istatistiklere göre özel dersaneye giden öğrencilerin yüzde olarak daha fazla üniversiteye girdikleri görülmektedir. Dolayısıyla ankete katılan öğretmenler büyük oranda katılmıyorum şeklinde görüş bildirerek özel dersaneleri öğrenilmiş çaresizliği pekiştirmek yerine sınavı kazanma adına bir yol gibi görmekte olduklarını ifade etmişlerdir. Yani bir üst basamağa hazırlama konusunda dersanelere güvendikleri söylenebilir.

Ölçme aracının 13. maddesi olan “Özel dersanelerin eğitim anlayışı, okulların ezberci ve koşullayıcı eğitim tarzını pekiştirici niteliktedir.” ifadesine öğretmenlerin %32,7’si *Katılıyorum*, %29’u *Kısmen katılıyorum* ve %37,3’ü de *Katılmıyorum* şeklinde görüş bildirmiştir. Tüm cevapların birbirine yakın olması gösteriyor ki özel dersanelerde verilen eğitim için öğretmenler tamamen niteliklidir diyememektedirler. Hatta bütün cevaplar da göz önüne alındığında öğretmenlerin Türk Eğitim Sistemi ve özel dersanecilik konusunda kararsız ve kafalarının karışık olduğu söylenebilir. Bununla birlikte bu sonuç, öğretmenlerin bu görüşe daha yüksek oranda katılmasına rağmen, çalıştıkları kurumu koruma refleksinden kaynaklanmış olabilir. Küçük’ün yaptığı

araştırmada(2006:78), öğretmenler dershaneleri her bakımdan kaliteli bulmuştur; bu da katılmıyorum ifadesini destekler niteliktedir. Aynı araştırmada dershanelerin sadece sınav tekniğine odaklanmaları eleştirilmiş olup bu da katılıyorum ifadesiyle örtüşmektedir.

Ölçme aracınının 14. maddesi olan “Türk eğitim yaşamında enerji savurganlığını aşmanın yolu, Türk eğitim sistemini bütüncül bir bakış açısıyla geliştirmektir.” ifadesine öğretmenlerin %74’ü *Katılıyorum*, %15,5’i *Kısmen katılıyorum* ve %10,2’si de *Katılmıyorum* şeklinde görüş bildirmiştir. Burada farkına varılan nokta aslında çok gerçekçidir. Özel dershaneler olsun ortaöğretim kurumları olsun tüm eğitim sisteminin ve mesleğe yönelik sınavların tekrar gözden geçirilmesi, eğitimin ilköğretimden istihdam aşamasına kadar ve hatta mezuniyet sonrası eğitimleri de kapsayacak şekilde bir bütün olarak değerlendirilmesi ve buna göre yeniden uzun soluklu bir konsept belirlenmesi gerekmektedir. Eğitim sisteminin mevcut durumu oldukça kompleks bir hal almıştır. Bu nedenle önermede de %74 gibi büyük bir katılıyorum cevabının verildiği düşünülmektedir. Büyükbaş’ın çalışmasında(1996:70), sitemdeki öğrenci akışı yönlendirmeye dayalı olarak düzenlenirse dershanelerin işlevi azalır sonucuna ulaşılmıştır. Bu da eğitim sisteminin temelden mesleki yönlendirmeye beraber bütüncül olarak değerlendirilmesi gerektiği görüşünü desteklemektedir. Dağlı’nın (2006:61) araştırmasında da sınavlar oldukça dershaneler var olacaktır sonucu, eğitim sisteminin bütüncül olarak ele alınıp geliştirilmesi gerekliliğini ortaya koyduğu düşünülmektedir.

Cinsiyet Değişkenine Göre Eğitim Bilinci Sorularının Karşılaştırılması

Cinsiyet ile yüksek öğretime hazırlık eğitiminde özel dershanecilik olgusunu besleyen etmenlere ilişkin öğretmen görüşlerinin arasındaki ilişki düzeyleri, eğitim bilinci alanlarına göre istatistiksel açıdan analiz edilmiş ve bulgular Tablo 12’de verilmiştir.

Tablo 12’ den anlaşılacağı gibi, cinsiyet değişkeni açısından bayan ve erkek öğretmenlerin görüşlerinde eğitim bilinci alanlarında iki madde de anlamlı farklılık saptanmıştır.

“Özel dershaneler nitelikli eğitimden ziyade öğrenilmiş çaresizliği pekiştirici rol oynamaktadır” ifadesinde cinsiyete göre öğretmen görüşlerinde anlamlı farklılık ($p<0,05$) saptanmıştır. Ortalama 1.93 puan ile erkekler, bayan öğretmenlere göre daha yüksek oranda katıldıklarını ifade etmişlerdir. Erkekler dershanelerde nitelikli eğitim verildiği

kanaatinde değiller, bir meslek sahibi olma adına dershaneler çözüm yolu gibi görüldüğünden öğrenilmiş çaresizliği pekiştirir niteliktedirler.

Tablo 12: Cinsiyet değişkenine göre eğitim bilinci sorularının karşılaştırılması

Madde sıra	Eğitim bilinci maddeleri	Cinsiyet	Katılıyorrum (%)	Kısmen katılıyorrum (%)	Katılmıyorrum (%)	Ortalama	Standart sapma	t	P değeri
1	Özel dershanecilik eğitim kurumlarının sayısını artırmış olmakla beraber niteliğin düşmesine eğitim ticarileşmesine yol açmıştır.	Bayan	56.1	20.7	23.2	2.27	0.896	-2.08	0.064
		Erkek	64.1	23.3	12.2	2.51	0.725		
5	Özel dershanecilik, eğitimi üniversiteye giriş başarısına indirgemiş, bu nedenle eğitimde nitelik düşüşüne ve enerji savurganlığına yol açmıştır.	Bayan	35.7	31.0	33.3	2.02	0.836	-0.33	0.694
		Erkek	40.3	26.9	32.8	2.05	0.876		
7	Özel dershanecilik, ortaöğretim kurumlarının nitelik boşluğunu doldurmak için toplumun yarattığı bir çözümdür.	Bayan	73.2	19.5	7.3	2.60	0.730	1.04	0.656
		Erkek	68.4	21.4	10.2	2.54	0.749		
10	Özel dershanelerin eğitim anlayışı, kişilik gelişiminden çok koşullanma ve bilgi birikimini arttırmaya yöneliktir.	Bayan	66.3	24.1	9.6	2.54	0.719	0.47	0.554
		Erkek	67.2	19.8	13.1	2.51	0.759		
11	Özel dershaneler nitelikli eğitimden ziyade öğrenilmiş çaresizliği pekiştirici rol oynamaktadır.	Bayan	19	26.2	54.8	1.64	0.786	-2.83	0.024
		Erkek	31.2	29.7	39.1	1.93	0.840		
13	Özel dershanelerin eğitim anlayışı, okulların ezberci ve koşullayıcı eğitim tarzını pekiştirici niteliktedir.	Bayan	21.7	31.3	47	1.73	0.812	-2.72	0.028
		Erkek	36.8	28.6	34.6	2.01	0.861		
14	Türk eğitim yaşamında enerji savurganlığı aşmanın yolu, Türk eğitim sistemini bütüncül bir bakış açısıyla geliştirmektir.	Bayan	79.8	16.7	3.6	2.76	0.506	2.39	0.071
		Erkek	71.9	15.9	12.2	2.59	0.714		

“Özel dershanelerin eğitim anlayışı, okulların ezberci ve koşullayıcı eğitim tarzını pekiştirici niteliktedir.” ifadesinde cinsiyete göre öğretmen görüşlerinde anlamlı farklılık ($p<0,05$) saptanmıştır. Ortalama 2.01 puan ile erkek öğretmenler daha fazla katıldıklarını, ortalama 1.73 puan ile de bayan öğretmenler yine kısmen daha az katıldıklarını ifade etmişlerdir. Aralarında anlamlı bir farklılık saptanmış olup erkekler bu ifadeye bayanlara göre daha çok katılmışlardır. Bunun nedeni ise erkek öğretmenlerin daha mantıksal olduklarından dolayı ezberci eğitimden duydukları rahatsızlık şeklinde yorumlanabilir.

Yine bayan öğretmenler, duygusal bir dürtü ile çalıştıkları kurumlarını daha fazla koruma refleksi göstererek bu soruyu yanıtlamış olabilirler.

Eğitim bilinci alanındaki diğer ifadelerde bayan ve erkek öğretmenler birbirine yakın oranlarda cevap vermişlerdir. Bu ifadelerde cinsiyet açısından anlamlı bir farklılık görülmemiştir.

Branş değişkenine göre eğitim bilinci sorularının karşılaştırılması

Branş değişkenine göre yüksek öğretime hazırlık eğitiminde özel dershanecilik olgusunu besleyen etmenlere ilişkin öğretmen görüşlerinin arasındaki ilişki düzeyleri, eğitim bilinci alanına göre istatistiksel açıdan analiz edilmiş ve bulgular Tablo 13' de verilmiştir.

Branş değişkeni açısından öğretmen görüşlerinde eğitim bilinci alanında 11. madde dışında anlamlı bir farklılık saptanmamıştır.

“Özel dershaneler nitelikli eğitimden ziyade öğrenilmiş çaresizliği pekiştirici rol oynamaktadır, ” ifadesinde sayısalcılar 1.96 ile kısmen katılmışlar, sözelciler 1.79 ile yine kısmen katılmışlar ve eşit ağırlıkçılar 1.66 ile katılmamışlardır. Bu ifadeler arasında sayısalcılar ile eşit ağırlıkçılar arasında anlamlı bir farklılığa rastlanmıştır. 1.96 ile sayısal branşından olan öğretmenler bu görüşe daha çok katılmışlardır. Sayısal branşından olan öğretmenlerin dershanelerde daha fazla istihdam edilmelerinden dolayı bu görüşe daha çok katıldıkları düşünülebilir. Yine bu sonuç rastlantısal olarak da bu şekilde çıkmış olabilir.

Tablo 13: Branş değişkenine göre eğitim bilinci sorularının karşılaştırılması

Madde sıra	Eğitim bilinci Maddeleri	Branş	Katılıyor (%)	Kısmen katılıyor (%)	Katılmıyor (%)	Ortalama	Standart sapma	f	P değeri
1	Özel dershanecilik eğitim kurumlarının sayısını arttırmış olmakla beraber niteliğin düşmesine eğitimin ticarileşmesine yol açmıştır.	Sayısal	69.4	19.1	11.5	2.55	0.736	3.47	0.102
		Sözel	57.3	26.5	16.2	2.39	0.785		
		EA	56.3	18.8	25	2.31	0.859		
5	Özel dershanecilik, eğitimi üniversiteye giriş başarısına indirgemiş, bu nedenle eğitimde nitelik düşüşüne ve enerji savurganlığına yol açmıştır.	Sayısal	41	30.1	29	2.10	0.854	1.11	0.229
		Sözel	36.4	24.6	39	1.97	0.872		
		EA	31.3	40.6	28.1	2.03	0.782		
7	Özel dershanecilik, ortaöğretim kurumlarının nitelik boşluğunu doldurmak için toplumun yarattığı bir çözümdür.	Sayısal	69.4	20.6	10	2.52	0.781	0.06	0.680
		Sözel	69.8	21.6	8.60	2.57	0.722		
		EA	71.9	12.5	15.6	2.56	0.759		
10	Özel dershanelerin eğitim anlayışı, kişilik gelişiminden çok koşullanma ve bilgi birikimini arttırmaya yöneliktir.	Sayısal	63	22.8	14.1	2.48	0.752	1.43	0.430
		Sözel	71.3	19.1	9.6	2.55	0.769		
		EA	75	12.5	12.5	2.63	0.707		
11	Özel dershaneler nitelikli eğitimden ziyade öğrenilmiş çaresizliği pekiştirici rol oynamaktadır.	Sayısal	35.1	25.4	39.5	1.96	0.865	3.04	0.014
		Sözel	20.3	38.1	41.5	1.79	0.761		
		EA	21.9	21.9	56.3	1.66	0.827		
13	Özel dershanelerin eğitim anlayışı, okulların ezberci ve koşullayıcı eğitim tarzını pekiştirici niteliktedir.	Sayısal	35.9	28.3	35.9	1.99	0.860	1.22	0.152
		Sözel	34.2	25.6	40.2	1.92	0.879		
		EA	15.6	43.8	40.6	1.75	0.718		
14	Türk eğitim yaşamında enerji savurganlığını aşmanın yolu, Türk eğitim sistemini bütüncül bir bakış açısıyla geliştirmektir.	Sayısal	69.2	20	10.8	2.58	0.679	1.77	0.107
		Sözel	81.2	9.4	9.4	2.69	0.673		
		EA	81.3	12.5	6.3	2.75	0.568		

Çalışma Süresi Değişkenine Göre Eğitim Bilinci Sorularının Karşılaştırılması

Çalışma Süresi ile yüksek öğretime hazırlık eğitiminde özel dershanecilik olgusunu besleyen etmenlere ilişkin öğretmen görüşlerinin arasındaki ilişki düzeyleri, eğitim bilinci alanına göre istatistiksel açıdan analiz edilmiş ve bulgular Tablo 14’ de verilmiştir.

Tablo 14: Çalışma süresi değişkenine göre eğitim bilinci sorularının karşılaştırılması

Madde sıra	Eğitim bilinci Maddeleri	Branş	Katılıyorrum (%)	Kısmen katılıyorrum (%)	Katılmıyorrum (%)	Ortalama	Standart sapma	f	P değeri
1	Özel dershanecilik eğitim kurumlarının sayısını arttırmış olmakla beraber niteliğin düşmesine eğitimin ticarileşmesine yol açmıştır.	0-5	63.6	20	16.4	2.43	0.824	0.45	0.748
		6-10	59.2	26.5	14.3	2.45	0.733		
		11-15	58.1	23.3	18.6	2.40	0.791		
		16 +	71.1	18.4	10.5	2.61	0.679		
5	Özel dershanecilik, eğitimi üniversiteye giriş başarısına indirgemiş, bu nedenle eğitimde nitelik düşüşüne ve enerji savurganlığına yol açmıştır.	0-5	42.9	23.2	33.9	2.09	0.876	1.44	0.012
		6-10	36.3	28.8	34.9	2.00	0.860		
		11-15	47.6	26.2	26.2	2.16	0.898		
		16 +	15.8	52.6	31.6	1.84	0.679		
7	Özel dershanecilik, ortaöğretim kurumlarının nitelik boşluğunu doldurmak için toplumun yarattığı bir çözümdür.	0-5	74.3	18.3	7.3	2.60	0.741	0.38	0.647
		6-10	69	22.1	9	2.56	0.713		
		11-15	69.8	14	16.3	2.53	0.767		
		16 +	70.3	18.9	10.8	2.53	0.797		
10	Özel dershanelerin eğitim anlayışı, kişilik gelişiminden çok koşullanma ve bilgi birikimini arttırmaya yöneliktir.	0-5	68.5	19.8	11.7	2.54	0.734	0.64	0.638
		6-10	62.6	23.1	14.3	2.48	0.734		
		11-15	75.6	12.2	12.2	2.51	0.883		
		16 +	65.8	15.8	18.4	2.47	0.797		
11	Özel dershaneler nitelikli eğitimden ziyade öğrenilmiş çaresizliği pekiştirici rol oynamaktadır.	0-5	26.8	23.2	50.0	1.77	0.849	1.22	0.466
		6-10	29.3	32.7	38.1	1.91	0.819		
		11-15	34.9	30.2	34.9	2.00	0.845		
		16 +	26.3	31.6	42.1	1.84	0.823		
13	Özel dershanelerin eğitim anlayışı, okulların ezberci ve koşullayıcı eğitim tarzını pekiştirici niteliktedir.	0-5	33.9	31.3	34.8	1.99	0.833	4.33	0.035
		6-10	31.3	25.7	43.1	1.84	0.889		
		11-15	54.8	28.6	16.7	2.33	0.837		
		16 +	26.3	31.6	42.1	1.84	0.823		
14	Türk eğitim yaşamında enerji savurganlığını aşmanın yolu, Türk eğitim sistemini bütüncül bir bakış açısıyla geliştirmektir.	0-5	77.7	13.4	8.9	2.69	0.630	1.04	0.414
		6-10	70.5	19.2	10.3	2.59	0.701		
		11-15	86	7	7	2.79	0.559		
		16 +	68.4	21.1	10.5	2.58	0.683		

“Özel dershanecilik, eğitimi üniversiteye giriş başarısına indirgemiş, bu nedenle eğitimde nitelik düşüşüne ve enerji savurganlığına yol açmıştır.” İfadesinde görüldüğü

üzere 2.16 ile 11- 15 yıldır çalışan öğretmenler diğerlerine göre daha çok katılmışlardır. Bunun nedeni kıdemli öğretmenlerin yeni sistem ve metotlara daha temkinli yaklaştıkları ve hali hazırdaki sisteme eleştirel yaklaştıkları şeklinde yorumlanabilir.

“Özel dershanelerin eğitim anlayışı, okulların ezberci ve koşullayıcı eğitim tarzını pekiştirici niteliktedir.” İfadesinde 5 yıllık öğretmenler 1.99 ile kısmen katılmış, 6-10 yıllık öğretmenler 1.84 ile kısmen katılmış, 11-15 yıllık öğretmenler ise 2.33 ile kısmen katılmış(neredeyse katılıyorlar),16 ve üzeri ise 1.84 ile kısmen katılmışlardır. Bu maddede 11-15 yıllık öğretmenler diğerlerinden anlamlı olarak neredeyse katılıyorum cevabı vermişlerdir. Bunun nedeni olarak, bu kuşaktaki deneyimli öğretmenlerin, şu andakinden farklı olarak dershaneciliğin ilk yıllarındaki verimli dershanecilik kültüründen gelmiş olabilecekleri düşünülebilir. Zira şu anda dershanecilik tamamen ticarileştirilmiş ve kalifiye olmayan elemanlar düşük ücretle çalıştırılarak adeta bir ticarethane olmuşlardır. Oysa dershaneciliğin ilk yıllarında sadece okullara ilave birer eğitim kurumları niteliğindeydiler.

2.3 Eğitim Teknolojisine İlişkin Öğretmen Görüşlerinin Değerlendirilmesi

Eğitim teknolojisi alanında öğretmenlerin özel dershanecilik olgusuna ilişkin görüşleri Tablo 15’ de sunulmuştur.

Tablo 15 incelendiğinde öğretmenleri “Öğrencinin özel dershanelere olan ilgisi, okullarda bulamadığı nitelikli eğitimi dışarıda arama eğiliminin sonucudur.” Önermesine en çok % 40,5’i “*Katılıyorum*”, en az %27,9’u “*Katılmıyorum*”u işaretlemişlerdir. Katılıyorum önermesinin oranının yüksek olması öğretmenlere göre öğrencilerin, özel dershanelere olan ilgisinin okullarda yeterli eğitim verilmediğini düşünmeleri sonucunda ortaya çıktığı söylenebilir. Yine görüşler incelendiğinde “Kısmen Katılıyorum” önermesinin de %30,8 olması öğretmenlerin bu önerme hakkında tereddütte olduğu ve kararsız kaldıklarını da gösterebilir.

Tablo 15: Eğitim Teknolojisine İlişkin Genel Öğretmen Görüşleri

Madde Sıra	Eğitim Teknolojisi Maddeleri	Katılıyorum (%)	Kısmen Katılıyorum (%)	Katılmıyorum (%)	Ortalama	Standart Sapma
2	Öğrencinin özel dersanelere olan ilgisi, okullarda bulamadığı nitelikli eğitimi dışarıda arama eğiliminin sonucudur.	40.5	30.8	27.9	2.11	0.84
3	Özel dersanelere artan ilgi, eğitimde nitelik arayışından çok dersanelerin sunduğu cazip olanaklara yönelişin sonucudur.	37.5	31.4	30.8	2.06	0.832
4	Türkiye ve Diyarbakır örneğinde dersaneler, resmi okullardan daha nitelikli bir eğitim hizmeti sunmaktadır.	68.1	21.7	9.4	2.57	0.694
6	Üniversiteye giriş sınavlarında öne çıkarılan başarı odaklı ölçme anlayışı, özel dersanelere ilgiyi arttırmıştır.	80.7	12.6	5.4	2.73	0.622
8	Özel dersanelerin yükseköğretime giriş konusunda sağladığı göreceli güvence, öğrencilerin bu kuruluşlara rağbetini arttırmaktadır.	48.3	27.3	23.3	2.23	0.842
9	Özel dersanelerin eğitim anlayışı okulların yarattığı rekabet ve sınav kaygısını pekiştiren özellikler taşımaktadır.	48.0	29.5	21.7	2.25	0.819
12	Özel dersanelerin sunduğu etkili rehberlik hizmeti, öğrenci ve veli yönelişini destekleyici bir etkidir.	65.1	22.3	10.7	2.51	0.761

Ergin'in araştırmasında(1993:45) dersane öğretmenlerinin büyük çoğunluğunda başarma gereksinmesinin bulunması, dershanede verilen eğitimin niteliğini olumlu yönde etkileyecek ve dersanelere yönelişi arttıracaktır.

Öğretmenler “ Özel dersanelere artan ilgi, eğitimde nitelik arayışından çok dersanelerin sunduğu cazip olanaklara yönelişin sonucudur.” ifadesine en çok %37,5'i “Katılıyorum”, % 31,4'ü “Kısmen katılıyorum” ve %30,4'ü de “Katılmıyorum” şeklinde görüş bildirmişlerdir. Öğretmenlerin cevaplarının birbirine yakın olmakla beraber 2,06 oranıyla birçoğu kısmen katılmışlardır. Birçoğu nitelikli eğitimin dışında dersaneler arası rekabet nedeniyle sundukları cazip (konforlu ortam, yemek, ücretsiz ders, özel ders, servis... v.b.) olanakların da payının olduğunu düşündüklerini göstermektedir. Çakır'ın dersane kurucu ve müdürlerine uyguladığı araştırmasında(2007:49) ‘En az üç derslik

olmalı ve derslikler en az 20'şer m² olmalıdır. En çok 30 öğrenciye bir derslik olacak şekilde plânlanır' önermesine katılımcılar büyük oranda (%51) katılmışlardır. Bu sonuç dershanelere yönelişin, sundukları cazip olanaklarla bağlantısı olabileceğini destekler niteliktedir.

Aktay'ın (2008) de yaptığı çalışmada eğitim teknolojisi açısından bu bulguyu destekler nitelikte bir önermeye rastlanmıştır. 'ilköğretimde özelleşme ve sivilleşme eğilimleri, birey ve toplum ölçeğinde vizyoner bir nitelik arayışından ziyade finansman ve eğitim teknolojisine bağlı konfor arayışlarını yansıtan olgulardır' önermesine katılım ortalaması 3,53 ile *katılıyorum* olmuştur.

Öğretmenler "Türkiye ve Diyarbakır örneğinde dershaneler, resmi okullardan daha nitelikli bir eğitim hizmeti sunmaktadır." ifadesine %68,1'i "*Katılıyorum*", %21,7'si "*Kısmen katılıyorum*" ve % 9,4'ü de "*Katılmıyorum*" şeklinde görüş bildirmişlerdir. Dershanecilik olgusunun gelişimi ile birlikte devlet okullarının yeterli eğitim veremediğini düşünen öğretmen sayısındaki artış bu madde ile de desteklemektedir. Görüldüğü gibi öğretmenlerin %68,1 gibi büyük bir oranı öğrencilerin dershanelerde, okullardaki eğitimden daha fazla eğitim aldıklarına inanmaktadır. Devlet okullarındaki öğretmenlerin eğitim işini belli oranda dershanelere yaktıkları ve bunun sonucunda devlet okullarında nitelik düşüşü yaşandığı söylenebilir. Öte yandan anket uygulanan öğretmenlerin halen dershaneye devam etmeleri de *katılıyorum* cevabının daha fazla olmasını açıklayabilir.

Özmen'in(2006:108) araştırmasında dershanede çalışan öğretmenlerin çoğunluğunun yaptıkları işin niteliğinden memnun oldukları sonucuna varılmıştır. Aynı çalışmada öğretmenlerin iş tatmini ile öğrenci memnuniyeti arasında sıkı bir ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu da dershanelerin resmi okullara göre daha nitelikli bir hizmet sundukları görüşünü destekler niteliktedir.

Şahin'in bulgularına göre öğrencilerin büyük çoğunluğu dershaneleri amaçlarını gerçekleştirmek için yeterli görmektedirler. Bu sonuç dershanelerin resmi okullara göre daha nitelikli eğitim sunduğu konusunda bizim bulgularımızı destekler niteliktedir(2002:102). Aktay'ın bir başka önermesinde; ilköğretimde özel okulculuk olgusu, dönüştürücü gücü resmi eğitimden daha yüksek, etkili ve verimli bir hizmet profili yaratmıştır, önermesine öğretmenler 3,63 ile kesinlikle katılmışlardır. Bu oran 2,57 *katılıyorum* ile çalışmamızla paralel niteliktedir.

Öğretmenler “Üniversiteye giriş sınavlarında öne çıkarılan başarı odaklı ölçme anlayışı, özel dersanelere ilgiyi arttırmıştır.” ifadesine %80,7’si “*Katılıyorum*”, %12,6’sı “*Kısmen katılıyorum*” ve %5,4’ü de “*Katılmıyorum*” şeklinde görüş bildirmiştir. Yine yüksek oranda katılıyorum cevabından yola çıkarak, yoğunluklu olarak üniversite giriş sınavına hazırlamak maksadıyla kurulan dersanelerin başarıyla çalışması sonucu öğretmenler, öğrencilerin dersanelere ilgisinin arttığını ifade etmektedir. Yine bunu destekler nitelikte özel dersanelerin eğitim anlayışı başarı odaklı ölçme anlayışı ile birebir uyumaktadır. Uğraş’ın dersane tarih öğretmenleri üzerine yaptığı araştırmasında (2009:112) ‘dersane yönetimi, “eğitim-öğretimin planlanmasında yalnızca öğrenci beklentilerini dikkate almaktadır’ önermesini öğretmenlerin %86’sı desteklemiştir. Öğrenci beklentileri konusunda ise;

Eğitim ve öğretim sistemimizin yükseköğretime girişte başarı ölçütünün ÖSS sınavı olması nedeniyle, öğrencilerin dersanelerde aldıkları eğitimin katkısıyla ÖSS’de başarılı olmaları dersanelerin saygınlığını artıracaktır. Bu yüzden dersane yönetimleri öğrenci merkezli bir sistem ile eğitim faaliyetlerini yürütmektedirler(Uğraş,2009:112).

denmektedir. Bu ifadeler eğitim sistemimizdeki başarı odaklı anlayışın dersanelere olan ilgiyi artırdığını destekler niteliktedir.

Duman’ın 1984 de yaptığı *Özel Dersaneler ve İşlevleri* adlı çalışmasın da bulunan sonuçlardan ‘ *üniversiteye girişin her yıl bir öncekine göre daha zor hale gelmesi, üniversiteye girişin tek yolu haline gelen giriş puanlarını yükseltici yöntem ve tekniklerin ana baba ve gençler için önem kazanmaya başlaması*’ önermesi, bu sonucu destekler niteliktedir.

Öğretmenler “Özel dersanelerin yükseköğretime giriş konusunda sağladığı göreceli güvence, öğrencilerin bu kuruluşlara rağbetini arttırmaktadır.” ifadesine % 48,3’ü “*Katılıyorum*”, %27,3’ü “*Kısmen katılıyorum*” ve %23,3’ü de “*Katılmıyorum*” şeklinde görüş bildirmiştir. Özel dersanelere olan yüksek ilginin yoğunluklu olarak üniversiteye giriş sınavı olduğu bilinmektedir. Bunun yanında dersaneye gitmek kesin olarak üniversiteyi kazanmak anlamına gelmemektedir. Ancak dersaneler yaptıkları reklamlar, gösterdikleri öğrenci kazandırma oranları ve verdikleri vaatlerle veli ve öğretmenlerin güvenini kazanmaktadırlar. Küçük’ün araştırmasında(2006:79) öğretmenler dersanelerin

ÖSS ye hazırlama konusunda yeterli olduklarını düşünmekte ve bunun da öğrenci yönelimini desteklediğini ifade etmektedirler.

Öğretmenlerin “Özel dershanelerin eğitim anlayışı okulların yarattığı rekabet ve sınav kaygısını pekiştiren özellikler taşımaktadır.” İfadesine %48’i “*Katılıyorum*”, %29,5’i “*Kısmen katılıyorum*” ve %21,7’si de “*Katılmıyorum*” şeklinde görüş bildirmiştir. Sınav ile devlet okullarının müfredatındaki uyumsuzluktan dolayı, devlet okulları sınava hazırlamada yetersiz kalmaktadır. Bu boşluğu en önemli kuruluş amacı sınava hazırlamak olan dershaneler doldurmuştur. Bu nedenle rekabet ve sınav kaygısını pekiştiren özellikler taşıdığını düşünen öğretmen sayısının yüksek olması doğal karşılanabilir. Zira sadece ders verilen ve sınava yönelik eğitim yapılmayan bir kurum olsa öğrencilerin üzerinde olumsuz etkisi olabilir denebilirdi. Dursun (2004:56) yaptığı araştırmada sınav kaygısının anne baba tutumlarına göre değişiklik gösterebileceği vurgulanmıştır.

Öğretmenlerin “Özel dershanelerin sunduğu etkili rehberlik hizmeti, öğrenci ve veli yönelişini destekleyici bir etkidir.” ifadesine %65,1’i *Katılıyorum*, %22,3’ü *Kısmen katılıyorum* ve %10,7’si de *Katılmıyorum* şeklinde görüş bildirmiştir. Burada katılıyorum önermesinin daha fazla ilgi görmesinin nedeni öğretmenlerin, özel dershanelerde var olan rehber öğretmen uygulamalarının özellikle birebir ilgilinin ve etkileşimin öğrenciyi çok etkilediğini düşünmeleridir. Bir kısmı ise kısmen katılıyorum demişlerdir. Çomak’ın araştırmasında(1997:144)dershane öğretmenleri, rehberlik uygulamalarında dershanelerin yeterli olma durumlarına ilişkin kararsız oldukları yönünde görüş bildirmişlerdir.

Öğretmen görüşlerinde görülüyor ki rehber öğretmenlerin varlığı öğrencilerin dershaneye rağbetinde önemli bir etkidir. Özellikle yükseköğretime hazırlık öğrencisinin yaş itibari ile ergenlik döneminde olması nedeni ile rehberliğe daha fazla ihtiyaç duyabileceği düşünülürse, etkili rehberlik hizmeti arayışının sebebi daha iyi anlaşılabilir. Buradan hareketle, içinde bulunduğumuz yüksek öğretime hazırlık sisteminde etkili rehberlik hizmetinin faydalı olduğu, dolayısıyla da kamuya ait ortaöğretim kurumlarında da etkili rehberlik hizmetinin kurulması gerektiği sonucu çıkarılabilir.

Cinsiyet Değişkenine Göre Eğitim Teknolojisi Sorularının Karşılaştırılması

Cinsiyet ile yüksek öğretime hazırlık eğitiminde özel dershanecilik olgusunu besleyen etmenlere ilişkin öğretmen görüşlerinin arasındaki ilişki düzeyleri, eğitim teknolojisi alanına göre istatistiksel açıdan analiz edilmiş ve bulgular Tablo 16' da verilmiştir.

Tablo 16: Cinsiyet Değişkenine Göre Eğitim Teknolojisi Sorularının Karşılaştırılması

Madde sıra	Eğitim Teknolojisi Maddeleri	Cinsiyet	Katılıyor (%)	Kısmen katılıyor (%)	Katılmıyor (%)	Ortalama	Standart sapma	t	P değeri
2	Öğrencinin özel dershanelere olan ilgisi, okullarda bulamadığı nitelikli eğitimi dışarıda arama eğiliminin sonucudur.	Bayan	48.8	26.8	24.4	2.27	0.896	1.37	0.223
		Erkek	38.1	33.7	28.1	2.51	0.725		
3	Özel dershanelere artan ilgi, eğitimde nitelik arayışından çok dershanelerin sunduğu cazip olanaklara yönelişin sonucudur.	Bayan	42.9	25.8	32.1	2.11	0.865	0.77	0.364
		Erkek	35.8	32.5	31.7	2.04	0.822		
4	Türkiye ve Diyarbakır örneğinde dershaneler, resmi okullardan daha nitelikli bir eğitim hizmeti sunmaktadır.	Bayan	71.1	20.5	8.4	2.60	0.696	0.78	0.787
		Erkek	67.3	22.3	10.4	2.55	0.707		
6	Üniversiteye giriş sınavlarında öne çıkarılan başarı odaklı ölçme anlayışı, özel dershanelere ilgiyi arttırmıştır.	Bayan	88.9	8.6	2.5	2.02	0.836	2.33	0.148
		Erkek	79.6	14.1	6.3	2.05	0.876		
8	Özel dershanelerin yükseköğretime giriş konusunda sağladığı göreceli güvence, öğrencilerin bu kuruluşlara rağbetini arttırmaktadır.	Bayan	51.2	29.3	19.5	2.26	0.852	1.05	0.599
		Erkek	47.2	27.9	24.9	2.21	0.840		
9	Özel dershanelerin eğitim anlayışı okulların yarattığı rekabet ve sınav kaygısını pekiştiren özellikler taşımaktadır.	Bayan	47	31.3	21.7	2.23	0.827	-0.32	0.962
		Erkek	48.7	30.1	21.2	2.26	0.812		
12	Özel dershanelerin sunduğu etkili rehberlik hizmeti, öğrenci ve veli yönelişini destekleyici bir etkidir.	Bayan	78.6	14.3	7.1	2.71	0.593	2.74	0.018
		Erkek	61.7	26.5	11.7	2.44	0.795		

“Özel dershanelerin sunduğu etkili rehberlik hizmeti, öğrenci ve veli yönelişini destekleyici bir etkidir.” İfadesinde diğer maddelerden farklı olarak anlamlı bir fark bulunmuştur. 2.71 ile bayanlar bu ifadeye katılıyor demıştır. 2.44 ile erkekler de bu ifadeye katılmışlardır. 2.71 ile bayanların anlamlı bir şekilde daha çok katılması, bayanların yapıları gereği yaşamda daha fazla danışmanlık, rehberlik gibi destekleyici faaliyetlere ihtiyaç duyduğu ve bu nedenle ciddi bir şekilde rehberliğe önem verdiği şeklinde yorumlanabilir.

Erhan Çomak'ın '*Özel Dershanelerdeki Mesleki Rehberlik Faaliyetleri*' adlı çalışmasında da dershanedeki personelin mesleki rehberlik faaliyetleri destekler yönünde görüş bildirdiği görülmüştür.

Branş Değişkenine Göre Eğitim Teknolojisi Sorularının Karşılaştırılması

Branş ile yüksek öğretime hazırlık eğitiminde özel dershanecilik olgusunu besleyen etmenlere ilişkin öğretmen görüşlerinin arasındaki ilişki düzeyleri, eğitim teknolojisi alanına göre istatistiksel açıdan analiz edilmiş ve bulgular Tablo 17' de verilmiştir.

“Özel dershanelere artan ilgi, eğitimde nitelik arayışından çok dershanelerin sunduğu cazip olanaklara yönelişin sonucudur.” İfadesine sayısalcılar 1.90 ile kısmen katılmışlar, sözelciler ile 2.24 ile kısmen katılmışlar, eşit ağırlıkçılar ise yine 2.31 ile kısmen katılmışlardır. Ancak 2.31 ile eşit ağırlıkçılar daha çok katılmışlardır. Eşit ağırlık branşlarından olan öğretmenler dershanelere olan ilginin daha çok cazip olanaklardan kaynaklandığını düşünmektedirler. Sayısalcılar ise olanaklardan daha çok, niteliksel sebeplerden tercihin yoğun olduğunu düşünmekte olabilirler.

“ Özel dershanelere artan ilgi, eğitimde nitelik arayışından çok dershanelerin sunduğu cazip olanaklara yönelişin sonucudur.”ifadesine eşit ağırlık branşından olan öğretmenler 2.31 ile kısmen katılmakta, sözelciler 2.24, sayısalcılar 1.90 ile kısmen katılmaktadırlar. Eşit ağırlık branşından olan öğretmenler anlamlı olarak daha fazla katılmışlardır. Eşit ağırlık branşından olan öğretmenler, dershanelerin sundukları cazip olanaklarının yanında nitel anlamda da seviyelerini yükseltmeleri gerektiğini düşünüyor olabilirler.

Tablo 17: Branş Değişkenine Göre Eğitim Teknolojisi Sorularının Karşılaştırılması

Madde sıra	Eğitim Teknolojisi Maddeleri	Branş	Katılıyorrum (%)	Kısmen katılıyorrum (%)	Katılmıyorrum (%)	Ortalama	Standart sapma	r	P değeri
2	Öğrencinin özel dersanelere olan ilgisi, okullarda bulamadığı nitelikli eğitimi dışarıda arama eğiliminin sonucudur.	Sayısal	37	35.3	27.2	2.08	0.814	0.53	0.318
		Sözel	46.2	26.5	27.4	2.17	0.860		
		EA	40.6	40.6	18.8	2.22	0.751		
3	Özel dersanelere artan ilgi, eğitimde nitelik arayışından çok dersanelerin sunduğu cazip olanaklara yönelişin sonucudur.	Sayısal	28.6	32.4	38.9	1.90	0.818	7.86	<0.001
		Sözel	44.9	33.9	21.2	2.24	0.781		
		EA	59.4	12.5	28.1	2.31	0.896		
4	Türkiye ve Diyarbakır örneğinde dersaneler, resmi okullardan daha nitelikli bir eğitim hizmeti sunmaktadır.	Sayısal	65.6	24	10.4	2.52	0.723	1.26	0.757
		Sözel	72.6	20.5	6.8	2.64	0.649		
		EA	68.8	21.9	9.4	2.59	0.665		
6	Üniversiteye giriş sınavlarında öne çıkarılan başarı odaklı ölçme anlayışı, özel dersanelere ilgiyi arttırmıştır.	Sayısal	81.3	12.6	6	2.71	0.652	0.69	0.722
		Sözel	83.8	12.8	3.4	2.78	0.541		
		EA	75	18.8	6.3	2.69	0.592		
8	Özel dersanelerin yükseköğretime giriş konusunda sağladığı göreceli güvence, öğrencilerin bu kuruluşlara rağbetini arttırmaktadır.	Sayısal	45.9	33.3	20.8	2.23	0.809	1.51	0.042
		Sözel	48.7	21.4	29.9	2.17	0.890		
		EA	56.3	34.4	9.4	2.47	0.671		
9	Özel dersanelerin eğitim anlayışı okulların yarattığı rekabet ve sınav kaygısını pekiştiren özellikler taşımaktadır.	Sayısal	51.9	26.8	21.3	2.28	0.832	2.68	0.088
		Sözel	45.3	35.9	18.8	2.25	0.784		
		EA	28.1	40.6	31.3	1.97	0.782		
12	Özel dersanelerin sunduğu etkili rehberlik hizmeti, öğrenci ve veli yönelişini destekleyici bir etkidir.	Sayısal	60.2	26.5	13.3	2.42	0.797	3.97	0.040
		Sözel	67.2	24.1	8.6	2.54	0.724		
		EA	87.5	6.3	6.3	2.81	0.535		

“Özel dersanelerin yükseköğretime giriş konusunda sağladığı göreceli güvence, öğrencilerin bu kuruluşlara rağbetini arttırmaktadır.” İfadesine sayısalcılar 2.23 ile kısmen katılmakta, sözelciler 2.17 ile yine kısmen katılmakta, eşit ağırlıkçılar 2.47 ile katılmaktadırlar. Bu ifadeye eşit ağırlıkçılar anlamlı bir şekilde daha fazla katılmaktadırlar.

Eşit ağırlık branşından olan öğretmenler, dershanelerin yükseköğretime giriş için verdikleri güvenceyi, talep için önemli bir etken olarak görmektedirler.

“Özel dershanelerin sunduğu etkili rehberlik hizmeti, öğrenci ve veli yönelişini destekleyici bir etkidir.” İfadesine (2.42) sayısal ve (2.54) sözel branşından olan öğretmenler katılmışlardır. 2.81 ile eşit ağırlık branşından olan öğretmenlerin görüşlerinin ortalaması diğerlerinden daha anlamlı olarak katılıyorum düzeyindedir . Diğer maddelerle paralel olarak yine eşit ağırlık branşından olan öğretmenler bu maddeye de daha çok katılmışlardır. Eşit ağırlıkçılar etkili rehberlik hizmetlerinin verimine diğerlerinden daha çok katılıyor olabilirler.

Çalışma Süresi Değişkenine Göre Eğitim Teknolojisi Sorularının Karşılaştırılması

Çalışma süresi değişkenine göre eğitim teknolojisi sorularına verilen öğretmen cevapları Tablo 18’de özetlenmiştir. Çalışma sürelerine göre eğitim teknolojileri sorularında anlamlı bir farklılığa rastlanmamıştır. Bu bütün yaş gruplarındaki öğretmenlerin dershanelerdeki eğitim teknolojileri konusunda paralel fikir beyan ettiklerini gösterebilir.

Çomak’ın araştırmasında(1997:104)mesleki kıdeme göre katılımcılar arasında anlamlı farka rastlanmamıştır. Bu bulgu çalışmamızla aynı paraleldir.

Tablo 18: Çalışma Süresi Değişkenine Göre Eğitim Teknolojisi Sorularının Karşılaştırılması

Madde sıra	Eğitim Teknolojisi Maddeleri	Branş	Katılıyor (%)	Kısmen Katılıyor (%)	Katılmıyor (%)	Ortalama	Standart sapma	f	P değeri
2	Öğrencinin özel dersanelere olan ilgisi, okullarda bulamadığı nitelikli eğitimi dışarıda arama eğiliminin sonucudur.	0-5	39.3	31.3	29.5	2.10	0.827	0.13	0.771
		6-10	44.5	26.7	28.8	2.14	0.860		
		11-15	34.9	39.5	25.6	2.09	0.781		
		16 +	37.8	35.1	27	2.05	0.868		
3	Özel dersanelere artan ilgi, eğitimde nitelik arayışından çok dersanelerin sunduğu cazip olanaklara yönelişin sonucudur.	0-5	36.6	30.4	33	2.04	0.838	0.89	0.193
		6-10	40.8	30.6	28.6	2.12	0.827		
		11-15	23.3	48.8	27.9	1.95	0.722		
		16 +	47.4	28.9	23.7	2.24	0.820		
4	Türkiye ve Diyarbakır örneğinde dersaneler, resmi okullardan daha nitelikli bir eğitim hizmeti sunmaktadır.	0-5	68.5	22.5	9	2.57	0.694	1.16	0.239
		6-10	63.9	23.8	12.2	2.52	0.706		
		11-15	58.5	34.1	7.3	2.40	0.821		
		16 +	81.6	10.5	7.9	2.74	0.601		
6	Üniversiteye giriş sınavlarında öne çıkarılan başarı odaklı ölçme anlayışı, özel dersanelere ilgiyi artırmıştır.	0-5	79.1	14.5	6.4	2.68	0.674	0.60	0.739
		6-10	84.2	10.3	5.5	2.77	0.574		
		11-15	81.4	16.3	2.3	2.79	0.466		
		16 +	75	16.7	8.3	2.53	0.862		
8	Özel dersanelerin yükseköğretime giriş konusunda sağladığı göreceli güvence, öğrencilerin bu kuruluşlara rağbetini artırmaktadır.	0-5	47.7	27.9	24.3	2.21	0.843	0.07	0.361
		6-10	48.6	25.3	26	2.21	0.854		
		11-15	42.9	42.9	14.3	2.23	0.782		
		16 +	51.4	21.6	27	2.18	0.926		
9	Özel dersanelerin eğitim anlayışı okulların yarattığı rekabet ve sınav kaygısını pekiştiren özellikler taşımaktadır.	0-5	46.8	28.8	24.3	2.21	0.840	0.82	0.828
		6-10	52.4	29.3	18.4	2.34	0.772		
		11-15	40.5	35.7	23.8	2.12	0.851		
		16 +	47.4	31.6	21.1	2.26	0.795		
12	Özel dersanelerin sunduğu etkili rehberlik hizmeti, öğrenci ve veli yönelişini destekleyici bir etkidir.	0-5	75.5	20	4.5	2.66	0.651	4.24	0.058
		6-10	62.9	23.1	14	2.42	0.827		
		11-15	51.2	30.2	18.6	2.33	0.778		
		16 +	68.4	21.1	10.5	2.58	0.683		

TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Tartışma

Araştırmanın genel amacı; *yükseköğretime hazırlık eğitiminde özel dershanecilik olgusunu besleyen etmenlere ilişkin, öğretmen görüşlerini Diyarbakır örneğinde betimlemektir. Bu bağlamda araştırmanın birinci bölümünde yükseköğretime hazırlık eğitiminin doğası ve vizyonu, Türkiye’de yükseköğretime hazırlık eğitiminde özel dershanecilik olgusunun özgeçmişi, Türkiye ve Diyarbakır güncelinde yükseköğretime hazırlık eğitimi ve özel dershanecilik olgusunu besleyen etmenler hakkında kuramsal çözümlenmeye yer verilmiştir. Araştırmanın ikinci bölümünde ise Diyarbakır örneğinde alandan toplanan öğretmen görüşleri doğrultusunda yüksek öğretime hazırlık eğitiminde özel dershanecilik olgusunu besleyen etmenlere ilişkin eğitim bilinci ve eğitim teknolojisi odaklı görüşlerin cinsiyet-branş ve çalışma süresi değişkenlerine göre değerlendirildiği hipotez testi ile güncel profilin ortaya konması üzerinde durulmuştur. Bunun sonucunda kavramsal bölümde değinilen konularla, araştırma sonucunda elde edilen veriler karşılaştırılarak sonuç bölümünde görüş ve öneriler şeklinde sunulmuştur.*

✓ Özel dershanecilik eğitim kurumlarının sayısını arttırmış olmakla beraber niteliğin düşmesine eğitimin ticarileşmesine yol açmıştır ifadesinde öğretmenlerin çoğunluğunun katılıyorum şeklinde görüş bildirmesi yüksek öğretime hazırlık eğitiminde özel dershane sayısının artmasının eğitimde kaliteyi de beraberinde getirmediğini göstermektedir. Bu önermenin yüksek oranda kabul görmesi dershanelerin öğrencilerden para kazanmak adına daha çok ticarileştiği şeklinde düşündüklerini gösterebilir. Bununla birlikte Kısmen katılıyorum görüşünün %22.8 olması bazı özel dershanelerin eğitime önem vererek niteliği düşürmediği şeklinde yorumlanabilir. Öğretmenlerin çok azı % 15.5’i katılmıyorum ifadesiyle eğitimde fırsat eşitliğinin sağlanması adına herkesin gidebileceği kadar çok sayıda özel dershane olmasını istediğini ifade etmiş olabilir.

✓ Özel dershanecilik, eğitimi üniversiteye giriş başarısını indirgemiş, bu nedenle eğitimde nitelik düşüşüne ve enerji savurganlığına yol açmıştır önermesinde üniversite sınavı nedeni ile özel dershanelere yönelen öğrencilerin ortaöğretimden geri kalmaları ve geleceğin bir sınav ile belirlenmesi öğretmenlerin bir kısmının bu konudan rahatsız olduğunu göstermektedir. Bu önermede

öğretmenlerin cevap oranlarının birbirine yakın olması kafalarında halen eğitim sistemi ile ilgili soru işaretleri olduğunu gösterebilir.

✓ Özel dershanecilik, ortaöğretim kurumlarının nitelik boşluğunu doldurmak için toplumun yarattığı bir çözümdür ifadesinde öğretmenlerin %68,1 gibi büyük bir oranının ortaöğretim kurumlarının verdiği eğitime güvenmedikleri görülmektedir. Bunun nedeni ise özel dershanelerde üniversite sınavına yönelik yoğun bir program sunulması ve öğrencilerle birebir daha yoğun ilgileniliyor olması olabilir. Bunun yanında cevaplayan öğretmenlerin özel dershanelerde çalışıyor olmasının da ortaöğretim kurumlarında verilen eğitime güvenmeme sebeplerinden biri olabilir.

✓ Özel dershanelerin eğitim anlayışı, kişilik gelişiminden çok koşullanma ve bilgi birikimini arttırmaya yöneliktir önermesine göre ticari maksatlı kurulan özel dershanelerin amacının öğrencileri bir üst basamağa hazırlamak olduğu değerlendirilirse katılıyorum cevabının fazla olması yadırganacak bir durum değildir.

✓ Özel dershaneler nitelikli eğitimden ziyade öğrenilmiş çaresizliği pekiştirici rol oynamaktadır önermesinde öğretmenlere göre öğrencilerin bu dershaneleri tercih etme sebebi kendilerini bir üst basamağa taşıyacak eğitimi almaktır.

✓ Özel dershanelerin eğitim anlayışı, okulların ezberci ve koşullayıcı eğitim tarzını pekiştirici niteliktedir önermesinde tüm cevapların birbirine yakın olması gösteriyor ki özel dershanelerde verilen eğitim için öğretmenler tamamen öğreticidir diyememektedirler.

✓ Türk eğitim yaşamında enerji savurganlığını aşmanın yolu, Türk eğitim sistemini bütüncül bir bakış açısıyla geliştirmektir önermesinde farkına varılan nokta aslında çok gerçekçidir. Özel dershaneler olsun ortaöğretim kurumları olsun tüm eğitim sisteminin ve mesleğe yönelik sınavların tekrar gözden geçirilmesi gerekmektedir. Eğitim sisteminin hâlihazırdaki durumu oldukça karmaşık bir hal almıştır. Bu önermede de %74 gibi büyük bir katılıyorum

cevabının verilmesinin sebebi bu olabilir. Bu da eğitim anlayışını topyekun değiştirmek ile ilintili olabilir.

...Eğitim bu anlamda manipülasyondan özgürleşme sürecidir. İnsanın içsel bilgeliğini ve patronajını yeniden fark etme ve yaşama vizyonu, eğitsel yetinin kullanımında ifadesini bulur. Eğitimden amaç, içsel bilgelik dediğimiz dişi uçla, nesnel dünya dediğimiz eril ucun karşılaşması, oluş ve olay, özne ve nesne diyolojisine bağlı olarak insan bilincindeki blokajın farkındalığa dönüşmesidir. Yani karanlık manipülasyonundaki insanın ruhun aydınlığına kavuşmasıdır(Akgündüz, 2007-2008).

✓ Öğretmenler, Öğrencinin özel dersanelere olan ilgisinin okullarda bulamadığı nitelikli eğitimi dışarıda arama eğilimlerinin sonucu olduğu konusunda büyük oranda hemfikirlidir. Öğretmenlere göre öğrencinin, özel dersanelere olan ilgisinin okullarda yeterli eğitim verilmediğini düşünmeleri sonucunda ortaya çıktığı söylenebilir.

Bu sonuç, Bülent Aktay'ın 2008 yılında özel okullar ve devlet okullarını kıyaslayan çalışmasının sonuçlarında da desteklenmiştir. *İlköğretimde öğrenci açısından özel okulucağı yönelişi besleyen temel dinamik, yön duygusunun güdülediği bir nitelik arayışıdır'. Önermesine bir çok öğretmen katılmıştır. Özel ilköğretim okullarında görevli öğretmenlerde kaliteli ve verimli hizmet anlayışının öğrencilerin seçiminde etkili olduğunu düşünmektedirler. TED'in araştırmasında (2005:282) öğretmenlerin büyük bir çoğunluğu, öğrencilerin mutlaka ilave bir dershaneye gitmelerini tavsiye etmektedirler.*

✓ Özel dersanelere artan ilgi, eğitimde nitelik arayışından çok dersanelerin sunduğu cazip olanaklara yönelişin sonucudur önermesinde öğretmenlerin cevaplarının birbirine yakın olması birçoğunun nitelikli eğitimin yanında dersaneler arası rekabet nedeniyle sundukları cazip (indirim, ücretsiz ders, özel ders, servis... v.b.) olanakların da payının olduğunu göstermektedir.

✓ Türkiye ve Diyarbakır örneğinde dersaneler, resmi okullardan daha nitelikli bir eğitim hizmeti sunmaktadır önermesinde, dershanecilik olgusunun gelişimi ile birlikte devlet okullarının yeterli eğitim veremediğini düşünen öğretmen sayısındaki artış bu madde ile de desteklemektedir. Öğretmenlerin %68,1

gibi büyük bir oranı öğrencilerin dershanelerde, okullardaki eğitimden daha fazla eğitim aldıklarına inanmaktadır. Uygulama esnasında dersane öğretmenlerinin mesai şartlarının resmi okullarda çalışan öğretmenlere göre çok daha yoğun olduğu görülmüş ve aralarında kurumsal olarak kolektif bir bilinç uyanışı olduğundan dolayı özverili çalışmaları dikkate şayan gelmiştir. Ayrıca halen dersane sektöründe istihdam olmalarından dolayı kendi verdikleri hizmeti nitelikli bulmaları oldukça doğal bir sonuçtur. Bunun yanında, Sevinç'in çalışmasında (2010:96) öğrencilerinde bu konuda hemfikir olmaları dershanelerin nitelik olarak daha verimli olmaları konusunda toplumda bir görüş birliği olduğu izlenimi vermektedir.

✓ Üniversiteye giriş sınavlarında öne çıkarılan başarı odaklı ölçme anlayışı, özel dershanelere ilgiyi arttırmıştır önermesinde yüksek oranda katılıyorum cevabından yola çıkarak, yoğunluklu olarak üniversite giriş sınavına hazırlamak amacıyla kurulan dershanelerin amacı doğrultusunda başarıyla çalışması sonucu öğretmenler, öğrencilerin dershanelere ilgisinin arttığı ifade etmektedir.

Tayyip duman'ın 1984' de yaptığı özel dershaneler ve işlevleri adlı çalışma da, özel dershanelerin işlevleri önem sırasına göre sıralanırken 'öğrencileri üniversite giriş sınavına hazırlamaktır',denmektedir. Kuruluş amacı öğrenciyi üniversiteye hazırlamak olan kurumların, sınav odaklı eğitim sistemimizde oldukça fazla talep görmesi normaldir.

✓ Özel dershanelerin yükseköğretime giriş konusunda sağladığı göreceli güvence, öğrencilerin bu kuruluşlara rağbetini arttırmaktadır ifadesine yarıya yakın katılıyorum cevabı verilmesi özel dershanelere olan yüksek ilginin yoğunluklu olarak üniversiteye giriş sınavında olduğunu göstermektedir. Bunun yanında dershaneye devam eden her öğrencinin bir yükseköğretime gireceği kesin değildir. Ancak yapılan reklam, sunun ve etkili tanıtımlarla öğrenci ve velilerle bu konuda bir güvence verilmektedir. Bu önermede de görüldüğü gibi öğretmenlerin yarıya yakın bir kısmı bu durumun farkındadır.

✓ Özel dershanelerin eğitim anlayışı okulların yarattığı rekabet ve sınav kaygısını pekiştiren özellikler taşımaktadır ifadesine göre dershanecilik, öğrencileri belli bir sınava hazırlamayı amaç edindiğinden rekabet ve sınav kaygısını pekiştirmeye çalıştığını düşünen öğretmen sayısının yüksek olmasına normal gözü ile bakılabilir. Zira sadece ders verilen ve sınava yönelik eğitim yapılmayan bir kurumlar söz konusu olsaydı, öğretmenler bu konu ile ilgili olumsuz kanaat ifade edebilirlerdi.

✓ Özel dershanelerin sunduğu etkili rehberlik hizmeti, öğrenci ve veli yönelişini destekleyici bir etkidir ifadesinde katılıyorum önermesinin daha fazla ilgi görmesinin nedeni öğretmenlerin, özel dershanelerde var olan danışman öğretmen uygulamasının öğrencileri etkileyebilmiş olduğunu düşünmeleri olabilir. Öğretmen görüşlerinde görülüyor ki rehber öğretmenlerin varlığı öğrencilerin dershaneye yönelişinde önemli bir etkidir. Ayrıca uygulama esnasında dershanede çalışan her bir öğretmenin danışmanlığındaki öğrencilerle birebir ilgilendiği (kişisel rehberlik hizmeti) görülmüştür.

Erhan ÇOMAK'ın '*Özel Dershanelerdeki Mesleki Rehberlik Faaliyetleri*' adlı çalışmasında da dershanedeki personelin mesleki rehberlik faaliyetleri destekler yönünde görüş bildirdiği görülmüştür.

✓ Mevcut araştırma bulguları bütüncül olarak değerlendirildiğinde, eğitim sistemimizde sınav olgusu bir araç olmaktan öte adeta amaç haline geldiği söylenebilir.

Sonuç

Yükseköğretime hazırlık eğitiminde özel dershanecilik olgusunu besleyen etmenlere ilişkin, öğretmen görüşlerinin eğitim bilinci ve eğitim teknolojisi odaklı değerlendirilmesi sonucunda ulaşılan ara sonuçlar şöyle sıralanabilir:

- ✓ Cinsiyet değişkenine göre eğitim bilinci sorularının karşılaştırılmasında on birinci ve on üçüncü önerme de anlamlı farklılık olduğu ($p < 0,05$) görülmektedir.
- ✓ Branş değişkenine ilişkin eğitim bilinci sorularının karşılaştırılmasında onbirinci önerme de anlamlı farklılık olduğu ($p < 0,05$) görülmektedir.
- ✓ Çalışma Süresi Değişkenine Göre Eğitim Bilinci Sorularının Karşılaştırılmasında beşinci ve onüçüncü önerme de anlamlı farklılık olduğu ($p < 0,05$) görülmektedir.

Özel dershanelere yönelimi destekleyen eğitim bilinci etmenine ilişkin önermelerde, *Türk eğitim yaşamında enerji savurganlığını aşmanın yolu, Türk eğitim sistemini bütüncül bir bakış açısıyla geliştirmektir*, ifadesi 2.63 en yüksek ortalama ile katılıyorum yönündedir. *Özel dershaneler nitelikli eğitimden ziyade öğrenilmiş çaresizliği pekiştirici rol oynamaktadır*, ifadesi 1.85 ile en düşük oranı almıştır. Eğitim bilincine ilişkin önermelerinin ortalaması 2.28 ile *kısmen katılıyorum* aralığına tekabül etmektedir. Bu bağlamda, öğretmenler özel dershanelere yönelimin nedenlerini , eğitimin nitelik arayışından çok, kitlesel bir koşullanma ile ilgili olduğunu düşünmektedirler.

- ✓ Cinsiyet değişkenine göre eğitim teknolojisi sorularının karşılaştırılmasında onikinci önerme de anlamlı farklılık olduğu ($p < 0,05$) görülmektedir.

- ✓ Branş değişkenine göre eğitim teknolojisi sorularının karşılaştırılmasında üçüncü, sekizinci ve onikinci önerme de anlamlı farklılık olduğu ($p < 0,05$) görülmektedir.
- ✓ Çalışma süresi değişkenine göre eğitim teknolojisi sorularının karşılaştırılmasında hiçbir önermede anlamlı farklılığa rastlanmamıştır.

Özel dersanelere yönelimi destekleyen eğitim teknolojisine ilişkin önermelerde *Üniversiteye giriş sınavlarında öne çıkarılan başarı odaklı ölçme anlayışı, özel dersanelere ilgiyi arttırmıştır ifadesi 2.73 en yüksek ortalama ile katılıyorum yönündedir. Özel dersanelere artan ilgi, eğitimde nitelik arayışından çok dersanelerin sunduğu cazip olanaklara yönelişin sonucudur,* ifadesi ise 2.06 ile en düşük ortalama almıştır. Eğitim teknolojisine ilişkin önermelerin ortalaması, 2.35 ile *katılıyorum* yönündedir. Bu bağlamda; *özel dersanelere yönelimi destekleyen etmenlerin nedeni, eğitim teknolojisi odaklı olmaktan çok eğitim sisteminin ve resmi okulların eğitim anlayışlarındaki bazı eksikleri, dışarıda arama eğilimindedir. Öğretmenler, dayatılan sınav odaklı sistemi, aşmanın tek yolunu şu aşama da dersane olarak gördükleri anlaşılmaktadır.*

Araştırmanın nihai sonucu; hâlihazırdaki eğitim sistemiz, eğitimin asıl işlevi olan kişinin kendi varoluşuyla, kendi dışındakilerin varoluşları hakkındaki bilinçliliği kazandırabilmesi yetisinden oldukça uzakta olduğu değerlendirilmektedir. Özel dershanecilik ile üniversiteye giriş arasında kurulan bağ, bir bilinç uyanışından ziyade kitlesel bir koşullanma ile ilgilidir.

Öneriler

Uygulamacılar için Öneriler

- ✓ Türk eğitim sistemi, insan varoluş bilincini uyandırması bağlamında, koşullanma ve ezbercilikten uzak, dersaneler ve resmi kurumların aynı amaca hizmet ettiği bütüncül bakış açısı ile yeniden değerlendirilmelidir.
- ✓ Ortaöğretim kurumlarının sunduğu hizmetin niteliği değerlendirilmeli, eğitim teknolojileri ve rehberlik faaliyetleri açısından zenginleştirilip daha cazip hale getirilmelidir.
- ✓ Eğitimin birincil hedefinin sınav başarısı olmaktan arındırılıp, dersanelerin olmazsa olmaz konumdan ziyade okula destek olan kurumlar durumuna getirilmesi gerekmektedir

Araştırmacılar İçin Öneriler

- ✓ Bu araştırma 2008-2009 eğitim-öğretim yılı Diyarbakır il merkezindeki yüksek öğretime hazırlık eğitimi veren özel dersaneler ile sınırlanmış olması, sonuçların değerlendirilmesinde Türkiye'deki tüm dersaneler genelleme yapılmasından kaçınılıp, değişik bölgelerde ve Türkiye çapında da benzer araştırmalar yapılabilir.
- ✓ Bu araştırmanın benzeri SBS hazırlık dersanelerinde çalışan öğretmenlere uygulanabilir.
- ✓ Özel dersanelerde eğitime ilişkin konuların tartışılmaya başlanması çok yenidir. Bu tartışmalara katkı sağlayabilmek için eğitim kavramının değişik boyutları incelenip, farklı bakış açılarıyla değerlendirilebilir.

KAYNAKLAR

- ✓ Akgündüz, Hasan (2007-2008): **Eğitime Dair Kuramsal ve Tarihsel Cözümlemeler**, Ders Notları, Diyarbakır
- ✓ Aktay, Bülent(2008). **Özel İlköğretim Okullarında Görevli Öğretmenlerin Özel Okulculuk Olgusunu Besleyen Etmenlere İliksin Görüslerinin Değerlendirilmesi**. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dicle Üniversitesi, Diyarbakır
- ✓ Akyüz, Yahya (2005). **Türk Eğitim Tarihi**. Ankara: Pegema Yayıncılık
- ✓ Aksöz, Zeki (2001). **Yeniden Üretim Kuramı Açısından Dershanelerdeki Farklılaşmalar**. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- ✓ Alpman, Burak (2002). **Hizmet işletmelerinde Talep ve Kapasite Yönetimi ve Dershaneler Üzerine Uygulama**. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- ✓ Aydın, Mustafa (2005): **Eğitim Yönetimi**, Hatiboğlu Basımevi, Ankara.
- ✓ Aydın, Mustafa (2007): **Çağdaş Eğitim Denetimi**, Hatiboğlu Basımevi, Ankara.
- ✓ Başaran, İ. Ethem (2004): **Yönetimde İnsan İlişkileri**, Nobel Dağıtım, Ankara.
- ✓ Binbaşıoğlu, Cavit (1961). **Öğretim Metodu ve Uygulama**. Yeni Matbaa, Ankara.
- ✓ Bowles, Frank (1967). Çeviren: Necmi Z. Sarı. **Yüksek Öğrenime Giriş**. Milli Eğitim Basımevi, İstanbul
- ✓ Bulut, İlhami (2002):**Türk Yükseköğretimindeki Özelleşme ve Sivilleşme Eğilimlerinin Programlar Açısından İncelenmesi**. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dicle Üniversitesi, Diyarbakır.
- ✓ Bursalıoğlu, Ziya(2002). **Okul Yönetiminde Yeni Yapı ve Davranış**. Pegem A Yayıncılık, Ankara

- ✓ Büyükbaş, Nihat (1996). **Özel Dershanelerin Türk Eğitim sistemindeki Yeri Ve Denetimi**. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi, Elazığ.
- ✓ Celkan, Hikmet Yıldırım (2003). **Türk Milli Eğitiminden Felsefi Bir Kesit**. http://www.tebd.gazi.edu.tr/arsiv/2003_cilt1/sayi_2/127-135.PDF [Erişim Tarihi: 09 Eylül 2010].
- ✓ Cenk, Erzan (2005): **Öğrencilerin Özel Dershanelere Gitme Nedenleri İle Özel Dershanelerde Aldıkları Eğitime İlişkin Görüşleri**, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- ✓ Coşkun, Gökhan (2005): **Özel Dershanelerin Ortaöğretimde Verimliliğe ve İstihdama Etkisi**, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- ✓ Çakır, Çağatay(2007). **Özel Dershane Ve Kursların Kuruluş Ve İşleyişinde Karşılaştıkları Hukuki Yetersizlikler Ve Bu Yetersizliklerin Öğretim Faaliyetine Etkileri (Kayseri İli Örneği)** . Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Erciyes Üniversitesi, Kayseri.
- ✓ Çokgezen, Murat ve Nuray Terzi (2008). **Türkiye’de Devletin Eğitime Müdahalesinin Yeterli Gerekçesi Var Mı? Liberal düşünce Dergisi**, Yıl:13 Sayı:49, İstanbul.
- ✓ Çolak, Nevin (2006): **Eğitim Sosyolojisi Bakımından Dershaneler ve Eğitim**, Uludağ Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi, Bursa
- ✓ Çomak, Erhan (1997). **Özel Dershanelerdeki Mesleki Rehberlik Faaliyetleri**. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi, Elazığ.
- ✓ Dağlı, Süleyman (2006). **Velilerin Özel Dershaneler Hakkındaki Beklentileri**, Yüksek Lisans Tezi, Sütçü İmam Üniversitesi, Kahramanmaraş.
- ✓ Değirmencioğlu, Yavuz (2009). **Özel Ve Resmi Ortaöğretim Kurumları İle Dershanelerde Çalışan Öğretmen Ve Yöneticilerin İş Değerlerinin Çok Boyutlu Olarak İncelenmesi**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Yedi Tepe Üniversitesi, İstanbul.

- ✓ Doğan, Oya (2002). **Türkiye’de Özel Dershaneler**, Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksel Lisans Tezi, Muğla.
- ✓ Doğan, Nuri (1999). **Dershane Deneme Sınavları İle ÖSS Ve ÖYS Arasındaki İlişki**. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- ✓ Duman, Tayyip (1990). **Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Okullarındaki Eğitim ve Öğretim Faaliyetlerine ilişkin Görüşleri**, Ankara: Milli Eğitim Basımevi.
- ✓ Duman, Tayyip ve Nurcan Avcı (1990). **Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Okullarındaki Eğitim ve Öğretim Faaliyetlerine İlişkin Görüşleri**. Milli Eğitim Basımevi, Ankara
- ✓ Dursun, S. (2004). **Lise Son Sınıfta ÖSS Sınavına Hazırlanan Öğrencilerin Anne Baba Tutumlarının Sınav Kaygısına Etkileri**. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi, Elazığ
- ✓ DPT (1963). **Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1963-1967)**.
- ✓ ____ (1968). **İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1968-1972)**.).
- ✓ ____ (1973). **Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı (1973-1977)**.
- ✓ ____ (1979). **Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı (1979-1983)**.
- ✓ ____ (1985). **Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1985-1989)**.
- ✓ ____ (1990). **Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planı (1990-1994)**.
- ✓ ____ (1996). **Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1996-2000)**.
- ✓ ____ (2000). **Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (2001-2005)**.
- ✓ ____ (2006). **Dokuzuncu Beş Yıllık Kalkınma Planı (2007-2013)**.
- ✓ Ercan, Ahmet Rahmi (2006). **Öğretmen Davranışları**, Ümit Ofset, Ankara.
- ✓ Erdoğan, İrfan (1997). **Çağdaş Eğitim Sistemleri**, Sistem Yayıncılık, İstanbul.

- ✓ Ergin, Tamer (1993). **Resmi Liselerde, Özel Liselerde ve Lise Öğrencilerini Üniversite Giriş Sınavlarına Hazırlayan Dershanelerde Çalışan Öğretmenlerin Psikolojik Gereksinme Alanlarının Karşılaştırılmasına Yönelik Bir Araştırma**, İstanbul Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi, İstanbul
- ✓ Gündoğdu Kerim, Kızıltaş Emine, Çimen Nesrin (2010): **Seviye Belirleme Sınavına İlişkin Öğrenci Ve Dershane Öğretmenlerinin Görüşleri**. <http://ilkogretim-online.org.tr> [Erişim Tarihi: 6 nisan 2010]
- ✓ Karakış, Mehmet (2007). **İlköğretimde Güncel Denetim Durusunun Öğretmenlik Bilincini Uyandırma Yeterliliğine İlişkin Öğretmen Görüşlerinin Değerlendirilmesi, Siirt Örneği**. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dicle Üniversitesi, Diyarbakır.
- ✓ Karakütük ve Diğerleri(2006). **Eğitimin Toplumsal Temelleri**. Sonmez,Veysel (Editor/Yazar). Eğitim Bilimine Giriş. Anı Yayıncılık, Ankara.
- ✓ Karasar, Niyazi (1996). **Bilimsel Araştırma Yöntemi**. Nobel Basımevi, Ankara.
- ✓ Kırbaç, Memduh (2004).**Öğrencilerin Özel Dershanelerdeki Fizik Dersi Başarıları ile Öğrenci Seçme Sınavındaki Fizik Dersi Başarıları Arasındaki İlişki**. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- ✓ Koç, Hakan (2007). **Eğitim Sisteminin Finansmanı**. Gazi Üniversitesi Endüstriyel Sanatlar Eğitim Fakültesi Dergisi, Sayı:20, Sayfa:39-50, Ankara
- ✓ Küçük, Necat (2006). **Hedefteki Kurum Dershaneler**, NKM Yayıncılık, Konya.
- ✓ -----(1992). **Milli Eğitimi Geliştirme Projesi**, Ankara
- ✓ Memduhoğlu, H.Basri (1999): **Türk Eğitim Sisteminde Özel Öğretimin Yeri ve Günümüz Açısından Önemi**, Yüksek Lisans Tezi, Van.
- ✓ Mialaret, Gaston (1963). **Eğitimci ve Test Metodu**. Milli Eğitim Basımevi, İstanbul

- ✓ Morgil, İnci, Ayhan Yılmaz, Nilgün Seçken ve Seçil Erökten (2000). **Üniversiteye Giriş Sınavında Özel Dershaneler Ve ÖZ-DE-BİR Tarafından Uygulanan ÖSS Deneme Sınavlarının Öğrenci Başarısına Katkısının Ölçülmesi.** Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, Yıl:2000, Sayı:19, Ankara.
- ✓ Nartgün, Zekeriya(1998). **Özel Dershanelerdeki Ölçme Ve Değerlendirme Servislerinde Çalışan Elemanların Görevleri Ve Hizmetlerin Etkililiğinin Değerlendirilmesi.** Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara
- ✓ OECD(2005). **Türkiye’de Temel Eğitim Sistemi İncelemesi,** Ankara
- ✓ Öğreten, Aşkın (2008). **Okulöncesi Eğitimde Özel Okulculuk Olgusunu Besleyen Etmenlere İlişkin Öğretmen Görüşlerinin Değerlendirilmesi,** Yüksek Lisans Tezi, Dicle Üniversitesi, Diyarbakır.
- ✓ Öğütverici, Arcan(1996). **Özelleştirme Örneği Olarak Özel Dershane Eğitimi.** Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir
- ✓ Öner, Gürkan (2007): **Özel Dershanelerin İlköğretim Matematik Öğretimindeki Yeri ve Önemi,** Osmangazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir.
- ✓ Özgüven, Ethem (1977). **Üniversiteye Girişte Özel Dershanelerin Rolü,** TÜBİTAK, Ankara.
- ✓ Özoğlu, Çetin (-----). **Ortaöğretimde Program Geliştirme, Uygulamalar ve Yeni Girişimlere Bir Bakış.** Eğitim Bilimleri Bölümü, Ankara Üniversitesi, Ankara
- ✓ Özmen, Sibel(2006). **Dershane Öğretmenlerinin İş Tatmin Düzeylerinin Öğrenci Memnuniyetine Yansımaları.** Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul
- ✓ Özsoy, Mustafa (2003). **Özel Öğretim Kurumları Olarak Dershaneler ve Sorunları.** Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dumlupınar Üniversitesi, Kütahya.

- ✓ Öztürk, Turan (1994). **Türk Eğitim Sistemi İçerisinde Özel Dershanelerin Yeri, Gelişmesi ve Fonksiyonları (Aydın Körfez Dershnesi Örneğinde)**. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Cumhuriyet Üniversitesi, Aydın.
- ✓ Öztürk, Ahmet (2001). **Üniversite Sınavını Kazanamayan Özel Dershane Öğrencilerinin Ortak Özellikleri ve Özel Dershanelerin Bu Öğrencilere ÖSS'deki Puan Getirisi (Kayseri Örnekleme)**. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Üniversitesi.
- ✓ Saraç, Mehtap(2008). **İlköğretim II. Kademe Matematik Programının Amaç Gerçekleştirme Başarısına İlişkin Öğretmen Görüşlerinin Değerlendirilmesi** . Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dicle Üniversitesi, Diyarbakır
- ✓ Sarıkaya ve Khorshid,(2009).----- Türk Eğitim Bilimleri Dergisi. Yıl:2009,Bahar, Cilt:7, Sayı:2
- ✓ Senemoğlu, Nuray (2005). **Gelişim, Öğrenme ve Öğretim**. Yorum Matbaası, Ankara.
- ✓ Sevinç, Nuray(2010). **Yüksekoğretime Hazırlık Eğitiminde Özel Dershanecilik Olgusunu Besleyen Etmenlere İlişkin Öğrenci Görüşlerinin Değerlendirilmesi, Diyarbakır Örneği**. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dicle Üniversitesi, Diyarbakır.
- ✓ Sönmez, Veysel (2006): **Eğitim Bilimine Giriş**, 2. Baskı, Anı Yayınları, Ankara.
- ✓ Şahin, Burhan (2002). **Özel Dershanelerin Türk Eğitim Sistemindeki Yeri ve Önemi**. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kırıkkale Üniversitesi, Kırıkkale.
- ✓ Şenses, Fikret(2007).**Uluslararası Gelismeler Işığında Türkiye Yükseköğretim Sistemi: Temel Eğilimler, Sorunlar, Çeliskiler ve Öneriler**. ERC Working Papers in Economics 07/05, ODTÜ, Ankara
- ✓ Şişman, Mehmet ve İbrahim Taşdemir (2008): **Türk Eğitim Sistemi ve Okul Yönetimi**, Pegem yayıncılık, Ankara.

- ✓ Şirin, Hüseyin (1998). **Özel Dershanelerin Genel Görünümü Ve Öğrenci Görüşleri (Ankara İli Örneği)**. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- ✓ TED (2005). **Türkiye'de Üniversiteye Giriş Sistemi Araştırması Sonuç Raporu**. Türk Eğitim Derneği, Ankara.
- ✓ TED (1977). **Yüksek Öğretime Giriş Sorunları** Turk Eğitim Derneği I. Eğitim Toplantısı, Ankara.
- ✓ Tekin, Tuğba(2007). **Cumhuriyet'in 100. Yılında Türk Üniversitelerinden Beklentiler**. Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi, Sayı: 39, Mayıs, Ankara
- ✓ Terzioğlu, Hayrettin (2001). **ÖSYM Sınavlarına Girişte Dershanelerdeki Kimya Eğitiminin Katkıları**. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- ✓ Tunay, Uğur (1992): **Lise Öğrencilerini Özel Dershanelere İten Faktörler**, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara
- ✓ Türkdoğan, Orhan (1989). **Bilimsel Değerlendirme ve Araştırma Metodolojisi**. MEB Yayınları, Ankara
- ✓ Türk, Emrullah (2007). **Ailenin Sosyo-Ekonomik Ve Demografik Özellikleri İle Mezun Olunan Okul Ve Özel Dershanenin Öğrencilerin Kontrol Odakları, Akademik Tutumları Ve Liselere Giriş Sınavındaki Başarıları Üzerindeki Etkileri**. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Van.
- ✓ Uğraş, Kürşad (2009). **Özel Dershanelerde Çalışan Tarih Öğretmenlerinin Sorunları Ve Çözüm Önerileri (Ankara İli Örneği)**. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- ✓ Yayla,Ahmet(2005).-----, Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Elektronik Eğitim Fakültesi Dergisi, Yıl:1996,Sayı.1.Cilt:II

- ✓ Yıldız, Cengiz (2005). **1980'lerin Eğitim Politikalarının Özel Dershanelere Etkisi**. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, İstanbul.
- ✓ Yıldız, Salih (2006). **Üniversite Sınavına Hazırlanan Dershane Öğrencilerinin Matematik Dersine Karşı Tutumları**. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- ✓ Yiğit, Samim(2008). **Özel Ortaöğretim Okullarında Görevli Öğretmenlerin Özel Okulculuk Olgusunu Besleyen Etmenlere İlişkin Görüşlerinin Değerlendirilmesi (Diyarbakır ili Örneği)**. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dicle Üniversitesi, Diyarbakır.
- ✓ YÖK(2006). **Türkiye'nin Yükseköğretim Stratejisi**. Yükseköğretim Kurulu Yayınları, Ankara
- ✓ YÖK(1999). **Yüksek Öğretime Giriş Sınavı Geçmiş Yıllarla Karşılaştırma Ve Değerlendirme**. Yükseköğretim Kurulu Yayınları, Ankara.
- ✓ YÖK ve Toplum Çalışma Grubu(2001). **Gelişmekte Olan Ülkelerde Yüksek Öğrenim**, Ankara
- ✓ (www.yok.gov.tr) [Erisim tarihi:15.08.2010].
- ✓ (www.osym.gov.tr) [Erisim tarihi:25.08.2010].
- ✓ (www.ozdebir.org.tr) [Erisim tarihi:25.08.2010].
- ✓ (www.türkçebilgi.com) [Erisim tarihi:30.08.2010].
- ✓ (diyarbakir.meb.gov.tr) [Erisim tarihi:18.08.2010].
- ✓ (www.anayasa.gen.tr) [Erisim tarihi:15.08.2010].
- ✓ (www.mevzuat.meb.gov.tr) [Erisim tarihi:15.08.2010].
- ✓ (www.haberler.gen.al) [Erisim tarihi:25.08.2010].
- ✓ (www.dpud.org.tr) [Erisim tarihi:30.08.2010].

EKLER

Ek 1: Onay

Ek 2: Ölçme Aracı

Ek 3: Tutanak

T.C
DİYARBAKIR VALİLİĞİ
İL MİLLİ EĞİTİM MÜDÜRLÜĞÜ

Sayı: B.08.4.MEM.4.21.00.08. Ar-Ge/ C 7
Konu: Anket İzni

0-2 Ocak 2009

DICLE ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne.

17.12.2008 tarih ve B.30.2.DİC.O.E1.00.00/1101 sayılı anket araştırma izni konulu yazıya istinaden Eğitim Yönetimi ve Teftişi Planlaması ve Ekonomisi yüksek lisans programı öğrencisi Havva Durusu'nun Diyarbakır'daki dershanelerde uygulayacağı "Yükseköğretime Hazırlık Eğitiminde Özel Dershanecilik Olgusunu Besleyen Etmenlere İlişkin Öğretmen Görüşlerinin Değerlendirilmesi/ Diyarbakır Örneği" adlı veri toplama aracı Araştırma Değerlendirme Komisyonu tarafından incelenmiş olup, Müdürlüğümüzce anket uygulama izni verilmesi uygun bulunmuştur.

Gereğini bilgilerinize arz ederim.

Zülfı TOMAN
İl Millî Eğitim Müdürü

Ek:

- 1- Araştırma Değerlendirme Formu
- 2- Onaylı Anket Örneği

ÖLÇME ARACI

I. Araştırma Konusu YÜKSEKÖĞRETİME HAZIRLIK EĞİTİMİNDE ÖZEL DERSHANEÇİLİK OLGUSUNU BESLEYEN ETMENLERE İLİŞKİN EĞİTİMCİ GÖRÜŞLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ Diyarbakır Örneği

Sayın Eğitmeni, bu anket yukarıda yazılı araştırma konusunda eğitmeni görüşlerinin betimlenmesi amacıyla tasarlanmıştır. Toplanan verilerin amacı dışında kullanılması söz konusu değildir. Katkılarınız için şimdiden teşekkür ederim.

Havva DURUSU

D.Ü.Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Eğitimi ABD Yüksek Lisans Öğrencisi

II. Kişisel Bilgiler

1. Cinsiyeti	1 ( ) Kız	2 ( ) Erkek		
2. Branş				
3. Çalışma Süresi	1 ( ) 1-5	2 ( ) 6-10	3 ( ) 11-15	4 ( ) 16+

III. Anket İçeriği

Sıra No	Aşağıdaki her önerme için paralel seçeneklerden bir tanesi işaretlenecektir. * Aşağıdaki önermeler araştırma konusuna ilişkin katılımcı görüşlerinin betimlenmesine yöneliktir. * Önermeler araştırmaya konu olan olgunun arka planındaki nedensellik örtintüsünü farklı değişkenler açısından doğrulama / yanlışlama desenlemeleriyle çözümleyecek nitelikte inşa edilmiştir.	Katılıyor	Kısmen	Katılmıyor
1	Özel dershanecilik, eğitim kurumlarının sayısını artırmış olmakla beraber, niteliğin düşmesine ve eğitimin ticarileşmesine yol açmıştır.			
2	Öğretmenlerin özel dershanelere ilgisi, okulların yaratıcılığı sınırlayıcı ortamından yaratıcı olanakların fazla olduğu sanılan yeni ortam arayışlarının ürünüdür.			
3	Özel dershanelere artan ilgi, eğitimde nitelik arayışından çok dershanelerin sunduğu cazip olanaklara yönelişin sonucudur.			
4	Türkiye ve Diyarbakır örneğinde özel dershaneler, resmi okullardan daha nitelikli bir eğitim hizmeti sunmaktadır.			
5	Özel dershanecilik, eğitimi üniversiteye giriş başarısına indirgemiş, bu nedenle eğitimde nitelik düşüşüne ve enerji savurganlığına yol açmıştır.			
6	Üniversiteye giriş sınavlarında öne çıkarılan başarı odaklı ölçme anlayışı, özel dershanelere ilgiyi artırmıştır.			
7	Özel dershanecilik, ortaöğretim kurumlarının nitelik boşluğunu doldurmak için toplumun yarattığı bir çözümdür.			
8	Öğretmenlerin özel dershanelere yönelimi, nitelik arayışından çok teknolojik olanaklar ve ekonomik kaygılarla ilişkilidir.			
9	Özel dershanelerin eğitim anlayışı, okulların yarattığı rekabet ve sınav kaygısını pekiştiren özellikler taşımaktadır.			
10	Özel dershanelerin eğitim anlayışı, kişilik gelişiminden çok koşullanma ve bilgi birikimini arttırmaya yöneliktir.			
11	Özel dershaneler, nitelikli eğitimi ziyade öğrenilmiş çaresizliği pekiştirici rol oynamaktadır.			
12	Özel dershanelerin sunduğu etkili rehberlik hizmeti, öğrenci ve veli yönelişini destekleyici bir etkidir.			
13	Özel dershanelerin eğitim anlayışı, okulların ezberci ve koşullayıcı eğitim tarzını pekiştirici niteliktedir.			
14	Türk eğitim yaşamında enerji savurganlığını aşmanın yolu, Türk eğitim sistemini bütüncül bir bakış açısıyla geliştirmektir.			

[Handwritten signature]

[Handwritten signature]

TUTANAK

**Yukarıda sunulan tezde aşırma yahut toplu intihal yapmadığımı,
yazdıklarımın tümünden şahsımın sorumlu olduğunu beyan ve taahhüt
ederim. 15./ 09./2010**

Havva DURUSU

Dicle üniversitesi sosyal bilimler enstitüsü

Eğitim bilimleri eğitimi anabilim dalı

Eğitim yönetimi teftişi planlaması ve ekonomisi ilim dalı

Yüksek lisans öğrencisi